

Fremstilling av kvinnelige og mannlige toppledere i portrettintervju

*En kritisk diskursanalyse med fokus på stil i tilknytning til
kjønnspektivet i Dagens Næringsliv*

Johanna Syversen

NOR4091 – Masteroppgave i nordisk, Lektorprogrammet

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2020

Fremstilling av kvinnelige og mannlige toppledere i portrettintervju

En kritisk diskursanalyse med fokus på stil i tilknytning til kjønnsperspektivet i Dagens Næringsliv

© Johanna Syversen

2020

Fremstilling av kvinnelige og mannlige toppledere i portrettintervju

Johanna Syversen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

I Norge i dag foreligger det forskjeller blant kvinnelige og mannlige toppledere i næringslivet. Menn dominerer fremdeles i lederrollen, noe som danner bestemte forestillinger om kvinner i denne bransjen. Slike forestillinger kan formes gjennom ulike mediekkanaler, og deres sterke påvirkningskraft i vår oppfatning av det kulturelle kjønn. Formålet med denne studien er å undersøke: *hvordan kvinnelige og mannlige toppledere fremstilles i portrettintervju i Dagens Næringsliv*. Her studerer jeg avisens medvirkning i oppfatningen av kjønn i næringslivet, gjennom fremstillingen av toppledere i portrettintervju. Analysen er en komparativ, kritisk diskursanalyse, der det teoretiske rammeverket for studien bygger på tilnærminger knyttet til «kjønnet» stil og performativitetsteori. Ved å studere tematikk i form av verbal og visuell fremstilling, undersøker jeg det som betegnes som *feminin* og *maskulin stil* i tekstene.

Analysematerialet består av seks portrettintervjuer fra de siste to årene, hvor tre intervjuer er av kvinner og tre av menn. Analysen viser at toppledernes fremstilling varierer etter hvilket kjønn de er. Det foreligger en tendens til at kvinnene i større grad blir fremstilt i en maskulin stil, fremfor en feminin stil. I tillegg blir kjønnsstatikk belyst i samtlige av de kvinnelige intervjuene. I den maskuline stilen er journalistens vokabular knyttet til maskuline domener, samtidig som mye av tematikken bygger på gamle, maskuline stereotyper av lederrollen. Intervjuene av de mannlige topplederne, uttrykker en noe mer mangfoldig og kjønnsnøytral fremstilling. Mennene fremstilles også med stereotypiske lederegenskaper knyttet til en maskulin stil, hvor maskuline domener tematiseres. Likevel blir de også fremstilt i en feminin stil, der særlig klesvalg og følelsesliv blir tematisert. Det blir ikke benyttet en maskulin metaforbruk i like stor grad, og kjønnsstatikken fremstår irrelevant i disse intervjuene. Samlet vil de enkelte fremstillingene kunne forme stereotyper av lederkvinnen, der hun fremstilles som én bestemt type, fremfor et mangfoldig individ. Dette vil kunne skape barrierer og utfordringer for kvinner i næringslivet, og muligens begrense kvinners ambisjoner og ønsker om å ta del i bransjen.

Forord

Det er med lettelse og vemodighet at jeg endelig har kommet i mål med denne masteroppgaven. Dette semesteret har blitt noe annerledes enn forventet. Med koronaens ankomst, har lesesalen blitt byttet ut med pikerommet hos mamma og pappa, og det har til tider vært utfordrende å være fokusert og strukturert. Likevel har det vært en meget lærerik og interessant prosess, hvor selvdisciplinen har fått brynet seg. En spesiell og stor takk til veilederen min, Eirik Vatnøy, som har geleidet meg gjennom oppgaven, og staket ut retningen når skuta har mistet kurs. Du skravler som en foss, og gjennom dine kunnskapsrike resonnementer, har vi alltid kommet fram til en god løsning. Tusen takk til mine beste studievenninner, Ingvild og Amalie – vi er verdens beste trio. Tusen takk til Petter som inspirerte meg, og ga med ideen til å skrive om dette temaet. Jeg vil også takke min kjære søster, Marianne, som har lyttet og gitt råd i mine mest frustrerende øyeblikk. Hilja har dessuten vært den beste avkoblingen for meg dette semesteret. Sist, men ikke minst, vil jeg også takke resten av familien min; mamma, pappa, Bjørn-Magnus, Jostein, Henrik og Iselin, som alle har støttet meg gjennom opp- og nedturen i løpet av utdannelsen. Det er stort å endelig kunne kalle seg for lektor.

Oslo, 31. mai 2020

Johanna Syversen

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	7
1.1	TEMA OG AKTUALISERING	7
1.2	PROBLEMFOMULERING	8
1.3	TIDLIGERE FORSKNING	9
1.4	OPPGAVENS OPPBYGNING	9
2	TEORETISK RAMMEVERK	11
2.1	DISKURS	11
2.2	KRITISK DISKURSANALYSE	12
2.3	STIL	12
2.4	SPRÅK OG KJØNN	16
3	METODE OG UTVALG	19
3.1	VALG AV METODE: <i>KRITISK</i> DISKURSANALYSE	19
3.2	MIN ANVENDELSE AV FAIRCLOUGHS TILNÆRMING	20
3.3	UTVALG	24
3.4	ETISKE HENSYN OG ANDRE VURDERINGER	25
4	ANALYSE	27
4.1	PORTRETTINTERVJU AV HILDE MERETE AASHEIM	27
4.2	PORTRETTINTERVJU AV KRISTIN SKOGEN LUND	32
4.3	PORTRETTINTERVJU AV KJERSTIN BRAATHEN	36
4.4	PORTRETTINTERVJU AV KARL-PETTER LØKEN	41
4.5	PORTRETTINTERVJU AV OLE ERIK ALMLID	45
4.6	PORTRETTINTERVJU AV LARS ERIK GRØNNTUN	50
5	DISKUSJON MED FOKUS PÅ KJØNNSPERSPEKTIVET	56
5.1	TEMATISK VINKLING AV TOPPLEDERROLLEN	56
5.2	KONKLUSJON: ETABLERING AV KJØNN	61
6	AVSLUTNING	63
6.1	IMPLIKASJONER OG VIDERE FORSKNING	63
6.2	OPPSUMMERING	63
	INTERVJUENE I NETTUTGAVE	65
	LITTERATUR	66
	VEDLEGG: PAPIRUTGAVER AV INTERVJUENE UTEN PORTRETTBILDER ...	70

1 Innledning

1.1 Tema og aktualisering

Du blir bedt om å skimme gjennom et par portrettintervjuer av to toppledere i Dagens Næringsliv. Du får ikke rede på navn og kjønn, men topplederens egenskaper står beskrevet implisitt i teksten. Den ene kan du tolke som empatisk, omsorgsfull, ydmyk og familiekjær. Den andre oppfatter du som målbevisst, hardtarbeidende, sportsinteressert og autoritær. Kan du si noe om toppledernes kjønn?

Etter likestillingsloven i 1978 har likestillingsdiskursen stadig fått en høyere prioritering på den politiske agendaen, hvor det gamle kjønnsrollemønsteret i samfunnet er på gradvis vei ut. Kvinner er høyst delaktige i arbeidslivet, og for de fleste menn har pappaperm, husarbeid og kokkelering blitt en selvfølge i hverdagen. Likevel foreligger det et forbedringspotensial. Når det gjelder kjønnsfordeling i arbeidslivet, kan man ifølge Statistisk sentralbyrå (2018) tyde at kun litt over én av tre ledere er kvinner, og under en fjerdedel av topplederne i Norge er kvinner. Det betyr at lederstillinger i Norge er meget mannsdominert, noe som implisitt kan ha en innvirkning på våre forestillinger om toppledere, og særlig den kvinnelige toppleder.

Dette masterprosjektet undersøker hvordan kvinnelige og mannlige toppledere fremstilles i portrettintervju i Dagens Næringsliv. I dannelsen av portrettintervju er målet å skape et bilde av et menneske gjenspeilet i et engasjement eller miljø, der de karakteristiske detaljene ved personen illustreres, for å si noe om helheten (Bech-Karlsen, 1998, s. 27). I denne produksjonsprosessen er journalistens oppgave å foreta enkelte utvalg og avgjørelser, som skaper en autentisk og redelig fremstilling av intervjuobjektet. Journalistenes og intervjuobjektens verbale og visuelle valg, kan dermed bidra til å forme et meningspotensial om topplederen. Mediene besitter en enorm påvirkningskraft i danningen av den allmenne mening, og kan bidra til å skape ideologier i forbindelse med kjønn. Dagens Næringsliv kan derfor fremstå som et mellomledd i slike meningsdanninger, da nettopp avisen produserer, og bearbeider innhold knyttet til næringsliv.

I tråd med likestillingsdiskursen, vil det dermed være interessant å undersøke hvordan kjønn blir fremstilt i en slik kontekst. Man kan ikke karakterisere kjønn, men det vi kaller kjønn og kjønnsroller er de følgende effektene som har blitt dannet gjennom et sammensatt system (Cameron, 1992, s. 61). Et sammensatt system kan i dette tilfellet være gjennom språk, og hvordan det feminine og maskuline kjønn blir fremstilt gjennom blant annet

vokabular. Stereotypisering er en avgjørende årsak til at vi har kjønnsforskjeller i språket, og falske stereotypiseringer vil vedvare så lenge de sosiale ulikhetene understøttes. Det betyr at så lenge kvinner er underordnet menn, vil det «kvinnelige språket» fremdeles være stereotypisert som naturlig underdanighet, uforståelighet og umodenhet (Cameron, 1992, s. 43). Store deler av språket som uttrykkes i portrettintervju, er konstruert av en journalist, der direkte og indirekte sitater kan være preget av design og redigering. Samtidig er det i samråd med intervjuobjektet, at journalisten skaper historien som formidles, bestemmer tematikken og produserer det endelige resultatet. Journalistens og intervjuobjektets språklige og visuelle stil, vil dermed kunne ha innvirkning på denne stereotypiseringen, og hvordan vi oppfatter en toppler.

1.2 Problemformulering

Formålet med dette masterprosjektet er å undersøke hvordan portrettintervjuer kan påvirke meningsdanningen omkring kjønn, og i dette tilfelle, toppleren i næringslivet. Kan man tyde en forskjell i hvordan den kvinnelige og mannlige toppleren blir fremstilt? Oppstår det et behov for journalisten å fremstille kjønnene ulikt? I denne masteroppgaven vil jeg dermed som utgangspunkt for analysen undersøke problemformuleringen:

Hvordan fremstilles kvinnelige og mannlige topplerere i portrettintervju i Dagens Næringsliv?

Dette er en meget generell og overordnet problemstilling, som kan innebefatte en rekke diskurser og delproblemstillinger. Det vil dermed være nødvendig å forklare og utdype denne. Bruken av «kvinnelige» og «mannlige» vil i dette tilfellet tydeliggjøre at dette er en analyse knyttet til kjønnsforskning, der det kulturelle aspektet ved det kvinnelige og mannlige kjønn, blir illustrert som en relevant og betydningsfull faktor i analysen. Dette vil kunne kobles til likestillingsdiskursen, der en fremstilling i en offentlig avis, kan påvirke den allmenne mening, og våre kulturelle oppfatninger av kjønn i næringslivet. I tillegg belyser problemstillingen at det dreier seg om en «fremstilling», og dermed ikke en direkte sannhet om hvordan disse topplerne *faktisk* er. I analysen vil jeg dermed legge vekt på at store deler av det endelige produktet, er preget av journalistens produksjonsprosess når det gjelder tematisk fokus, utvalg og andre redaksjonelle beslutninger. Videre utdyping om valg av avis og materiale, vil jeg gjøre rede for i metode-kapittelet.

1.3 Tidligere forskning

Karima Merchant (2012) er blant annet én av dem som har diskutert kjønnsforskjeller innenfor kommunikasjonsstiler, innflytelsestaktikk og lederstiler. Hun belyser at det finnes forskjeller som skaper kjønnsstereotyper som plasserer kvinners lederegenskaper og evner i et negativt lys, noe som gjør det vanskelig for kvinner å finne suksess i lederstillinger (s. 55). I tråd med denne tematikken, finnes det et noe tilsvarende masterprosjekt, skrevet av Ingrid Hadland (2010). Hun har analysert 20 portrettintervjuer av norske ledere, som har vært publisert i Dagens Næringsliv i tidsperiodene 1994 og 2008. Her har hun fokusert på hvordan maskulinitet og femininitet kommer til uttrykk i intervjuene, med arbeidsstil og makt som hovedtemaer. I portrettintervjuene fra 1994 viste det seg at en kvinnene ble tillagt en rolle som «det svake kjønn», der kvinners betydning og makt ble tonet ned eller usynliggjort gjennom språkbruk. Samtidig ble mennene på denne tiden fremstilt med et vokabular knyttet til «makt, dominans og personlig styrke, intellektuelt eller fysisk» (Hadland, 2010, s. 94). I portrettintervjuene fra 2008 var det imidlertid et noe mer nøytralt språk (Hadland, 2010, s. 100). Oppgaven til Hadland presenterer primært et sosialkonstruktivistisk perspektiv som belyser funn fra tolv år tilbake i tid. Det innebærer at en videre forskning i dag kan utvikle nye, interessante oppdagelser. Samtidig vil dette masterprosjektet primært undersøkes fra et lingvistisk perspektiv, og språkets påvirkning i meningsdanninger omkring kjønn. Dersom forskningen antyder at det foreligger en forskjell, kan det være betydningsfullt for videre forskning om «kjønnet språk» og likestilling. I tillegg vil det forhåpentligvis bevisstgjøre journalister i skapelsen av medietekster, og kunne ha en innvirkning på hvordan tekster konstrueres i det offentlige rom.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven vil bestå av seks kapitler. Dette kapitlet har til hensikt å aktualisere og presentere temaet og problemstillingens relevans. Her vil dermed målet være å avklare hva oppgaven skal undersøke, og hvorfor dette er av betydning. I det teoretiske rammeverket for oppgaven vil jeg i førsteomgang presentere avklaringer knyttet til diskursbegrepet og kritisk diskursanalyse. Jeg vil imidlertid begrunne valg og presentere min metodisk innfallsvinkel, ytterligere i metodekapitlet. Videre i teorikapitlet vil jeg hovedsakelig gjøre rede for retoriske innfallsvinkler relatert til stilbegrepet, der jeg vil presentere ulike former for stil, og begrunne stilbegrepenes relevans. Deretter vil jeg presentere valg av metode og gjøre rede for mine metodiske grep, før jeg vil forklare utvalg av materiale, og prosessen bak dette. I kapittel

fire vil analysen gjennomføres. Her vil jeg gjennomgående anvende metoden aktivt for å undersøke hvert intervju. I kapittel fem vil jeg drøfte funnene og de mest interessante diskursene som analysen har etablert. Deretter vil jeg i kapittel seks diskutere analysens implikasjoner og potensial for videre forskning, før jeg til slutt vil oppsummere og forsøke å besvare oppgavens problemstilling. Avslutningsvis presenteres oppgavens kilder, analysematerialets nettløker og vedlegg. Vedlagt ligger fem av de seks intervjuene i papirutgaver og en kopi av nettutgaven til Skogen Lunds intervju. Utgavene er stort sett like, men det forekommer likevel enkelte forskjeller som jeg vil ta hensyn til i analysen¹.

¹ I analysen vil jeg benytte indirekte og direkte sitater i hvert kapittel fra hvert intervju. Jeg vil imidlertid ikke henviser til forfatter hver gang, da oppgaven legger opp til at alt i hvert analysekapittel er hentet fra samme tekst. Ved direkte sitater vil jeg gjennomgående vise avisens sidetall som står skrevet i vedleggene.

2 Teoretisk rammeverk

Dette kapitlet vil ha til hensikt å gjøre rede for det teoretiske rammeverket for oppgaven. Her vil jeg primært utdype begreper som jeg vil benytte gjennomgående i analysen, og forklare hvorfor dette er relevant og interessant å undersøke. Jeg vil derfor først gjøre rede for diskursbegrepet, og videre presentere den teoretiske bakgrunnen for kritisk diskursanalyse. Her vil jeg kortfattet forklare metodens teoretiske bakteppe, og senere i metodekapitlet utdype hvordan jeg vil anvende den. Videre vil jeg beskrive ulike former for stil, og forklare hvorfor dette er relevant for å besvare min problemstilling. Jeg vil deretter knytte dette begrepet til kjønn, og gjøre rede for performativitetsteori og former for språkstiler i tilknytning til kjønn.

2.1 Diskurs

Det finnes mange etablerte forståelser av diskursbegrepet. Fordi jeg skal foreta en kritisk diskursanalyse, vil jeg anvende dette begrepet ved flere anledninger. Det er derfor nødvendig å redegjøre for dette. Jan Grue (2015) forklarer at begrepet har to ulike betydninger i bokmålsordboka, der den ene definisjonen er forankret i språkvitenskapen hvor ordet betegner «språklig enhet som er større enn en setning, tekst», mens den andre er «samtale, (vidløftig) drøfting» (Bokmålsordboka referert i Grue, 2015, s. 70). Den første forklaringen er primært den som er relevant i denne konteksten, og Grue (2015) kobler denne til tekstens sosiale funksjon (s. 70). Fra et vitenskapelig perspektiv forklarer han begrepet som «... vitenskapens språklige og sosiale verdensanskuelse» (s. 33). Dette kommer også frem i Gunther Kress & Theo Van Leeuwen (2001) sin definisjon:

... socially situated forms of knowledge about (aspects) of reality. This includes knowledge of the events constituting. That reality (who is involved, what takes place, where and when it takes place, and so on) as well as a set of related evaluations, purposes, interpretations and legitimations. (s. 20-21)

Sammenfattet vil jeg dermed forstå diskurs som et begrep om hvordan språket og det sosiale, ofte i form av tekst, etablerer ulike sannheter om virkeligheten og verden. I dette tilfellet vil jeg undersøke de underliggende meningene som kan dannes omkring toppledere i næringslivet gjennom portrettintervju. Her vil jeg spesielt undersøke diskurser som kan oppstå

knyttet til kvinner i arbeidslivet, og undersøke hvordan dette kan danne ideologier og påvirke den generelle likestillingsdiskursen.

2.2 Kritisk diskursanalyse

Ved å gjennomføre en kritisk diskursanalyse, vil man kunne påpeke hva som blir tatt for gitt, hva som blir fremstilt som sannheter, og hva som blir formidlet av holdninger og oppfatninger gjennom språklige og semiotiske valg (Skovholt & Veum, 2015, s. 37). I en slik analyse vil man dermed undersøke språkets prosesser i produksjon og reproduksjon av sosial ulikhet (Skrede, 2017, s. 11). I konstruksjonen av portrettintervju benyttes språket som en essensiell ressurs for å skape mening. De språklige diskursene som oppstår ved formidling av tekster, som i dette tilfellet er portrettintervju, kan bidra til å danne ideologier som skaper dominansrelasjoner på bakgrunn av samfunnsforskjeller. Mennesker vil dermed bruke den diskursen, som er mest passende til den kommunikasjonssituasjonen som de befinner seg i (Winther Jørgensen & Philips, 2002, s. 63).

Med andre ord vil dermed en slik analyse også belyse språkets ideologiske funksjon i portrettintervju, hvor resultatene kan bidra til å opprettholde bestemte maktforhold i samfunnet (Skrede, 2017, s. 11). Som grunnleggeren av selve diskursanalysen, har Norman Fairclough (2008) dannet en fremgangsmåte for hvordan man kan gjennomføre en diskursanalyse. Han kategoriserer diskursanalysen inn i tre deler; *tekst*, *diskursiv praksis* og *sosial praksis* (s. 29). Skrede (2017) hevder imidlertid at Fairclough med tiden har endret på begrepsformuleringene, og at han nå kaller dette for *sosiale begivenheter*, *sosial praksis* og *sosiale strukturer* (s. 33). Ved å bytte ut tekst med sosiale begivenheter, hevder han at det må oppklares at sosiale begivenheter ikke kan reduseres til tekster, men at tekster er en del av *sosiale begivenheter*. *Sosial praksis* samsvarer når det er snakk om samfunnsmessige makroforhold på mikronivå, mens *sosiale strukturer* sømmer seg for å beskrive samfunnet på et makronivå (Skrede, 2017, s. 32-33). I metodekapittelet vil jeg utdype ytterligere hvordan og hvorfor denne analysen vil kunne belyse min problemstilling.

2.3 Stil

Portrettintervju er multimodale tekster, der stilistiske valg tekstuelt og visuelt, har stor betydning for det endelige resultatet av teksten. Det vil være hensiktsmessig å studere stil i forbindelse med kjønn, da våre språklige og visuelle stilvalg kan knyttes til våre kulturelle forestillinger om kjønn, og hva vi forstår som feminint og maskulint. Som bakgrunn for

analysen vil jeg i tråd med min problemstilling derfor belyse hvordan en språklig og visuell bruk av stil, kan være med på å påvirke fremstillingen av kjønn i portrettintervju. Fordi stilbegrepet er relativt komplekst, vil det være vesentlig å drøfte hvordan og hvorfor dette er relevant for denne oppgaven.

Stilbegrepet er et sammensatt begrep som kan benyttes på ulike måter i forskjellige sammenhenger. Vi kan studere stil i forbindelse med språk og kommunikasjon, og vi kan snakke om en retorisk stil som kan uttrykkes gjennom det ekspressive, som klær, gester, fakter o.l. Samtidig kan vi undersøke stilen i bilder, i forbindelse med for eksempel kunststilen som uttrykkes gjennom fargebruk. Marie Lund (2014) forklarer at stilen i en bred forstand både benyttes i forbindelse med politisk handling, og om stil som kommunikasjon eller identitetsfremstilling (s. 166). For å fremstille en identitet i et portrettintervju, vil journalisten tildele intervjuobjektet ulike «roller» for å etablere tematikken i intervjuet (Lamark, 1995, s. 53). Måten de ulike rollene implisitt kommer til uttrykk på, vil også kunne knyttes til en bestemt stil. Her vil jeg derfor introdusere tre forståelser av stil; språkstil, sjangerstil og ytre stil. Jeg anser disse som relevant for å beskrive en fremstilling, da slike stiltyper er godt egnet til å kunne etablere forståelser om kjønn. Dette vil jeg utdype i de forestående kapitlene.

Språkstil og ideologi

En språklig stil kan bestemmes ut ifra tre faktorer: ordvalg, figurbruk og syntaks (Lund, 2014, s. 169). Ved å undersøke stilen i språket kan man studere identitetsdannelse og dermed meningsdannelse, samtidig som det kan brukes analytisk, og i forbindelse med maktkritikk i for eksempel kartlegging av lederstiler (Lund, 2014, s. 186). I forbindelse med identitetsdannelse, kan de språklige valgene vi foretar, gi et inntrykk av hvordan vi ønsker å fremstå. Språket vårt er dermed med på å forme våre holdninger og oppfatninger (Tannen, 1992, s. 178). Hågvar (2015) belyser for eksempel bruk av verb i tekster, og forklarer at intervjuobjektets personlighet kan uttrykkes gjennom dette (s. 97). Samtidig benytter vi også en rekke språklige bilder i språket, som kan forklares som en «utsmykning» av språket vårt (Lund, 2014, s. 170). Dette kan ofte relateres til en spesifikk situasjon og/eller sjanger, og også være med på å uttrykke en bestemt stil.

Jeg har allerede nevnt *ideologi* som et begrep i forbindelse med diskursanalytiske tilnærminger. Fairclough forklarer ideologier som representasjoner av verden som bidrar til å skape og opprettholde maktreelasjoner, dominasjon og utnyttelse (Fairclough referert i Skrede, 2017, s. 21). En bestemt ideologisk tilnærming vil derfor kunne styrke eller redusere

maktrelasjonen mellom kvinner og menn i næringslivet. Slike ideologiske tilnærminger kan oppstå gjennom språket vårt, da måten vi formulerer oss på, kan knyttes til makt. Rolv Mikkel Blakar (1996) hevder det er naturlig at språkbruk kan representere maktbruk, da det er innlysende at det å kunne strukturere og påvirke andre sin opplevelse av «noe», vil dreie seg om makt. I dette tilfellet vil dermed språkbruk kunne uttrykke (sosial) makt i relasjon til den/de andre. Her vil selvsagt rekkevidden av påvirkningen kunne avgjøre hvor stor makt man har, hvor særlig pressen har en stor maktposisjon (s. 29).

I Harimans forståelse av stil, inspireres han av hverdagsspråket og populærkulturens anvendelse av stil og livsstil, noe som også kan benyttes til å forstå politisk handling og innflytelse. I analysene avdekker han at politisk maktutøvelse foregår ved hjelp av følsomhet, smak, manerer, karisma og sjarm (Hariman referert i Lund, 2014, s. 174). Fordi tekstene jeg skal analysere er offentlige tekster, kan en slik politisk maktutøvelse knyttes til denne fremstillingen. I den forbindelse er det dermed spesielt interessant å se om en bestemt bruk av språklig stil i portrettintervjuene, vil påvirke vår oppfatning av topplederen, som videre kan kobles til ideologiske tilnærminger om kjønnsdiskursen i næringslivet.

Sjangerstil

I min analyse vil det være relevant å studere de stilistiske trekkene i forbindelse med sjanger, da en bestemt språklig sjangerstil som uttrykkes i teksten, kan bidra til å uttrykke et meningspotensial og dermed også avsløre ideologier. I forbindelse med diskursbegrepet forklarer Yngve B. Hågvar (2015) at det finnes visse føringer på hvordan vi tenker og handler i forskjellige sammenhenger. I diskursanalysen undersøker vi, som nevnt, blant annet hvordan sjangeren kan signalisere ulike perspektiver eller ideologier, og hvordan disse valgene er styrt av normer (s. 18). Samtidig belyser Edwin Black (1970) at ideologien hos det implisitte publikum kan bevises gjennom stilistiske spor (s. 8). Stil er dermed også et tema innenfor retorisk sjangerteori, hvor man kan se på sjangre som en sammensetning av situasjonelle, innholdsmessige og stilistiske trekk (Lund, 2014, s. 165).

Carolyn Miller (1984) beskriver sjanger som en type sosial handling som blir gjentatt i visse situasjoner, og at den av den grunn har fått typiske trekk. Hun påstår at en retorisk forsvarlig definisjon av sjanger ikke må være sentrert om substansen eller diskursformen, men om selve handlingen den brukes til å utføre (s. 151). Denne gjentatte handlingen kan ofte forstås som en art eller type (Skovholt & Veum, 2015, s. 42). Hågvar (2015) forklarer imidlertid at begrepet har likheter med tekstnormbegrepet, da en sjanger er basert på tekstnormer (s. 24). Jeg vil hovedsakelig støtte meg på Hågvars (2015) forståelse av sjanger,

da de ulike tekstnormene som gjentas i portrettintervju, kan knyttes opp til stilbegrepet, hvor for eksempel tekstnormer ved språket kan uttrykke en bestemt stil (Skovholt & Veum, 2015, s. 42-43). I dette tilfellet vil sjangerstilen kunne forklare hvorfor enkelte diskurser blir etablert. Dette kan særlig knyttes til journalistens spørsmål og intervjuobjektets svar. I tillegg vil også de visuelle stilvalgene kunne forankres i sjangerstilen til Dagens Næringsliv. På denne måten kan de ulike tekstnormene som foreligger i portrettintervjusjangeren, kobles til et tematisk aspekt, hvor intervjuenes tematiske fokus vil påvirke hvordan vi oppfatter topplederen.

Ytre stil

For å undersøke hvordan en person fremstilles, vil det visuelle aspektet ved personen også være interessant å studere. Gjennom stil i forbindelse med klær og kroppsspråk, vil man nemlig kunne uttrykke identitet. I dette tilfellet vil dette hovedsakelig illustreres gjennom fotografi, og det vil derfor være nyttig å foreta en kortfattet bildeanalyse av portrettbildene. Her vil det være fordelaktig å studere stil fra et retorisk perspektiv, da slike former for stil vanligvis analyseres i retoriske situasjoner. Retorikkforskeren Barry Brummetts definerer stil slik:

Style is a complex system of actions, objects, and behaviours that is used to form messages that announce who we are, who we want to be, and who we want to be considered akin to. It is therefore also a system of communication with rhetorical influence on others. And as such, style is a means by which power and advantage are negotiated, distributed and struggled over in society. (Brummet, 2008, s. xi)

Denne forståelsen av stil vil nettopp være relevant når det gjelder den synlige delen av identiteten som formes gjennom klær, kroppsspråk og kroppspositur. Omfanget av disse faktorene vil jeg samle til et overordnet begrep som jeg vil betegne som en *ytre stil*. Her vil derfor hovedsakelig bildene kunne illustrere intervjuobjektens ytre stil. Det vil dermed være vesentlig å se om de kler seg etter de forestillinger vi har om klesvalg i forbindelse med kjønn, og hvilke holdninger de uttrykker gjennom denne ytre stilen. Brummett (2008) forstår også stil som en måte å kommunisere på, hvor for eksempel klær eller oppførsel kan påvirke kommunikasjonen (s. xi). Her kan for eksempel et bestemt ansiktsuttrykk uttrykke en emosjonell prosess (Ledin & Machin, 2018, s. 61). Journalistens og intervjuobjektets valg av ytre stil gjennom bildet, vil dermed kunne uttrykke bestemte verdier og holdninger, og med det påvirke meningsdanningen.

2.4 Språk og kjønn

I språket vårt vil også våre kulturelle forestillinger om kjønn, påvirke hvordan vi oppfatter intervjuobjektet. I likhet med en ytre stil, i valg av for eksempel klær, kan vi blant annet gjennom vokabular og domener, drøfte hva som oppfattes som et «feminint» og «maskulint» språk. Det er verdt å sette disse i anførselstegn, da det kan foreligge ulike kulturelle oppfatninger av hva som defineres som feminint, og hva som er maskulint. Dette vil jeg dermed utdype i de forestående delkapitlene.

Disse språkforskjellene har særlig blitt forsket på i forbindelse med politisk argumentasjon innenfor retorikken. Det vil likevel være formålstjenlig å studere disse retoriske tilnærmingene fra et diskursanalytisk perspektiv, da man også etablerer en retorisk situasjon i et portrettintervju, der man søker å formidle en sannhet om intervjuobjektet. Ifølge Lloyd F. Bitzer vil dessuten en retorisk diskurs alltid være en hensiktsmessig respons på en retorisk situasjon, da den retoriske situasjonen inneholder et påtrengende problem, som diskursen kan bidra til å avlaste (Bitzer referert i Lund & Roer, 2014, s. 11). Det påtrengende problemet som diskursen søker å avlaste, vil dermed være kjønnsforskjeller i etableringen av slike tekster. Før jeg går inn på de retoriske tilnærmingene til kjønn og språk, vil jeg gjøre rede for performativitetsteorien til Judith Butler (1993) – en grunnleggende teori om kjønn, og forestillinger om kjønn.

Performativitetsteori

Kjønnsforskeren Judith Butler er kjent for sin «queer theory» som omhandler seksualitet og identitet, som hun bygger på noen av ideene til Foucault. Utgangspunktet i denne teorien er at ingenting ved identiteten vår er determinert (Gautlett, 2008, s. 145). Innenfor denne tilnærmingen er hun kjent for sin noe kontroversielle performativitetsteori, hvor hun hevder kjønn er noe man gjør, og ikke noe man er: *Gender is a kind of imitation for which there is no original; in fact it is a kind of imitation that produces the very notion of the original as an effect and consequence of the imitation itself* (Butler, 1993, s. 313). Hun argumenterer dermed for å undergrave kjønn og seksuell identitet ved å destabilisere kategoriene som utgjør dem (Abelove, Barale, & Halperin, 1993, s. 307). Dette bygger hun på Simone de Beauvoirs forståelse av kjønn, hvor hun påstår at man ikke er født som kvinne, men at man blir det (Huitfeldt, 2020; Moi, 2000, s. XVI). Butler påpeker også at man kun er kvinne i øyeblikksvis, og at man velger sitt kjønn i det sosiale rom gang på gang. Gjennom handlinger og ord velger man dermed et kjønn som «gjør» en kvinne eller mann for andre (Huitfeldt, 2020).

Denne teorien har imidlertid blitt mye kritisert. Butler har opplevd mye hets i forbindelse med dette, og spesielt i miljøer der «bølgen av tradisjonelle familieverdier og kjønnsroller igjen er i fremvekst» (Huitfeldt, 2020). I tillegg har teorien blitt misforstått, hvor enkelte tror Butler mener at identiteten er uforanderlig, mens hun egentlig påstår at vi *ikke* er dømt til repetisjon av maktstrukturene som vi er født i, men at disse må aktivt utfordres og omarbeides (Gautlett, 2008, s. 156). Det er særlig interessant å belyse denne kjønnsteorien i dette prosjektet, da nettopp stilistiske valg i dannelsen av portrettintervju, kan være påvirket av våre kulturelle forståelser om kjønn, fremfor kun det biologiske aspektet ved kjønn. Samtidig vil fremstillingen av topplederne også kunne uttrykke om det faktisk *er* nødvendig å benytte ulike språkstiler etter hvilket kjønn som blir intervjuet, fremfor hvilken identitet det er. Disse språkstilene vil jeg utdype i neste delkapittel.

Kjønnsforskjeller i språk

I tråd med Butlers (1993) teori vil måten vi prater på kunne uttrykke kjønnsforskjeller. I forbindelse med språk og kjønn, er det foretatt forskning som bygger på det som Karlyn Kohrs Campbell (1998) i sin analyse av Hillary Clintons retoriske strategier, definerer som en *feminin stil* (s. 5). Den feminine stilen er særlig gjenkjennbar innenfor retorikken, og kan især bidra til å si noe om politikeres argumentasjonsmetoder i taler og debatter. Den feminine stilen fremstår for mange som noe kontroversiell og gammeldags, da den er basert på; «fortrolighet, intimitet, hjemlighed, traditionelle kvinderoller og anekdotisk bevisførelse basert på personlig erfaring» (Campbell, referert i Lund, 2014, s. 177). Definisjonen bygger Campbell på Butlers performativitetsteori, der hun deler kjønn inn i biologi og kultur. Med det kulturelle kjønn menes det dermed at kvinner skal oppføre seg etter de forventinger og normer samfunnet har for dem, og at disse strategiene vil forme den feminine stilen i kommunikasjonen (Lund, 2014, s. 177). Hun påpeker imidlertid at man skal merke seg at den feminine stilen ikke utelukker en solid dybde og argumenterende sammenheng (Campbell, 1998, s. 5). Lund (2014) hevder dessuten at Campbells analyse av Hillary ikke er tilstrekkelig for å se det samlede bilde av hennes retorikk, og at hun ikke nødvendigvis argumenterer annerledes enn en mann (178).

Når det kommer til slike kjønnsstereotype forestillinger fremgår ofte mannen som den aktive, mens kvinnen som den passive (Uri, 2019, s. 321). Dette er også med på å kunne forme språket vårt og våre språklige *domener*. Den norske språkforskeren, Helene Uri (2019), gjør nemlig rede for *feminine domener* og *maskuline domener* (s. 65). Her forklarer hun at vokabularet vårt kan knyttes til et bestemt domene i forbindelse med kjønn. Hun hevder for

eksempel at «barn» er et felles domene som opptar begge kjønn, men som likevel i større grad opptrer oftere hos det ene kjønn enn det andre. I den forbindelse kan vi også snakke om «kjønnsmarkører» i tekster (Hågvar, 2015, s. 136), som kan knyttes til disse domenene. For eksempel vil kjønn ofte trekkes inn i kvinnefotball (s. 135), for å understreke denne kontrasten til fotball som et maskulint domene. Det samme kan man tyde om kvinnelige forfattere, kvinnelige leger og «jentebasket» (Uri, 2019, s. 309-312). Det vil dermed være interessant å undersøke hvordan tematikken i intervjuene kobles til feminine og maskuline domener, og påvirker vår oppfatning av topplederen.

De ulike måtene vi formulerer oss på, kan også kobles til kjønn. Lakoff (1973) var tidlig ute med å beskrive forskjeller i det kvinnelige og mannlige språket, og belyser en feminin og maskulin talestil, der kvinnespråket beskrives som maktesløst, mens mannspråket er et maktspråk. Kvinnene vil nøle, vise usikkerhet og ta språkforbehold hvor de er indirekte i sin talestil, mens mennene er mer direkte (Uri, 2019, s. 154). I 2001 forsket Clare Walsh på språket til kvinnelige, anglikanske prester. Her fant hun ut at aksepteringen av kvinnes nærvar og tale ikke var betinget av maskuline normer, men at de viste utpreget «feminine» egenskaper (Walsh referert i Cameron, 2005, s. 497). Den feministiske språkforskeren, Deborah Cameron (2007), belyser imidlertid at forskjellene i hvordan kvinner og menn snakker, ikke nødvendigvis er så stor, men at det i større grad kan forklares ut ifra stereotype forventninger og overgeneralisering. En form for stereotypisk forventning til toppledere kan for eksempel være den *maskuline lederstilen*. Deborah Tannen (1992) beskriver typiske lederkvaliteter som at lederen er «myndig, mektig, handlekraftig, rett på sak, besluttsom, fast», noe som hun hevder også kan beskrives som maskuline kvaliteter (s. 176). I samsvar med Lakoffs (1973) mannlige talespråk som maktspråk, er dette er dermed kvaliteter som jeg vil knytte til en *maskulin stil*. Til tross for at termene *maskulin* og *feminin* stil er mye omdiskutert, vil jeg benytte disse kulturelle oppfatningene som utgangspunkt i analysen, for å undersøke hvordan kjønn blir belyst og tematisert.

3 Metode og utvalg

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan kvinnelige og mannlige toppledere fremstilles i portrettintervju, og diskutere hvordan dette påvirker vår forståelse av kjønnsperspektivet. I dette kapitlet vil jeg dermed presentere og drøfte metodiske valg som jeg vil benytte i analysen, for å forsøke å svare på problemstillingen. Her vil jeg først utdype valget av kritisk diskursanalyse som metode, før jeg vil gå inn på min anvendelse av metoden, og de enkelte elementene som jeg vil undersøke ved hver tekst. Deretter vil jeg gjøre rede for utvalget og belyse etiske hensyn og andre vurderinger.

3.1 Valg av metode: *Kritisk diskursanalyse*

Målet med å benytte en kritisk diskursanalyse er å bedrive samfunnskritikk. I dette tilfellet egner kjønnsforskningen seg godt for en kritisk gransking av forholdet mellom forståelser og oppdagelser (Haavind, 2000, s. 12). På grunn av mediens enorme samfunnsansvar, vil for eksempel en bestemt fremstilling av en kvinnelig toppleder i Dagens Næringsliv, påvirke hvordan mennesker oppfatter den kvinnelige lederen i arbeidslivet. Denne metoden vil være meget relevant for min problemstilling, da nettopp en slik fremstilling kan bidra til å danne forestillinger om kjønn i næringslivet, og belyse den overordnede likestillingsdiskursen. For å avdekke funn som potensielt kan bidra til å svekke likestillingen i samfunnet, vil det dermed være vesentlig å undersøke denne problemstillingen fra et kritisk perspektiv.

En diskursanalyse beskrives som en kvalitativ metode som benyttes for å analysere «språklig materiale, intervjuer, dokumenter og tekstlige beskrivelser og observasjoner» (Grue, 2015, s. 55). Fordi jeg ønsker å fordype meg i portrettintervju, og finne konkrete svar gjennom et mindre antall intervjuer, vil denne oppgaven utvide forskningsfeltet på et kvalitativt nivå. Kvalitative studier kjennetegnes nemlig ved at man går i dybden og sikrer resultatene sine gjennom inngående drøfting, hvor resultatene så blir lagt fram i en språklig form (Grue, 2015, s. 56). Ved å benytte kritisk teori som utgangspunkt, vil man få anledning til å undersøke en rekke temaer ved hjelp av flere typer metoder. Likevel påstår Grue (2015) at man bør ha dannet seg enkelte retningslinjer for arbeidet man skal gjennomføre (s. 53). Retningslinjene i denne oppgaven vil primært ta utgangspunkt i et diskursteoretisk rammeverk, der jeg vil benytte de ovennevnte teoretiske innfallsvinklene, knyttet til en tekstuell og visuell stil. I kvalitative undersøkelser vil imidlertid de analytiske valgene i stor grad være preget av mine personlige fortolkninger. For å unngå at analysene skal være preget av ren syensing, må man dermed ta i bruk et sett med ulike tankeredsaker (Grue, 2015, s. 56).

Det neste delkapittelet vil dermed videre ha til hensikt å etablere mine tankeredsaker i en fullverdig, analytisk metode, som forhåpentligvis vil være egnet til å besvare oppgavens problemstilling.

3.2 Min anvendelse av Faircloughs tilnærming

Ifølge Faircloughs (1992) modell skal man, som tidligere nevnt, studere de *sosiale begivenhetene*, den *sosiale praksisen* og den *sosiale strukturen*. De sosiale begivenhetene vil i dette tilfellet handle om den konkrete teksten, og gjennomføring av en systematisk tekstanalyse (Skrede, 2017, s. 31). I denne delen handler det primært om hvordan teksten er bygget opp, og hvilke språklige beslutninger som har blitt gjort (Fairclough, 1992, s. 75). Formålet med denne delen av analysen er å danne seg en forklaring på hvordan budskapet er bundet sammen til en helhet (Skrede, 2017, s. 47). I min analyse vil de *sosiale begivenhetene* vi ser på, være tekster i form av portrettintervju. I den sammenheng vil dermed ikke dette utfordre den gamle termen. Fairclough (1992) kategoriserer tekstanalysen inn i vokabular, grammatikk, kohesjon og tekststruktur (s. 75). Jeg vil imidlertid ikke følge denne fremgangsmåten slavisk i min tekstanalyse, da jeg som tidligere nevnt, og i kontrast til Fairclough, også ønsker å undersøke deler av de visuelle elementene i teksten. Når det gjelder verbalteksten i hvert intervju, vil jeg hovedsakelig undersøke hva slags vinkling journalisten har foretatt, og hvilke verdier som uttrykkes gjennom temaene som etableres i intervjuet. Etter å ha lest en del portrettintervjuer, har jeg merket meg at enkelte temaer ofte går igjen i intervjuene. Dette kan for eksempel være personlige egenskaper, barndom, familieliv, karriere og andre yrkesrelaterte emner. Med bakgrunn i Hågvars (2015) forståelse av at sjanger er basert på tekstnormer (s. 24), kan dette regnes som typiske sjangertrekk ved portrettintervju. Ved å studere hvilke temaer som blir belyst, vil dette også konkretisere de ulike stilene som blir benyttet i forbindelse med kjønn. For å undersøke dette har jeg dermed dannet meg enkelte delforskningspørsmål. Disse vil jeg utdype i neste delkapittel:

- Hva er konteksten?
- Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?
- Hva uttrykker vokabularet om topplederen?
- Hvilke verdier kommer til uttrykk?
- Hva uttrykker portrettbildet?
- Oppsummering

Den *sosiale strukturen* i dette prosjektet vil ha som formål å studere de enkelte diskursene som oppstår i tekstanalysen, på et makronivå og i forbindelse med kjønnsperspektivet. I diskusjonsdelen vil jeg derfor forklare funnene fra den tekstuelle analysen i lys av kulturkonteksten og drøfte hvilke sosiale strukturer teksten kan være en del av (Hågvar, 2015, s. 40). Her vil det særlig være interessant å studere hvordan lederen og lederens identitet har blitt konstruert, og undersøke hvordan dette kan diskuteres i sammenheng med performativitetsteori og likestillingsdiskursen. Dette vil forhåpentligvis kunne si noe om de foreliggende ideologiene som tekstene etablerer, og gi svar på problemstillingen min. Jeg vil begrense oppgaven ved å velge ut og analysere enkelte deler ved verbalteksten, som jeg mener er hensiktsmessig å studere nærmere.

Hva er konteksten?

Den *sosiale praksis* tar for seg prosessen omkring produksjonen av teksten, distribusjon og konsumpsjon (Fairclough, referert i Skrede, 2017, s. 31-33). Et funksjonelt syn på språket handler om at vi må undersøke tekster etter den sosiale sammenhengen som teksten er en del av. De sammenhengene hvor kommunikasjonen foregår kan vi kalle for kontekst (Skovholt & Veum, 2015, s. 22). I dette tilfellet vil blant annet portrettintervjuets publiseringsplattform, distribusjon og tid presenteres (Fairclough, 1992, s. 78-81). Jeg vil også avklare topplederens forutsetning for intervjuet. Dette vil knyttes til den situasjonelle konteksten, som vil si den konkrete situasjonen som teksten er blitt skapt i (Skovholt & Veum, 2014, s. 22).

Jeg vil også gjøre rede for den kulturelle konteksten. Skovholt & Veum (2014) hevder nemlig at mening oppstår i den kulturelle og situasjonelle konteksten, gjennom skaping og fortolkning av forskjellige former for ytringer (s. 29). Den kulturelle konteksten handler i større grad om det kulturelle og sosiale miljøet som en tekst eller ytring blir formet i (Halliday, referert i Skovholt & Veum, 2014, s. 22). Vi kan dermed se på kulturkonteksten som noen kontekstuelle rammer, som er av betydning for den meningsskapingen som blir undersøkt. Slike rammer kan være historiske, ideologiske, politiske, økonomiske, sosiale, geografiske eller institusjonelle forhold (Hitching & Veum, 2018, s. 29). Det vil dermed være vesentlig å drøfte funnene som analysen etablerer, i tråd med kulturkonteksten senere i oppgaven.

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

I portrettintervjuer er målet å finne de karakteristiske detaljene ved en person (Bech-Karlsen, 1998, s. 27). I slike intervjuer foreligger det, som nevnt, bestemte sjangertrekk, hvor tematikken er relativt lik og formålet det samme – å presentere den nye topplederen. Dermed

er det innlysende at journalisten ønsker å grave dypere i topplederens fortid, og undersøke hva som har vært topplederens formative utgangspunkt. Hvordan har han/hun blitt toppleder? Hvilke temaer blir presentert i forbindelse med dette? Her vil jeg dermed undersøke journalistens spørsmål, og se på hva topplederne implisitt og eksplisitt etablerer som sitt formative utgangspunkt i sin karriere, og hva slags stil dette kan knyttes til. Det vil nemlig være interessant å se om det etableres noen store ulikheter i hvordan kvinnenens og mennens bakgrunn blir fremstilt.

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

I enkelte av intervjuene vil jeg også studere stilen som uttrykkes gjennom vokabular, hvor jeg særlig vil se på nøkkelord som kan plasseres innenfor bestemte emner (Grue, 2018b, s. 123). Slike nøkkelord kan for eksempel være verbbruk, men kan også være bestemte substantiv som samlet belyser et tema. Her vil jeg studere ordvalgene som uttrykkes gjennom spørsmål og svar, og ordvalgene som journalisten alene foretar i sin fremstilling. Skovholt & Veum (2015) hevder nemlig at ordvalget vårt er med på å fortelle hva slags holdning vi har til det vi snakker om, og at dette blant annet kan oppdages gjennom verb- og adjektivbruk (s. 55). Dette vil også kunne knyttes til sjangerstil og det tematiske ved teksten, hvor man kan studere det i lys av maskuline og feminine domener. Samtidig vil enkelte ordvalg kunne uttrykke hvorvidt journalisten og/eller intervjuobjektet formulerer seg med en feminin eller maskulin språkstil.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

For å finne ut hvilke diskurser som ligger implisitt i teksten, vil jeg også undersøke hvilke verdier som kommer til uttrykk gjennom intervjuet. I dette tilfellet vil verdibegrepet kunne knyttes til et individs oppfatninger om hva som er de vesentlige målene i livet. «I et filosofisk perspektiv handler det om å undersøke hva som faktisk er verdt å strebe etter i livet» (Sagdahl, sitert i Tørsøe, 2017). Alle handlinger er verdistyrte, og all ledelse er verdibasert, dermed danner verdier «intensjonsgrunnlaget for handling, de skaper retning for handling, og de utgjør fortolkningsgrunnlaget i vurderinger av handling» (Adland & Askeland, 2017, s. 13). Her vil det derfor være interessant å undersøke om de ulike verdiene kan skape diskurser, og om det foreligger noen forskjeller i hva kvinnene og mennene uttrykker som sine verdier. Her vil også journalistens tematiske fokus og spørsmål være relevant.

Hva uttrykker portrettbildet?

I denne delen av oppgaven vil jeg kartlegge og systematisere hvilke meningsskapingsressurser som er i bruk i portrettintervjuene (Øierud, 2018, s. 58). For å begrense oppgaven, vil jeg her hovedsakelig studere portrettfotografiet av topplederne i en kortfattet analyse. Ved å analysere bilder vil man nemlig kunne se på hvordan bilder argumenterer, og man kan undersøke bildenes retoriske effekt og/eller, som i dette tilfellet, se hvordan de skaper og uttrykker mening (Kjeldsen, 2014, s. 307). I mitt analysemateriale vil disse bildene være betydningsfulle i teksten, da disse vil kunne gi et visuelt inntrykk av topplederen. I analysen av bildene vil jeg bruke deler av Jens Kjeldsen (2014) sin fremgangsmåte for retorisk bildeanalyse (s. 309).

Det vil være hensiktsmessig å studere bildene fra et retorisk perspektiv, da nettopp en bestemt visuell fremstilling vil kunne påvirke leseren, og si noe om meningen vi danner oss som leser. Fordi jeg hovedsakelig skal gjøre en kritisk diskursanalyse, har jeg imidlertid ikke anledning til å gjennomføre en fullverdig retorisk bildeanalyse. Her vil jeg derfor inkludere de elementene som jeg mener er relevante for problemstillingen. Jeg ønsker derfor i likhet med Kjeldsen (2014) å gjøre rede for konteksten (s. 307). Her vil jeg beskrive bildene på et denotativt og konnotativt nivå. Det vil si at jeg i første omgang vil beskrive det jeg ser, og deretter tolke meningspotensialet i bildet (Barthes, referert i Ledin & Machin, 2018, s. 50-51). I denne tolkningen vil jeg primært undersøke de retoriske funksjoner og kvaliteter (Kjeldsen, 2014, s. 307). Her vil jeg legge vekt på toppledernes ytre stil, og undersøke hvorvidt dette kan kobles til de kulturelle forståelsene vi har om en maskulin og feminin stil i form av klær og kroppspositur.

Oppsummering

Avslutningsvis i hver analyse vil jeg forsøke å oppsummere hvordan topplederen oppfattes basert på mine funn. Her vil jeg særlig utdype hvorvidt man kan antyde en maskulin eller feminin fremstilling av topplederen, gjennom verbaltekst med språklig stil, og den visuelle fremstillingen av toppledernes ytre stil.

3.3 Utvalg

Portrettintervju

I tråd med min problemstilling falt valget av analyse materialet ned på portrettintervju. Grue (2018a) hevder at et gjennomgående trekk for kritisk diskursanalyse, er at analyseobjektene hentes fra politikken eller media. Det vil si at det plukkes ut fra sentrale samfunnsområder som kan ha en stor påvirkningskraft og nå et stort publikum (s. 113). Samtidig påpeker Dorte Marie Søndergaard (2000) at man bør benytte et materiale som kan gi beskrivelser av et liv (s. 76). Portrettintervju er en sjanger med stor påvirkningskraft, der nettopp fokuset på person og personens liv i stor grad kan påvirke inntrykket vi danner oss av personen som blir fremstilt – og som i dette tilfellet kan uttrykke noe om kjønnsforskjeller i et større perspektiv. Som tidligere nevnt blir portrettintervjuet beskrevet som en klar feature-form, hvor målet er å konstruere et portrett av en person, ofte gjenspeilet i et engasjement eller et miljø. Her handler mye om journalistens evne til å gripe de særegne, avslørende detaljene som bestemmer om portrettet blir godt, og samtidig gi et helhetlig bilde av personen (Bech-Karlsen, 1998, s. 27).

Jo Bech-Karlsen (1998) viser til kurskatalogen for «feature-journalistikk», der kravet til feature er at «stoffet har fått en personlig vinkling og en personlig stil og form» (s. 26). Videre viser han til Tore Roksvold som beskriver denne formen for journalistikk som «pregjournalistikk», hvor han forklarer at journalisten setter sitt preg på et produkt, hvor man for eksempel bruker skildreteknikker som benyttes i skjønnlitteraturen (Bech-Karlsen, 1998, s. 26). Ved å gå inn på dette, vil man dermed belyse sjangertrekk og hvordan journalistens stilvalg og metoder vil være av betydning i fremstillingen av en person – som igjen kan si noe om inntrykket vi danner oss om kvinner og menn i næringslivet.

Begrunnelse for utvalg

Analysen vil være en komparativ analyse som søker å belyse kjønnsforskjeller i næringslivet. Det er derfor opplagt at utvalget bør bestå av intervjuer av både kvinner og menn. Hanne Haavind (2000) påpeker nemlig at det foreligger en rekke forutsetninger for å gjennomføre en analyse av kvinner og menn, hvor man søker kjønnsforskjeller (s. 162). I innsamlingsprosessen av intervjuene, måtte jeg derfor foreta et selektivt valg, og bestemme meg for hva slags typer personligheter som var relevant å studere for min problemstilling. For å kunne beskrive og karakterisere personers bestemte egenskaper eller karakteristika, må man lage seg fremgangsmåter (Haavind, 2000, s. 162). Deretter må disse fremgangsmåtene benyttes på én og én person i et likt utvalg av kvinner og menn. Metoden forutsetter at

kvinner og menn skal beskrives etter samme mal, og at utvalgene skal gjøres sammenlignbare (Haavind, 2000, s. 162). I utvalgsprosessen var derfor målet å finne intervjuer med et noenlunde likt utgangspunkt, og med en sammenlignbar kontekst. Fordi jeg ønsket å relatere oppgaven til kjønnsforskjeller i næringslivet, ble det naturlig å undersøke intervjuer som var knyttet til næringsliv. Ved å lese en rekke intervjuer, oppdaget jeg at disse portrettintervjuene ofte bar preg av det journalistiske prosjektet, som handlet om å «presentere den nye topplederen». Dermed begrenset jeg utvalget til kvinner og menn som relativt nylig skulle tiltre eller hadde tiltrådt en topplederstilling i privat næringsliv. Her forsøkte jeg å finne portrettintervjuer som skilte seg noe fra hverandre tematisk, samtidig som situasjonskonteksten var relativt lik. Haavind (2000) presiserer nemlig at systematisk søking i materialet etter meningsinnhold som uttrykkes, og meningsinnhold som overses, vil bidra til et bredere og mer nyansert betydningsinnhold (s. 8).

På grunn av min interesse for næringslivsdiskursen, ble finansavisen, Dagens Næringsliv, et opplagt valg. Denne avisen beskrives nemlig som «Norges viktigste leverandør av nyheter, historier og meninger om næringsliv, økonomi og samfunn» (Dagens Næringsliv, 2020). I utvalgsprosessen fant jeg fort ut at fem av de seks intervjuene på nett, også er publisert i en papirutgave. Her er det, som tidligere nevnt, et par ulikheter i uttrykket, da særlig titlene stort sett er forskjellige. I tillegg er portrettfotografiens uttrykk noe forskjellig. Dette er en interessant bemerkning, da dette kan uttrykke to ulike fremstillinger av topplederne, og med det ha ulikt meningspotensial. Dette vil jeg undersøke nærmere i analysene. Med tanke på oppgavens kvalitative tilnærming, vil det ikke være mulig å generalisere basert på dette utvalget. Her vil fokuset dermed heller ligge på å gi en forståelse for problemstillingen, fremfor en forklaring (Tjora, 2013, s. 18). Likevel mener jeg dette antallet av portrettintervjuer er dekkende for å kunne gi en generell innsikt i problemstillingen, og avdekke om det faktisk foreligger forskjeller i dette utvalget.

3.4 Etske hensyn og andre vurderinger

Min masteroppgave vil som andre akademiske tekster, bli publisert og være offentlig tilgjengelig. Det er derfor nødvendig å ha etikken i bakhodet underveis i prosessen. Tekstene jeg skal analysere er imidlertid publisert i en offentlig avis. Jeg vil derfor ikke ha behov for samtykke av avisen eller personene som er intervjuet før jeg setter i gang. Som tidligere nevnt, må jeg likevel ta i betraktning at det jeg skal analysere er endret og redigert av journalisten, og at deler av fremstillingen ikke er direkte sitater. Journalisten har dermed hatt

en stor innvirkning på det endelige og publiserte resultatet, noe som også gjør dette prosjektet interessant. Jeg må også ta høyde for at det er en forskjell i hvordan man konstruerer og representerer en person, og hvordan det blir fortolket. Jeg skal dermed være varsom med å overtolke og bruke egne meninger, men etterstrebe å generelt være resonnerende og objektiv i min fortolkning.

4 Analyse

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere seks analyser av seks portrettintervjuer, publisert i Dagens Næringsliv. Her vil jeg aktivt anvende den overnevnte metoden, og forsøke å belyse de delene av intervjuene som jeg finner relevante for å besvare min problemstilling. Jeg vil starte med å analysere de tre kvinnelige topplederne, før jeg vil analysere de mannlige topplederne. Avslutningsvis i hver analyse vil jeg oppsummere funnene fra hvert portrettintervju, og sammenfatte den helhetlige fremstillingen.

4.1 Portrettintervju av Hilde Merete Aasheim

Hva er konteksten?

Portrettintervjuet av Hilde Merete Aasheim er skrevet av Eivind Sæther, og publisert i Dagens Næringsliv den 11.05.2019. Aasheim har lenge arbeidet i Hydro, og har de siste 11 årene jobbet som konserndirektør og leder for primæraluminium (Sæther, 2019). Når det gjelder situasjonskonteksten, vil det være vesentlig å nevne at Aasheim begynte i en ny stilling den samme uken som intervjuet ble publisert. Dette portrettintervjuet er dermed publisert i forbindelse med hennes nye stilling som konsernsjef i Hydro. Kulturkonteksten kan imidlertid knyttes til næringsliv, og rollen som kvinnelig toppleder, da den første setningen i intervjuet allerede starter med: «Hydros første kvinnelige konsernsjef, Hilde Merete Aasheim, lærte tidlig at hun må orke å stå i det ubehagelige.» Intervjuet er publisert på både Dagens Næringsliv sine nettsider, og i papirutgaven av avisen. Jeg har imidlertid tilgang til begge versjonene, og ser at intervjuet er tilnærmet likt, bortsett fra tittelen og portrettfotografiet (vedlegg 1). I nettutgaven er nemlig tittelen «– Jeg er karismatisk», mens papirutgaven har «Aluminiumskvinnen» som tittel. I tillegg er fotografiet i svart-hvitt i avisutgaven. Jeg vil derfor i analysen av dette intervjuet, studere disse forskjellene, da jeg antar at dette vil være interessant for min problemstilling.

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

Gjennomgående i intervjuet blir vi kjent med topplederen offentlig, og, i enkelte tilfeller, privat. Intervjuet bærer i stor grad preg av næringslivsrelaterte emner, men også topplederens personlige egenskaper blir fremstilt eksplisitt og implisitt i intervjuet. Når det gjelder topplederens formative utgangspunkt, kommer særlig disse egenskapene til uttrykk. I det journalisten og Aasheim går mot kontoret hvor intervjuet skal foregå, sier hun for eksempel

«Jeg liker å gå mot et mål», noe som uttrykker at hun er målbevisst. Ved flere anledninger blir hennes far nevnt, og Aasheim forteller historier om han fra krigen, hvor hun implisitt belyser hans mot, og sammenligner seg selv med han. Dette blir etablert tidlig i intervjuet, og allerede i første avsnitt er dette med på å anlegge den videre tematikken: «Og hun har spurt seg selv: Hvor mye av far er det i meg?» (s. 48). Et typisk emne som blir tematisert i portrettintervju, er barndom og tilbakeblikk til barndommen. Her har journalisten brukt ordene: «**Rettskaffenhet og orden**», som en overskrift for avsnittet. I dette tilfellet beskriver Aasheim sitt barndomshjem som tradisjonelt med klare rammer, hvor hun også her forteller om sitt forhold til sin far, og sammenligner seg med han. «Han var ikke opptatt av å løfte frem sin egen rolle. Hun tenker seg om. – på en måte ligner jeg ham der òg» (s. 48). Videre forteller hun en historie fra krigen, hvor faren mistet flere venner, men selv klarte å unnsnippe. Teksten tilsier at hun har fått sin viljestyrke, sitt mot og målbevissthet fra sin far, og at hans valg her i livet har bidratt til å forme henne og hennes karriere. Implisitt beskriver dermed denne sammenligningen vesentlige sider ved personligheten til Aasheim, hvor faren er hennes store forbilde. Dette fremstår på mange måter som årsaken til at Aasheim har kommet dit hun er i dag.

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

Intervjuet er i stor grad preget av bærende metaforer. Tidlig i intervjuet merket jeg meg enkelte aspekter ved vokabularet, og da særlig journalistens verbbruk: «Hilde Merete Aasheim går ikke, hun **marsjerer**», «... hun har **hamret** ut de nye planene, og hun har **røsket** opp i konsernledelsen», «Nå **troner** hun et hode høyere enn kollegene som **småløper** etter henne... » (s. 46). I dette tilfellet benyttes det påfallende «maskuline» verb som på mange måter kan knyttes til makt og styrke. Verbbruken sier allerede noe om personlighetstrekkene til Aasheim, og illustrerer en myndig og herskende Aasheim som behandles med respekt, hvor kollegaene «småløper» etter henne. Denne verbbruken fremstår tilsynelatende bevisst fra journalistens side, da tematikken også senere i intervjuet også gjenspeiler denne introduksjonen.

Videre i intervjuet er det flere av Aasheims egenskaper som leder som opptar tematikken, der hun beskrives som en beinhard leder som liker systemer og orden. Hun beskriver seg selv som usnobbete og ujålete, og hevder at hun er lite materialistisk. Journalisten beskriver henne som «**hardtarbeidende, målrettet, tålmodig og dyktig**» (s. 48). Samtidig sammenligner han henne med «... en av disse **gamle maskinene** som aldri slutter å virke, som slår og slår» (s. 48). Her brukes similen «maskin», hvor altså Aasheim

sammenlignes med en maskin. I dette tilfellet kan denne sammenligningen kunne knyttes til et maskulint domene, da ulike former for maskiner ofte benyttes i mannsdominerte yrker. Dette er journalistens ordvalg som bidrar til å forme inntrykket vi får av topplederen.

En interessant bemerkning i brødteksten er hvordan ordet «**aluminium**» opptrer som en bærende metafor gjennomgående i intervjuet. Det er tydelig at dette er et relevant tema som engasjerer Aasheim. Tittelen i papirutgaven er, som tidligere nevnt «Aluminiumskvinnen», og kan være en allusjon til den filmatiserte biografien, *Jernkvinnen*, som omhandler Margareth Thatcher. Samtidig kan dette også være en metafor for hennes personlighet, hvor aluminium ses på som et sterkt metall som ikke er nedbrytbart – noe som kan kobles til Aasheims personlige egenskaper. Her blir dermed Aasheims kjønn belyst, noe det også blir i ingressen hvor hun blir omtalt som «Hydros første **kvinnelige** konsernsjef». Denne kjønnsmarkøren bidrar til å forme diskursen omkring kvinner i næringslivet, hvor bruken av ordet «kvinne» er med på å underbygge den skeive kjønnsfordelingen i slike yrker.

Aluminiumstematikken belyses primært på bakgrunn av Aasheims nye prototype av et sugerør i aluminium. Dette introduseres derfor i tidlig i intervjuet, før det også dukker opp litt senere: «Så forsøker hun å bruke sugerøret, men det viser seg at aluminium ikke er like enkelt som plast». Videre forteller Aasheim om aluminiumets fordeler, før det igjen nevnes avslutningsvis: «hun legger sugerøret tilbake i den lille esken, pakker det inn i papir, som et **dødt dyr**» (s. 49). Her er særlig similen «som et dødt dyr» interessant å studere, da vi kan knytte dette døde dyret som pakkes inn, til jakt, og til slik man behandler et bytte. I mange tilfeller kan man forstå jakt som en mannsdominert og maskulin interesse. Her er dermed journalistens ordvalg igjen med på å fremstille en maskulin side av Aasheim.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

Personligheten til Aasheim kommer som tidligere nevnt til uttrykk ved flere anledninger i intervjuet, og journalistens spørsmål bidrar til å illustrere dette. I forbindelse med hvordan hun er som leder, men også privat, blir det særlig stilt en rekke ja/nei-spørsmål: «Blir Hydro bedre under deg?», «Du smeller til fra dag én?», «Du er ingen Petter Stordalen», «Har du noensinne danset på bordet?» (s. 46-48). Her stiller journalisten relativt direkte spørsmål, med et tydelig preg av presupposisjoner, hvor han allerede ser ut til å ha dannet seg et inntrykk av Aasheim. Dette kan være på bakgrunn av det hun forteller, men det kan også være spørsmål som journalisten har planlagt etter å ha foretatt research om topplederen.

Eksplisitt blir også Aasheims karisma belyst, hvor journalisten trekker frem at andre hevder at hun ikke fremstår «veldig karismatisk». Aasheim besvarer med: «Det får stå for

deres regning. Jeg visste ikke at karisma var et kriterium, men jeg får vel bare finne meg i det» (s. 46). Gjennom disse spørsmålene kommer dermed Aasheims personlige verdier frem. I svaret benytter hun en maskulin talestil, preget av makt og selvsikkerhet. Ordbruken «regning» kan også knyttes til et maskulint domene, hvis vi relaterer det til gamle kjønnsrollemønstre og mannen som familiens forsørger. Hun beskriver seg selv som streit, kontrollert og seriøs, men påstår: «Jeg trodde det handlet om evnen til å få med seg folk, skape engasjement ... hele mitt lederskap står for dette å være flink med mennesker» (s. 46). Implisitt uttrykker hun dermed at hun også er empatisk, i den forstand at hun er «flink med mennesker».

Hennes forhold til familie som voksen blir også belyst. Her forklarer Aasheim at hun heller var den moren som gjorde regnskapet for barnehagen og skolekorpset, enn den som lagde de beste hjemmelagde kakene. Det kommer også fram at hun ble tilbudt en stilling som direktør i Elkem, da hun gikk gravid. Her beskriver hun hvordan hun svarte sjefen med at hun hadde «en **leveranse** først» (s. 48), noe som også underbygger hennes store interesse for arbeidsliv, og brudd med den kvinnelige stereotypen. Her er Aasheims bruk av metaforen «leveranse» verdt å nevne, da dette ordvalget sjeldent benyttes av kvinner som alternativ for fødsel. Dette kan dermed igjen uttrykke at hun tar avstand fra det «gammeldage» kjønnsrollemønsteret om kvinner som det familiekjære kjønn som lever for sine barn, og som antakelig ikke ville beskrevet et svangerskap som kun en «leveranse». Her kan man imidlertid undre seg over hvorvidt man ville reagert hvis det var en mann som beskrev sin kones fødsel på denne måten. Aasheim fremstår derfor noe begrenset privat, hvor hun i større grad uttrykker et mer pragmatisk forhold til familieliv. Dette kan være et reelt bilde av henne, men det kan også være en rolle hun trer inn i for å opprettholde sin «pondus» i toppleder-rollen.

Hva uttrykker portrettbildet?

På et denotativt nivå kan man se et fargefotografi av Hilde Merete Aasheim, hvor hun sitter på en barkrakk på grå brostein, med en grå vegg i bakgrunn. På grunn av omgivelsene rundt, ser det ut til at fotografiet er tatt utendørs. Aasheim har et profesjonelt smil på bildet, hendene foldet over en bred beinstilling, hvor hun er kledd en mørkeblå dress. Konnotativt kan dette bildet tolke Hilde Merete Aasheim som en seriøs, autoritær og trygg toppleder. Dette kommer særlig til uttrykk gjennom hennes ytre stil, i form av klesvalg og uttrykk. Klærne hennes kan knyttes til en maskulin klesstil, da man stort sett ser menn i mørke dresser. Samtidig er posituren hennes verdt å nevne. Den brede beinstillingen kan være tilfeldig, likevel er det vil en sånn positur også kunne beskrives som en maskulin måte å sitte på, da man til stadighet

kan se menn sitte slik. Uttrykket til Aasheim er også med på å representere en profesjonalitet. Fotografiet i papiirutgaven av intervjuet er i svart-hvitt, noe som kan illustrere en skarp, seriøs og profesjonell side av Aasheim. I nettutgaven får jeg imidlertid inntrykk av at Aasheim fremstilles som en noe mykere toppleder, da tittelen «– Jeg er karismatisk» er i større grad fremstår som en mildere overskrift, samtidig som fotografiet i farger vil uttrykke en mykere side av topplederen.

Hilde Merete Aasheim. Foto: Mikaela Berg

Oppsummering

I verbalteksten kommer hennes personlige interesser og egenskaper som toppleder fram, og den fremstiller generelt en beintøff, ujalte og standhaftig toppleder. Det samme uttrykkes i fotografiet gjennom hennes ytre stil. Her er spesielt hennes klesvalg og positur med på å uttrykke en maskulin stil. Både fotografiet og verbalteksten preges dermed generelt av en maskulin stil, der verbalteksten fremstiller Aasheim som en stereotypisk toppleder med maskuline lederkvaliteter. Samtidig forstås også dette som en beskrivelse av Aasheims personlighet, da hun gjennom sine svar fremstår som en maskulin figur, preget av et maskulint språk knyttet til maskuline domener. Journalistens fremstilling er imidlertid tydelig med på å forsterke dette inntrykket gjennom sine presupposisjoner, og ved å anvende en maskulin ordbruk i sin «skjønnlitterære» introduksjon.

4.2 Portrettintervju av Kristin Skogen Lund

Hva er konteksten?

Portrettintervjuet av Kristin Skogen Lund er publisert i Dagens Næringsliv den 21.09.2018, og er skrevet av Eivind Sæther (2018b). Skogen Lund er kjent for sin tidligere stilling som administrerende direktør i Næringslivets hovedorganisasjon, og har i forbindelse med dette intervjuet nylig tiltrådt en ny stilling. Situasjonskonteksten er dermed i dette tilfellet hennes nye lederstilling som konserndirektør i Schibsted. Dette kan vi tydelig se ved første øyekast, da det på første side står skrevet «DETTE ER SAKEN: Portrettintervju: Kristin Skogen Lund, ny konserndirektør i Schibsted» (Sæther, 2018b, s. 73)². Når det gjelder den kulturelle konteksten, så vil den relateres til næringsliv og lederroller. Her er særlig tittelen «- Jeg styrer veldig mye etter skjebnen» et eksempel på at journalisten forutsetter at vi «kjenner» henne som leder. Det er imidlertid lite fokus på henne som kvinnelig leder i ingressen, men det tas likevel opp senere i teksten. Intervjuet er kun publisert i en nettutgave (vedlegg 2), noe som skiller det fra de andre intervjuene jeg skal analysere.

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

Journalisten innleder intervjuet med en historie om faren til Skogen Lund, og hans opplevelser som offer under andre verdenskrig – noe som er med på å skape tematikken i intervjuet. Skogen Lund skryter av sin far på flere områder, og ved enkelte tilfeller i intervjuet forteller hun historier fra barndommen, eller historier hun har blitt fortalt om farens liv. Gjennomgående i intervjuet er det tydelig at faren har vært og er et stort forbilde for henne. Hun hyller han for hans pågangsmot og trygghet, og hevder at han «satte en standard for oss uten å si noe, bare ved å være den han var» (vedlegg 2, s. 73). Hun nevner imidlertid også sin mor, der hun påstår å ha arvet hennes egenskaper som «... sosial, frempå, hun som ble elsket av alle dyr, barn og menn hun møtte» (s. 77). I tillegg til at hun også brant for de samme kvinnesakene og homofiles rettigheter, slik som moren.

Denne gjennomgående refereringen til familie og familiehistorier, er med på å fremstille Skogen Lund som en familiekjær person hvor hun har forbilder i begge foreldrene sine. Store deler av intervjuet omhandler, som nevnt, faren til Skogen Lund, hvor de enkelte familiehistoriene opptar betydelige deler av intervjuet. Dette har vært med på å skape

² Her viser jeg til sidetallene på vedlegget i denne teksten, da vedlegget er hentet fra internett uten sidetall. Dette gjelder imidlertid kun dette intervjuet.

personligheten til Skogen Lund, og har bidratt til det tilsynelatende pågangsmotet hun har i dag.

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

I verbalteksten vil man øyeblikkelig legge merke til journalistens introduksjon, hvor han benytter skjønnlitterære trekk for å fange interessen til leseren. Her er det særlig enkelte ord i ingressen som jeg bemerket meg: «**Historien** om henne er **full av blod**. Nå skal Kristin Skogen Lund **lede** Schibsted i **krigen** mot Google og Facebook» (s. 73). Her er det en aktiv bruk av språklige bilder, der særlig metaforene «full av blod» og «krigen» er verdt å studere. Journalisten gir umiddelbart et inntrykk av Skogen Lund som en sterk kriger, samtidig som «historien» gjør leseren nysgjerrig på fortsettelsen. Metaforen «full av blod» kan også kobles en hendelse, der Skogen Lund forteller om da hun skulle føde tvillinger, og måtte få overført 7,5 liter blod og var døden nær. Her knytter imidlertid journalisten topplederen til en maskulin stil, da vår oppfatning av krig og blod, ofte blir forbundet med «tøffe menn», som dermed kan knyttes til et maskulint domene.

Jobbrelaterte emner blir også belyst i intervjuet, både når det kommer til tidligere erfaring og hvordan hun skal ta fatt på sin nye stilling. Hennes tidligere rolle som NHO-leder blir blant annet tematisert. Her forklarer hun at hun har vært opptatt av at næringslivet skal angå alle, og at det har vært fordommer mot NHO om at de er en «gjeng gamle **gubber** som spiser **antilope-kjøtt**» (s. 74). Her er hennes ordvalg en interessant bemerkning, da ordet «gubbe» er et synonym for en eldre mann. Implisitt forsøker hun dermed å motbevise forestillingene, om at det kun er gamle menn som arbeider innenfor denne bransjen.

I den forbindelse er det dermed interessant å belyse et avsnitt hvor hennes rolle som direktør blir tematisert. Her blir ordet «kvinne» nevnt opptil tre ganger, og alle prisene hun har blitt kåret til ramses opp: «Norges mektigste **kvinne**», «Ten **women** on the rise», «verdens mektigste **kvinner**» (s. 75). Her tematiseres kjønnsaspektet i forbindelse med hennes nye stilling, og i tilknytning til de «forventingene» som stilles til henne som toppleder. Kjønns tematikken trekkes også inn når hun selv påpeker at journalistene har sluttet å spørre henne om hun blir sliten og takler stresset, når hun i tillegg har fire barn hjemme. Dette kan antyde at det har skjedd en liten utvikling i synet på kvinnelige toppledere.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

I forbindelse med Skogen Lunds verdier, er det interessant å studere hvordan hennes personlighet kommer til uttrykk i intervjuet. I spørsmålet om den nye stillingen, og hva hun

skal gjøre med Schibsted, introduserer journalisten spørsmålet ved å tematisere kjønn. Her besvarer hun med: «Jeg må inn og **føle** på det. Snakke med mennesker, få en *gefühl*. Da ser jeg mønstre og bilder, da kommer det til meg hva jeg må gjøre» (s. 75). Gjennomgående i intervjuet blir Skogen Lunds følelsesliv illustrert, noe som kan forklare hennes åpenhet som person. Hun snakker om ektemannen og forklarer at hun «visste med en gang» at det skulle være dem to. To ganger i intervjuet viser hun også til situasjoner hvor hun har måttet ta til tårene, samtidig som hun viser ydmykhet og innrømmer dårlig selvtillit i forbindelse med den nye stilling, som kan knyttes til en feminin talestil.

Også i tilknytning den nye stillingen, blir Skogen Lunds verdier belyst. Her forklarer hun at hun kun har svart «**balanse**» til alle journalistene, og at denne overgangen handler om «balansegang». Dette er også med på å uttrykke en side ved personligheten til Skogen Lund hvor hun utstråler myke verdier, hvor det å finne balanse kan knyttes til for eksempel psykisk helse og meditasjon. Hun snakker også åpent om fødselen sin, hvor hun skulle føde tvillinger og var døden nær:

Jeg husker jeg kom dit at jeg syntes det var helt greit å dø. Jeg vet hvorfor de som sitter igjen på Mount Everest kan sitte med et smil om munnen. Du blir likeglad. Å dø er helt ok. Hvis ikke det bare var narkotikaen da, sier hun og smiler. (s. 78)

Her antyder journalisten: «Du har sagt du tror på **skjebnen**» (s. 78), hvor Skogen Lund bekrefter at hun «styrer mye etter skjebnen» (s. 78). Dette er overskriften på intervjuet, hvor journalistens indirekte spørsmål belyser tematikken omkring dette. I dette tilfellet kan man se at journalisten til en viss grad fremstiller henne med myke verdier, hvor skjebnen vil kunne relateres til religion og tro. Samtidig vil det kunne kobles til en feminin stil, og en form for fortrolighet, hvor hun lar skjebnen styre sine valg. Dette kan oppfattes som en kontrast til den maskuline introduksjonen.

Hva uttrykker portrettbildet?

Noe av det første som møter leseren i intervjuet er et fotografi av Kristin Skogen Lund. Denotativt kan man se Skogen Lund stå inntil et trebord hvor hun støtter seg til bordet. Hun er iført en rød, dominerende overdel med et hjerteanhang rundt halsen. Topplederen ser rett i kamera, og smiler lett. På et konnotativt nivå kan hennes ytre stil og positur uttrykke noe om henne som toppleder. Hun står som nevnt inntil et bord og støtter seg til bordet, noe som kan uttrykke en form for stødighet og trygghet. Smilet hennes er profesjonelt, og uttrykker

samtidig en følelse av ydmykhet. En spesielt interessant bemerkning ved fotografiet, er Skogen Lunds ytre stil i form av klesstil og den dominerende rødfargen på overdelen hennes. Her kan fargevalget på overdelen uttrykke bestemte holdninger, hvor det å kle seg i rødt kan si noe om henne som person. Dette klesvalget gir et inntrykk av at hun ikke ønsker å fremstå spesielt anonym, men at hun tvert imot kanskje ønsker å bli sett. I tillegg kan man også anta at hun ved å gå med en rød overdel, velger å representere og bevare sin femininitet, til tross for at hun er i en mannsdominert bedrift. Rødfargen kan også i dette tilfelle knyttes til den verbale teksten og metaforen «full av blod», og den gjennomgående «krigstematikken» i verbalteksten. Muligens er dette et gjennomtenkt virkemiddel fra journalistens side, eller det kan være en ren tilfeldighet.

Kristin Skogen Lund. Foto: Gunnar Lier

Oppsummering

Gjennomgående i teksten er det tydelig at journalisten fremstiller Skogen Lund i en maskulin stil, da særlig vokabularet i introduksjonen kan knyttes til en stereotypisk, maskulin lederstil. Til en viss grad er imidlertid overskriften med på å balansere dette. Samtidig gir ikke Skogen Lund uttrykk for at hun selv har like stort behov for å fremstå maskulint, da hun kommuniserer på en måte som heller kan kobles til den feminine stilen ved flere anledninger. Hun viser blant annet intimitet ved å fortelle om sårbare episoder hvor hun har gjemt seg på do og grått på jobb, samtidig som hun forteller flere personlige anekdoter for å begrunne

hvordan hun har kommet dit hun er i dag. Fotografiet av henne kan også gi det samme inntrykket, da hennes ytre stil utstråler femininitet.

4.3 Portrettintervju av Kjerstin Braathen

Hva er konteksten?

I dette portrettintervjuet er finansdirektør Kjerstin Braathen intervjuet i forbindelse med favorittstempelet hun har fått til å overta etter konsernsjef Rune Bjerke. Intervjuet er publisert i Dagens Næringsliv den 19. januar 2019, og skrevet av Jens M. Johansson. I september 2019 viste det seg at hun nettopp tok over stillingen etter konsernsjefen, og er dermed konsernsjef i DNB ved dags dato. Likevel har ikke Dagens næringsliv foretatt noe nytt intervjuet av henne i ettertid, så jeg vil dermed benytte dette intervjuet i min analyse. Situasjonsteksten vil dermed være at hun høyst sannsynlig er i ferd med å overta en stor og betydningsfull stilling. Når det gjelder den kulturelle konteksten, kan man i dette tilfellet også knytte intervjuet til næringsliv, og kvinnelige toppledere.

I dette intervjuet foreligger det også ulikheter i avisutgaven og nettutgaven. I avisutgaven er tittelen «Spranget» (vedlegg 3), og i nettutgaven er den «DNB-direktør Kjerstin Braathen har sett mannskulturen i næringslivet på nært hold» (Johansson, 2019). Samtidig har avisutgaven en mer innledende ingress enn nettutgaven, som kun har et sitat av Braathen: «– Jeg ble ikke veldig sint eller opprørt, men det er likevel noe skadelig med sånt, sier DNBs finansdirektør Kjerstin Braathen» (vedlegg 3, s. 50). Tittelen i nettutgaven er oppsiktsvekkende, og vekker oppmerksomheten i større grad enn papirutgavens tittel. Dette kan primært forklares på bakgrunn av hvilket medium intervjuet er publisert i, hvor nettavisen er avhengig av klikk. Begge titlene kan på hver sin måte knyttes til kulturkonteksten. «Spranget» er her en metafor på overgangen fra det å gå fra finansdirektør til konsernsjef, og vil knyttes til næringsliv når vi plasserer det i kontekst. Overskriften oppfattes kjønnsnøytral, da vi kan plassere «Spranget» i et nøytralt domene. Tittelen i nettutgaven gir imidlertid raskt et inntrykk av hva intervjuet dreier seg om. Det er dermed tydelig at de to utgavene er preget av kanalen det er publisert gjennom, og at nettutgaven generelt har et større behov for å vekke oppmerksomhet og presentere interessant informasjon raskt.

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

Generelt i intervjuet er det flere sjangerkarakteristiske temaer som blir tatt opp, som barndom, personlighet, utdanning og jobb. Her er det særlig interessant å se på hvordan barndommen

blir belyst, og hvordan dette har formet topplederen. Hun snakker om utdannelsen i Frankrike, og forteller: «Om kveldene ringte jeg hjem til mamma og gråt, og hun forsøkte å lappe meg sammen beste hun kunne» (s. 52), når hun snakker om den vanskelige tiden. Videre sier hun: «Jeg så meg selv i speilet og tenkte at jeg måtte ta affære. Så gikk jeg og ringte faren min. Det ble en veldig viktig prat for meg» (s. 52). Her fremstiller hun dermed moren som den omsorgsfulle som trøstet, mens faren som den «harde» og standhaftige som motiverte henne til å bli værende i Nice. Gjennomgående i intervjuet kommer det frem at Braathen har jobbet hardt for å komme dit hun er i dag, og at hun er utholdende og tar sjanser. Her framstår det som at faren er hennes store forbilde, og at han har vært hennes motivasjon i jobbsammenheng.

Jeg er blitt kastet ut i det noen ganger, eller kastet meg selv uti det, tatt sjansen, og det har vært perioder hvor jeg har følt motgangen så stor at det virkelig knaket i fortøyningene Men da har jeg kunnet tenke på det faren min sa om å grave en tunnel. (s. 52)

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

For å skape oppmerksomhet og engasjement har journalisten også i dette intervjuet benyttet interessante ordvalg. Det er imidlertid ingen utpreget metaforbruk, men substantivbruken i ingressen er likevel med på å skape en tydelig tematikk: «Som **finansdirektør** i DNB er Kjerstin Braathen **sjef** for **pengesekken** i Skandinavias største bank. Og har sett **mannskulturen** i **næringslivet** på nært hold» (s. 50). Alle de markerte ordene kan på én eller annen måte knyttes til næringslivstematikken, og her er særlig «mannskulturen» et ordvalg som vekker min interesse. Senere i intervjuet kan man nemlig bemerke at journalisten stiller spørsmål om mannskulturen, etterfulgt av «fortsett lever vel oppfatningen om at **kvinner** ikke vil bli **sjef**er?» (s. 52). Dette innleder dermed tydelig tematikken som gjennomgående preger intervjuet. Hovedårsaken til dette kan man tyde ut fra journalistens presupposisjoner, og generelle fokus på dette.

Ordet «mannskultur» vil innlysende kunne knyttes til et mannlige domene, der det er snakk om en kultur som tilhører menn. I dette tilfellet vil journalistens spørsmål tematisere likestillingsspørsmålet. Intervjuet kunne muligens tatt en annen vending, dersom journalisten hadde hatt mer åpne og generelle spørsmål som for eksempel: «Hvordan er kulturen i bransjen?» Her kan dermed journalistens ordvalg bidra til å underbygge at det fremdeles *skal* være en utfordring å være kvinne i næringslivsbransjen.

Mellomoverskriften «Mektig» er interessant å studere med den påfølgende teksten: «Kjerstin Braathen har fortsatt besøklappen fra forrige møte festet til den **rosa** jakken Hun kommer til å være en av de **mektigste** der, meget sannsynlig **den mektigste**» (s. 50). Her er særlig journalistens skildring av Braathens antrekk verdt å påpeke, da dette plutselig ble en vesentlig detalj som muligens ikke ville blitt påpekt dersom antrekket var mørkt. Denne rosafargen kan vi nemlig assosiere med feminitet og det kvinnelige kjønn, og i dette avsnittet vil dermed adjektivbruken til journalisten illustrere at hun er en feminin kvinne, *men* hun er den mektigste. Hvis vi anser det å være mektig som et maskulint ordvalg, kan dermed det å være feminin og mektig fremstilles som kontraster i dette tilfellet.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

I intervjuet av Braathen er betydelige deler av det tematiske fokuset knyttet til veien mot karrieren, og hennes forhold til bransjen. Det fortelles minimalt om henne eksplisitt som leder, men hennes personlige egenskaper tydes når hun hevder å være ambisiøs, « ... men aldri har hatt noe plan om å stige i gradene» (s. 50). Dessuten forklarer hun at hun ikke visste hva den kommende jobben gikk ut på, og slet med å både finne for- og motargumenter. I tillegg forklarer hun at hun er « ... litt rotete og veldig ordentlig» (s. 52). Her uttrykker hun dermed en ærlig og ydmyk side, som kan uttrykke myke verdier, som vi kan koble til en feminin talestil, hvor hun implisitt fremstår litt usikker.

I store deler av intervjuet blir, som nevnt, «mannskultur» og kvinner i næringslivet tematisert. Her belyses dermed Braathens syn på denne tematikken, noe vi også kan knytte til hennes verdier i jobben.

– Mannskulturen? Hun tenker seg om. Ja, du må vel ha observert mannskulturen i næringslivet på nært hold? Altså, jeg har vel valgt å ikke feste meg for mye ved det, men det betyr jo ikke at den ikke har vært der og at jeg ikke har sett den Jeg har selv opplevd, dette var i Hydro i Norge, å bli avspist med et «jenta mi» da jeg ringte en eldre kollega for å få informasjonen jeg trengte. (s. 52)

I sitatet ovenfor er det åpenbart journalistens spørsmål som legger til rette for at temaet «kvinner i næringslivet» nok en gang blir belyst. I dette avsnittet bidrar særlig mellomoverskriften «Jenta mi», og journalistens første spørsmål til å kaste lys over temaet. Her kommer spørsmålet til journalisten implisitt fram ved at Braathen spør «Mannskulturen?». Det at hun gjentar dette spørsmålet kan i dette tilfelle uttrykke at hun ikke

ønsker å forbinde næringslivet med en mannskultur, spesielt med tanke på hennes videre resonnement som «Jeg har vel valgt å ikke feste meg for mye ved det ... » (s. 52). Likevel forteller hun videre om en selvopplevd hendelse i forbindelse med dette, som viser at hun kan relatere seg til tematikken. Hun forklarer videre at hun ikke ble sint eller opprørt, men at « det likevel er noe skadelig med sånt» (s. 52). Ved å bruke ordet «skadelig» understreker Braathen at denne mannskulturen kan skade næringslivet, ved at det oppleves utfordrende for kvinner å ta del i bransjen. I tillegg er også en slik form for seksuell trakassering meget alvorlig, da det kan være psykisk skadelig for enkeltpersonene det gjelder. En slik kultur vil dessuten skape stigmatisering, og hindre likestillingen man kjemper for i samfunnet generelt.

Oppfølgingsspørsmålet til journalisten «Fortsatt lever vel oppfatningene om at kvinner ikke vil bli sjefer?» (s. 52), er meget ladet, hvor Braathen besvarer spørsmålet med «Absolutt, i beste velgående» (s. 52), og videre drøfter dette. Hun hevder blant annet at flere kvinner selv ikke tenker at de er kvalifisert, da det finnes færre rollemodeller. I tillegg forklarer hun at kvinner ofte blir konfrontert med spørsmål omkring sjefsstilling i kombinasjon med barn. I løpet av dette resonnementet gir Braathen uttrykk for at hun har et relativt objektivt forhold til problemstillingen. Her påpeker hun at det finnes kvinner som ikke vil bli sjefer, men at det også er tydelig at kvinner blir sett annerledes på enn menn, noe hun viser gjennom egne eksempler. Samtidig utdyper hun hvor fantastisk givende en slik jobb er for kvinner, men at man fremdeles i stor grad velger sjefer som er menn, og at dette er en forandring som tar tid. Her er det verdt å merke seg hvordan hun belyser denne «rollemodellen» som et argument til hvorfor ikke kvinner vil bli toppledere. Kanskje kan bakgrunnen for dette forklares ut ifra de forestillinger vi har om kvinnelige toppledere? Dette vil være en interessant diskurs å undersøke nærmere i diskusjonsdelen av oppgaven.

Hva uttrykker portrettbildet?

I portrettfotografiet av Kjerstin Braathen kan vi på et denotativt nivå se hun sitte på en stol foran en vegg med trebjelker. Hun er iført en hvit bluse, og har et halskjede rundt halsen. Hendene holder hun foldet i fanget, foran en sølvfarget beltespenne som dominerer antrekket. Når det gjelder uttrykket hennes, har hun i likhet med de andre kvinnene et profesjonelt smil. Fargemetningen på de to fotografiene er også ulik ut ifra hvor det er publisert, da det i papirutgaven er svart-hvitt, mens nettutgaven er i farger. Assosiasjonene vi har til svart-hvitt-fotografier gjør at hun fremstår seriøs og profesjonell. Fotografiet er imidlertid generelt ikke spesielt egnet for analyse, da det ikke er noen merkbare stilistiske trekk som påvirker hvordan man oppfatter henne. Man kan selvsagt påpeke hennes ytre stil, der klesstilen er klassisk og

feminin, hvor sitter på en relativt feminin måte. Jeg oppfatter imidlertid at hensikten med dette bildet primært er å fremstille Braathen på en enkel, redelig og profesjonell måte, og opplever det noe søkt å grave etter en dypere mening.

Kjerstin Braathen. Foto: Mikaela Berg

Oppsummering

Fremstillingen av Braathen er den mest nøytrale fremstillingen av de kvinnelige topplederne når det kommer til vokabular og stil. Det foreligger ingen utpreget maskulin stil i vokabularet, men likevel hviler det tematiske fokuset i stor grad på «den kvinnelige lederen» og «mannskulturen», noe som tydelig kan kobles til feminine og maskuline domener. I tillegg er det ved flere anledninger at kvinne og makt blir stilt som kontraster, hvor dermed kjønnsstatistikken forblir meget aktuell – og muligens mer aktuell enn selve topplederen som individ.

4.4 Portrettintervju av Karl-Petter Løken

Hva er konteksten?

Portrettintervjuet av Karl Petter Løken er publisert i Dagens Næringsliv den 26.05.2018, skrevet av Eivind Sæther. Intervjuet er foretatt i forbindelse med hans nye stilling som konsernsjef i Kværner, noe som blir situasjonskonteksten i dette tilfellet. Når det gjelder den kulturelle konteksten, kan man også i dette intervjuet relatere dette til toppledelse og næringsliv, med fokus på personen bak sjefsstillingen. Samtidig kan vi også i stor grad relatere dette intervjuet til fotball og fotballkulturen, da denne tematikken preger store deler av intervjuet. I likhet med mange av de andre intervjuene, er også dette publisert i to utgaver, og det er stort sett de samme endringene som har blitt foretatt. I papirutgaven er tittelen: «Snill sjef» (vedlegg 4), mens tittelen i nettutgaven er et sitat av Løken: «- I livet lønner det seg stort sett å ta ballen, ikke mannen» (Sæther, 2018a). Et relativt oppsiktsvekkende sitat som tiltrekker leseren. Ingressen i de to utgavene er imidlertid lik: «Karl-Petter Løken har spilt i Champions League og blitt konsernsjef i Kværner. Nå håper han bare han ikke har gjort for mye ut av seg i livet». Samtidig er også fotografiet i nettutgavene publisert i farger, mens papirutgaven er i svart-hvitt.

Hva har vært topplerens formative utgangspunkt?

I dette intervjuet er det flere temaer som blir belyst, og særlig Løkens interesser i forbindelse med fotball og hans tidligere fotballkarriere, blir nevnt ved flere anledninger. Dette er et tema vi primært kan forbinde med et mannlig domene, da det er en majoritet av menn som tiltrekkes denne sporten. Tematikken tydes allerede i ingressen, hvor han blir introdusert: «Karl-Petter Løken har spilt i **Champions League** og blitt **konsernsjef** i Kværner. Nå håper han bare han ikke har gjort for mye ut av seg i livet» (vedlegg 4, s. 52). Videre fortsetter denne tematikken å prege store deler av intervjuet, og blir en rød tråd som i flere tilfeller sammenlignes med topplerstillingen til Løken: «Hvis du sammenligner med **fotball**, så er dette **Mesterligaen**. Her er vi i **toppen** i verdenssammenheng. Jeg er heldig» (s. 52). Jeg tolker dermed at fotballkarrieren har vært med å prege hans videre jobbkarriere, hvor han har overført flere egenskaper fra fotballen inn i sjefsstillingen. Spesielt snakker han varmt om det å være en lagspiller, fremfor en som tar mye plass: «Jeg vil være en som spiller andre gode, jeg vil bygge fellesskap, *det* er mer meg» (s. 54).

Et tema som går igjen i de fleste portrettintervjuene er barndom og ungdomstid, noe som også blir nevnt i dette intervjuet. Her er igjen fotballen meget relevant, og Løkens far blir

beskrevet som en støtte i denne tiden. Her blir også flere sitater av faren beskrevet: «Karl-Petter er målbevisst», «Gutten har godt vett» og «Karl-Petter er ikke noe hengehode» (s. 54). Her kommer det dermed implisitt fram at faren hadde store ambisjoner for sønnen sin, og at han muligens er én av årsakene til at han har kommet dit han er i dag.

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

En interessant bemerkning ved dette intervjuet er den ytre beskrivelsen av Løken: «Karl-Petter Løken er **skallet** og **dresskledd** som alle **de andre mennene** i kontorbygningene ute på Fornebu» (s. 52). Her tegner journalisten et bilde av «stereotypen» i norsk næringsliv, hvor han fremstiller Løken som «én av de andre» i denne bransjen. Det kommer også fram at Løken er en mann som er glad i å arbeide mye, og han liker å jobbe hardt og grundig, men hevder han fikk den nye stillingen ved en tilfeldighet: «Nei, det var nok en **tilfeldighet**. Jeg ble spurt. Og jeg er en som liker å jobbe mye. Jeg liker å jobbe hardt, grundig» (s. 52). Bruken av ordet «tilfeldighet» er her et interessant funn, som uttrykker en ydmykhet, samtidig som det kan tolkes som at han ikke trengte å jobbe så hardt for å få denne jobben, noe som er en kontrast til enkelte av de andre topplederne.

Under mellomoverskriften «Null-null» blir hans karriere som fotballkommentator belyst. Her er det flere metaforer som igjen kan kobles til fotballtematikken, og som implisitt kan beskrive Løkens holdninger som sjef: «Jeg var bevisst på å kjøre min stil I livet lønner det seg å ta **ballen**, ikke mannen» (s. 54). Her bruker han også fotballmetaforer for å uttrykke hvordan han ønsker å være i livet generelt, og kanskje i dette tilfellet som konsernsjef. Han kommer også med andre uttalelser som implisitt beskriver personligheten hans;

... og når man snakker om å **slå ballen inn i «boksen»**, så klarer ikke jeg å forholde meg til det. En boks har kanter, det er en fysisk ting, ikke et område. Det uttrykket har jeg aldri brukt, og det skal jeg aldri gjøre. Jeg er tross alt ingeniør. (s. 54)

For å sette dette på spissen kan man her tolke at han ser «ned» på fotballkommentatorene som anvender slike feilaktige uttrykk, og at han dermed ikke sammenligner seg med den «stereotypiske» fotballkommentatoren. Samtidig kan dette også være et forsøk på humor. Likevel er den stadige refereringen til fotball gjennomgående i resonnementene hans, som i dette tilfellet kobles til maskuline domener og en maskulin stil. I avsnittet nedenfor vises imidlertid en følsom og privat Løken, hvor han bruker positivt ladde adjektiver i beskrivelsen av sin kone. Ordvalgene til Løken er særlig interessante å bemerke i dette tilfellet, da man

også her kan knytte både «sparket» og «team» til fotballtematikken. Dette kan selvsagt være tilfeldigheter, men er likevel en artig bemerkning.

Jeg er blitt litt mindre opptatt av tellekanter. Og det tror jeg **kona** mi vil være enig i. Du kan si jeg var **heldig** som traff Nina. Jeg kunne fort blitt et sært og vanskelig menneske. Hun er **flinkere** til å ta ting på **sparket**. **Sammen** er vi et **godt team**.

(s. 52)

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

Løkens personlige egenskaper kommer også frem ved flere anledninger, både implisitt og eksplisitt. Dette tydes særlig gjennom journalistens påstander som: «Du går for å være en litt beskjeden type», og presupposisjoner som: «Du er snillere?», hvor han bekrefter: «Ja, jeg tror nok mange vil karakterisere meg sånn. Det er viktig å være snill, men det viktigste er å være seg selv. Og å behandle folk rimelig og rettfærdig» (s. 52). Dette er dermed personlighetstrekk knyttet til hva slags type sjef Løken ønsker å være. Dette blir også benyttet som tittel på intervjuet i papirutgaven «Snill sjef», hvor journalisten sitt spørsmål blir avgjørende for intervjuets tittel.

Lenger ut i intervjuet stiller også journalisten spørsmål knyttet til Løkens følelsesliv; «Du blir rørt av dette?», «Du er en følsom fyr?» (s. 54). Dette blir belyst i forbindelse med utbyggingen av Edvard Grieg-plattformen. Her er dermed journalistens spørsmålsformuleringer med på å uttrykke Løkens verdier som sjef og privatperson. Denne tematikken om hans personlighet som «snill», «rørt», «følsom» og «beskjeden» vil jeg anse som myke verdier, og som vi kan knytte til den feminine stilen. Disse egenskapene er ikke nødvendigvis noe vi forbinder med en mann i hans posisjon, da topplederen ofte kjennetegnes med mer maskuline kvaliteter. Man kan dermed se på Løkens egenskaper som kontraster til den typiske topplederen. Særlig når det kommer til å være følsom og beskjeden, så er det ytterst sjelden at slike adjektiver beskriver en sjef, noe som gjør at han på mange måter bryter med stereotypien. Teksten tilsier at journalisten allerede kjenner til dette, og at han ønsker å få det frem eksplisitt ved å stille slike spørsmål.

Hva uttrykker portrettbildet?

I likhet med de andre intervjuene er også portrettbildet av Løken publisert i to ulike utgaver, etter hva slags medium det er publisert gjennom. Til tross for at bildene ser relativt like ut, er det to forskjellige fotografier, hvor kameravinkelen og Løkens uttrykk varierer på de to

bildene. I tillegg er nettutgaven i farger, og papirutgaven i svart-hvitt. De fleste komponentene i bildene er imidlertid like, der man på et denotativt nivå kan se Karl-Petter sitte på en hvit stol på en takterrasse med havet i bakgrunn. Han er iført en mørk dress utenpå en hvit skjorte, og har et profesjonelt smil. Han sitter bakoverlent og har en bred beinstilling med hendene på lårene. Konnotativt fremstår Løken som en snill, profesjonell og ydmyk toppleder gjennom begge disse fotografiene, da særlig smilet uttrykker dette. Plasseringen av Løken i fargebildet kan også ses i sammenheng med innholdet i intervjuet. Her er havet en betydelig del av utsnittet, som man muligens kan knytte til olje-tematikken som belyses i intervjuet. Samtidig er hans ytre stil maskulin, både når det gjelder klesvalg og positur. Utover dette gir bildene inntrykk av at det skal harmonere med Dagens Næringslivs estetiske stil og design, hvor Løken fremstilles som en profesjonell figur.

Karl-Petter Løken. Foto: David B. Torch

Oppsummering

Gjennomgående i brødteksten blir det maskuline domenet, fotball, anvendt som en rød tråd, hvor særlig sporten og Løkens fotballkarriere blir knyttet til hans nåværende stilling. Det er dermed primært fotball og næringsliv som opptar tematikken, i tillegg til Løkens tidligere karriere og hans personlige egenskaper og interesser. På denne måten blir Løken fremstilt i en utpreget maskulin stil, med fokus på flere maskuline domener. Likevel er det verdt å belyse at

hans myke verdier kan tilsi at han selv uttrykker en feminin stil, når det gjelder hans personlighet og lederstil. Intervjuet bærer imidlertid lite preg av familieliv, og kombinasjonen av familieliv og jobb, sett bort fra avsnittet i begynnelsen av intervjuet, da han skryter av sin kone.

4.5 Portrettintervju av Ole Erik Almlid

Hva er konteksten?

Portrettintervjuet av Ole Erik Almlid er publisert i Dagens Næringsliv, den 4. januar 2020, og er skrevet av Eivind Sæther (Sæther, 2020). I likhet med flere av de andre intervjuene, er intervjuet foretatt i forbindelse med hans relativt nye stilling som NHO-sjef, da han tok over etter Skogen Lund i 2019. Situasjonskonteksten kan imidlertid primært knyttes til NHOs årskonkurranse den 8. januar, hvor fokuset er klimamålene. Intervjuet er publisert på nettsiden til Dagens Næringsliv den 3. januar, og i papirutgaven den 4. januar (vedlegg 5). I motsetning til de andre intervjuene, er det imidlertid ingen store forskjeller på disse intervjuene, da både fotografiene og overskriftene er identiske. Den kulturelle konteksten vil også her dreie seg om næringsliv, hvor topplederen skal presenteres. I dette tilfellet fremstår imidlertid også topplederens sykdom, cerebral parese, som relevant for hvordan sjefen blir fremstilt. Her kan derfor også sykdommen være en del av den kulturelle konteksten. Hvordan er det å leve med Cerebral Parese, eller hvordan har sykdommen påvirket han på veien til å bli toppleder?

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

Gjennomgående i intervjuet, og allerede i ingressen får vi rede på at Ole Erik Almlid lider av Cerebral Parese. Sykdommen blir nevnt ved flere anledninger, og til tross for journalistens ladede spørsmål som «Fikk du aldri lyst til å gi opp?» (vedlegg 5, s. 41), kommer det indirekte fram at sykdommen *ikke* har vært en barriere i livet for Almlid. Heller tvert imot. I enkelte tilfeller bagatelliserer Almlid implisitt sykdommen, og gir uttrykk for at han ikke ser noen vesentlige ulemper ved den:

Hadde du spurt meg da jeg var ti år hva som var greia med hånden og benet mitt, hadde jeg ikke skjønt hva du snakket om. Jeg elsket å snekre, men jeg tenkte ikke på at jeg bare hadde én hånd å bruke. Jeg har alltid sett med ett øye, så jeg vet ikke hva det vil si å se med to. Det betyr ingenting. (s. 41)

Her fremstår derfor ikke sykdommen som en utslagsgivende årsak til at han har denne positive innstillingen, da han allerede som tiåring var aktiv og tilsynelatende upåvirket av sykdommen. Det kommer dermed implisitt fram at denne formative styrken *ikke* har bakgrunn i en «kamp mot sykdommen», eller at det alene har vært en utslagsgivende faktor til at han har kommet dit han er i dag. Det er heller tydelig at Almlid ønsker å alminneliggjøre det å være hemmet av cerebral parese. De personlige egenskapene gir han imidlertid inntrykk av at kommer fra oppveksten og familien. «Dette var ikke noe vi snakket om hjemme. Stakkars deg som har cerebral parese ... pappa sa bare: «vi kjører på du har alle muligheter» (s. 40). Dette forholdet til sykdommen har han dermed åpenbart arvet av sin far, som ikke så sykdommen som en hindring.

Det uttrykkes også gjennom journalistens spørsmål at Almlid er « ... ekstremt hardtarbeidende» (s. 40), noe som han tilsynelatende har fra barndommen. Her stiller han også selv et retorisk spørsmål: «Hvem ville jeg vært uten alt dette?» (s. 40), noe som forklarer hvor betydningsfull familien og synet på sykdommen har vært i oppveksten. Også i dette intervjuet blir dermed faren trukket fram som et forbilde som har vært formativt på veien: «Jeg har ingen helter, unntatt faren min». Faren sa nemlig i forbindelse med sykdommen at: «du må ta mer ansvar enn andre». Dermed trente Almlid og bygde seg opp. Avslutningsvis i intervjuet er det tydelig at det å ta mer ansvar har vært et mål på veien. Dette kommer fram når journalisten spør: «Når det gjelder det faren din sa om at du måtte ta mer ansvar enn andre? Ja. Tenker du at du gjorde det? Det tenker jeg nok, ja. Men det var ingen belastning». Her får vi dermed bekreftet at det å være funksjonshemmet ikke behøver være noen belastning for å nå toppen. Denne tolkningen er dermed også med på å utdype ingressen: «Ville Ole Erik Almlid blitt NHO-sjef om han ikke hadde hatt cerebral parese» (s. 38).

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

Som tidligere nevnt i analysen, så er tematikken i intervjuet i stor grad relatert til Almlids sykdom. Allerede i overskriften «Den **usannsynlige sjefen**», får vi inntrykk at av noe ved topplederen er «uvanlig», for at han skal være i den stillingen han er. Her er overskriften en omformulert beskrivelse av noe topplederen påstår selv. «En av dem som kjente meg da jeg var ung, sa at sannsynligheten for at jeg skulle ende opp som NHO-sjef var like stor som å se to stjerner kollidere idet du titter opp på himmelen» (s. 38). Her forklarer ikke nødvendigvis Almlid at sykdommen er årsaken til dette, men kombinasjonen av tittelen «Den usannsynlige sjefen» og ingressen «Ville Ole Erik Almlid blitt **NHO-sjef** om han **ikke** hadde hatt **cerebral parese?**» (s. 38), gir leseren en forståelse av tematikken. Paradokset her er imidlertid hvordan

journalisten har vinklet dette spørsmålet. Her antar man at den cerebrale paresen var avgjørende for at han ble NHO-sjef, og ikke en hindring, som man kanskje umiddelbart vil anta. Dette blir dermed en interessevekkende motsetning.

Etter å ha lest flere intervjuer av Eivind Sæther, har jeg blitt kjent med hans skjønnlitterære måte å presentere en person på, noe som også kommer fram i dette intervjuet. Journalisten er en historieformidler, hvor han nettopp benytter flere skjønnlitterære virkemidler for å introdusere topplederen, og presentere temaene for intervjuet. Flere historier blir også belyst i dette intervjuet, og i forbindelse med året Almlid ble født, beskriver journalisten historien om den første mannen på månen, hvor folk undret: «Tenk hva **mennesket** er i **stand** til» (s. 38). Her blir månehistorien sammenlignet med historien om Almlids fødsel og kamp for livet. Her gjentas dermed «Hva er **mennesket** i **stand** til?» (s. 38), noe som fremstår som et bærende retorisk spørsmål som representerer Ole Erik Almlid, og hva han har oppnådd til, tross for sitt utgangspunkt.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

I løpet av intervjuet er det flere verdier som kommer til uttrykk eksplisitt, men også implisitt. Almlids stå på-vilje og positive innstilling skinner igjennom ved flere anledninger, hvor denne optimismen uttrykker flere av hans verdier. Særlig i forbindelse med jobben i NHO, har han ambisiøse mål, hvor han ser for seg at klima og bærekraft «... skal bli hans store arv som NHO-sjef» (s. 38), og påstår at bedriftene vil løse klimakrisen. Videre blir oljedebatten belyst, der det også kommer et oppfølgingsspørsmål fra journalisten, for å avklare Almlids syn på saken; «Du mener det er riktig å fortsette å lete etter olje?», hvor han svarer «Ja» mens han «retter ut slipset med høyrehånden» (s. 40). Her fremstår fremtoningen hans som trygg og autoritativ. Han virker generelt tilsynelatende sikker i sin sak, og spesielt når han utdyper hvordan utvikling av teknologi vil bli løst av oljenæringen selv: «Ja, de kommer til å være mye mer ambisiøse enn folk tror» (s. 40). Her fremstår han dermed som den stereotypiske toppleder, der nettopp de maskuline sidene ved hans lederstil blir illustrert.

Selvsikkerheten til Almlid er også fremtredende ved andre tilfeller i intervjuet, og særlig i tilknytning til sykdommen, fremstår han hverken usikker eller sårbar. Journalisten spør om han aldri fikk lyst til å gi opp, hvor han også poengterer at Almlid ikke likte spørsmålet, noe han antakelig ga implisitt uttrykk for gjennom kroppsspråk. Han besvarer med: «Nei, nei. Da har du ikke skjønt hva jeg sier. Aldri» (s. 41). Gjennomgående i intervjuet gir Almlid implisitt og eksplisitt en oppfatning av at han aldri har sett på funksjonshemmingen som en hindring. Han hevder vi har blitt altfor opptatt av punktlistene

våre, og påpeker at han vil at barna hans skal oppleve at han støtter dem på det de er gode på, og at han « ... driter litt i hva de ikke er så gode på» (s. 41). Almlid gir dermed uttrykk for at han har et optimistisk syn på livet, hvor han mestrer å se det positive i mennesker, fremfor det negative. Dermed motsier han påstanden om at det er «usannsynlig» at han skal lede NHO. Den sterke selvtilliten er også bemerkelsesverdig når han forteller at han har hørt av venner at han elsker å høre seg selv snakke, og at han er litt for god på å selge seg inn og sine kvalifikasjoner – noe som i enkelte tilfeller har fremstått provoserende. Dette er igjen med på å illustrere personligheten hans, hvor nettopp denne positive innstillingen til seg selv og livet uttrykkes. Han påstår også: « ... jeg er en av få som elsker å høre meg selv snakke» (s. 41), noe som kan knyttes til en maskulin talestil. I en eksplisitt beskrivelse av seg selv påstår han at han foretrekker å kalle seg for «enkel» og «ujålete» i intervjuer (s. 41). Her forteller han om sine manglende interesser for rødvin og mat, og at han foretrekker å hugge trær på hytta, til tross for en inntekt på 3,7 millioner i året. I intervjuet kommer det dessuten også fram at han har en interesse for bil. Her hevder han selv at: «Vel, her faller bildet av den enkle mannen litt sammen» (s. 41). Her forteller han at han har flere BMW-er, men at han ikke ønsker at noen skal kjenne han igjen i kabrioleten. Samlet tydes det dermed at han gjerne vil fremstå enklere enn han faktisk er, og at han synes det er pinlig å være kjent for sine materialistiske interesser. Ved å belyse interessen for bil og friluftsliv, vil man igjen se at personligheten hans knyttes til maskuline domener, som forsterker den maskuline stilen ved intervjuet.

Hva uttrykker portrettbildet?

Denotativt kan man se Ole Erik sitte på en fjellknaus i alminnelig turutstyr, med en svart hund plassert ved siden av. Han myser og smiler lett mot kamera. Portrettfotografiet i intervjuet er som tidligere nevnt likt i de to utgavene, noe som skiller seg fra de andre intervjuene jeg har analysert så langt. Dette fotografiet er nemlig også i farger i papirutgaven, noe som gir hele intervjuet et litt annet uttrykk. Det kan selvsagt være en praktisk årsak til dette, men jeg antar at dette er et bevisst virkemiddel som kan kobles til vårt inntrykk av topplederen, og som også vil samsvare med brødteksten.

Konnotativt vil bildet gi et inntrykk av hvordan Almlid ønsker å oppfattes, og særlig på bakgrunn av brødteksten, hvor han selv hevdet at han liker å fremstå «ujålete» og «enkel», bekrefter bildet dette. Det fremstår ikke som en ren tilfeldighet at han er avbildet i skogen i turklær, framfor ikledd dress og solbriller i kabrioleten sin. Samtidig gir dette også en forståelse av hvordan et potensielt svart-hvitt-filter, er med på å påvirke uttrykket og vår oppfatning av en person. Dette bildet lyser ikke umiddelbart «topplederen i NHO», men tvert

imot en folkelig leder som går på tur i skog og mark, der sykdommen ikke tydes eller fremstår som et hinder. En interessant bemerkning her, er hvordan dette fotografiet er en kontrast til de andre portrettfotografiene av topplederne. Her er det tydelig at Ole Erik Almlid muligens har vært med å påvirke hvordan han vil fremstå i offentligheten. Det er tydelig at han åpenbart heller ønsker å fremstå «nedpå» og folkelig. Ved å inkludere hunden i bildet, vil også dette fortelle noe om hans verdier, hvor han fremstår som en dyrekjær person med myke verdier.

Ole Erik Almlid. Foto: Per Thrana

Oppsummering

Gjennomgående i brødteksten uttrykker Almlid verdier som illustrerer en stereotypisk og maskulin stil, der han som toppleder ikke viser svakhetstegn, men generelt viser trygghet og selvsikkerhet på de fleste områder. Fotografiet og hans ytre stil uttrykker imidlertid myke verdier, der topplederen fremstår folkelig, dyrekjær og alminnelig – som vi kan knytte til en feminin stil. Dette tydeliggjøres også i brødteksten, da Almlid påpeker at han i de fleste intervjuer nettopp ønsker å fremstå «ujålete» og «enkel». Han gir imidlertid uttrykk for at det ikke nødvendigvis er alltid sann han er, da han særlig har en lidenskap for dyre biler. Journalistens fremstilling gir inntrykk av at den skal være i tråd med hvordan Almlid selv ønsker å fremstå som individ. Det er ingen utpreget og gjennomgående stil som kan knyttes til kjønn, men heller et tematisk fokus på sykdommen som en kontrast til topplederstillingen.

4.6 Portrettintervju av Lars Erik Grønntun

Hva er konteksten?

Det siste intervjuet jeg skal analysere i denne masteroppgaven er portrettintervjuet av PR-byråsjefen Lars Erik Grønntun. Intervjuet er skrevet 28. oktober 2018, av Jens M. Johansson. Intervjuet er også her publisert i to utgaver, der titlene, ingressen og portrettfotografiene i de to utgavene er ulike. Her blir også svart-hvitt benyttet på portrettet i papirutgaven, mens nettutgaven har et foto i farger. I tillegg er tittelen på papirutgaven «The President» (vedlegg 6), mens nettutgaven har et sitat av Grønntun «– Behovet for ferie har nærmest fått epidemisk omfang i Norge» (Johansson, 2018). Situasjonskonteksten i dette intervjuet dreier seg også om nyansettelse, der Lars Erik Grønntun er ansatt som ny toppsjef i PR-byrået, Hill + Knowlton Strategies. Når det gjelder den kulturelle konteksten, handler også dette om næringsliv, hvor tematikken i stor grad er koblet til bedriften og presentasjonen av Grønntun og hans personlige egenskaper. Her tar journalisten ved flere anledninger forbehold om at leseren kjenner til bedriften, og enkelte hendelser i forbindelse med hans stilling i FRP.

Hva har vært topplederens formative utgangspunkt?

Intervjuet innledes med Grønntuns bakgrunn hvor faren nevnes allerede i første setning: «– Faren min var brannmann» (vedlegg 6, side 62). Her får leseren dermed øyeblikkelig et inntrykk av at dette er betydningsfullt for den videre tematikken. Grønntun forteller om hvor heldig han var som liten gutt, som hadde en far som var brannmann. Han beskriver historier fra han overnattet med faren på jobb, og at moren også jobbet offentlig, med jobb i Posten og med renhold. I tillegg kommer det også fram at foreldrene var, og fremdeles er, aktive på treningsfronten. Faren var nemlig tidligere på landslaget i mellomdistanse, samtidig som moren på over 80 fremdeles løper maraton. Det er tydelig at begge foreldrene er store forbilder for Grønntun, noe som også tydes i teksten: «Så idealene har det ikke vært noe å si på, kan du si» (s. 62). Særlig i forbindelse med farens yrke, uttrykker teksten implisitt at Grønntun har arvet eller blitt påvirket av farens mot og standhaftighet. Samtidig forteller han om reaksjonen til foreldrene, da han fortalte om jobben sin i Gambit i 1994. Da ble de nemlig bekymret, og håpet at han heller skulle jobbe med noe tryggere. Her kommer det dermed implisitt fram at foreldrene har hatt en innflytelse på Grønntun, men ikke har hatt noen direkte påvirkning på yrkesvalget.

Imidlertid vil jeg trekke fram Grønntuns personlige egenskaper og tidligere karriere, som et vesentlig utgangspunkt for hans nåværende posisjon. I intervjuet kommer det nemlig

fram at Grønntun har vært formann i Fremskrittspartiets Ungdom, hvor han blant annet var med i «det brutale oppgjøret på landsmøtet på Bolkesjø turisthotell». Her kan man undre seg over hvor denne politiske interessen kommer fra. Det fortelles nemlig lite om foreldrenes forhold til politikk, og jeg får ikke umiddelbart inntrykk av at Grønntuns rolle i FRP er påvirket hjemmefra. Ut ifra beskrivelsen av foreldrenes arbeid i offentlig sektor, får jeg heller ikke inntrykk av at de har vært den stereotypiske FRP-velgeren, uten at jeg har tilstrekkelig grunnlag til å hevde dette. Likevel kan muligens dette tyde på en selvstendig retning som Grønntun har valgt i oppveksten. Det kommer også fram at han har arbeidet hardt for å komme dit han er i dag:

Jeg har vært villig til å fighte meg oppover, for jeg vet at konkurransen er beinhard. Jeg lærte jo også en del av å bli kastet på hue og ræva ut av Fremskrittspartiet i sin tid. Jeg tåler konflikt. Så bakgrunnen min gir meg noen fordeler også. (s. 62)

Teksten uttrykker dermed at hans «dårlige» utgangspunkt har ført han dit han er i dag, hvor han implisitt viser at han har hatt en «jeg skal vise dem»-mentalitet, som har styrket han i motgang. Denne motstandsdyktigheten kan også igjen ha sin bakgrunn i arv og foreldrenes moral. Her kan Grønntuns personlige egenskaper knyttes til en maskulin stil, da disse egenskapene også vil kunne beskrive en stereotypisk leder.

Hva uttrykker vokabularet om topplederen?

Ingressen i nettintervjuet er særlig interessant å studere, og uttrykker allerede mye om topplederen med få ord: «Lars Erik Grønntun, **ny global toppsjef** i et av **verdens største PR-byråer**, elsker **ferie**. Så lenge den er plottet inn i et **Excel-ark** først» (Johansson, 2018). Her gir ingressen en kort oppsummering av det som venter seg i intervjuet, hvor journalisten benytter store kontraster, og samtidig informative beskrivelser om topplederen for å vekke interesse hos leseren. Tematikken blir dermed raskt belyst, hvor kontrastene ferie og Excel-ark settes opp mot hverandre. Ordbruken vil stort sett relateres til næringslivsrelaterte temaer, og gir implisitte beskrivelser av topplederen som en slags livsnyter, men samtidig en systematisk og strukturert mann. Dette bekreftes også senere i intervjuet. Dette er relativt nøytrale temaer som på mange måter passer inn i konteksten, i presentasjonen av han som toppleder.

Et annet interessant ordvalg i dette portrettintervjuet, er valget av tittelen på den ene utgaven: «**The President**». Journalisten beskriver Grønntun som «den nye presidenten» i

forbindelse med nyansettelsen. Under mellomoverskriften «Park Ave» forteller han også på skjønnlitterært vis om hvordan denne ansettelsen foregikk.

Torsdag kveld i høstferien satt Lars Erik Grønntun på et sjelløst hotell på Rhodos, Elysium et eller annet Det var sent, han snakket med **New York**. De siste detaljene i arbeidskontrakten ble forhandlet, før han skrev under og gratulasjoner ble gitt. Mandag tok han morgenflyet til New York **Den nye presidenten** i selskapet var fremme (s. 62)

Her benytter dermed journalisten en åpenbar maktbeskrivelse av topplederen, da vi i mange tilfeller vil assosiere ordet «president» med lederen av USA. Dette harmonerer godt med tanke på at han har kontor i New York, og at hans nye stillingsbeskrivelse er «Global president». I Norge blir imidlertid betegnelsen benyttet om dem som leder møter og forhandlinger på Stortinget i Norge (Stortinget, 2016). Dermed kan man anta at denne tropen også benyttes for å nettopp belyse hans tidligere rolle i politikken, hvor han nå «regjerer» i sin nye stilling. Dette kommer også fram like etter, da oppgjøret på landsmøtet på Bolkesjø turisthotell, blir sammenlignet med at han nå leder et av verdens største PR-byråer. Her fremstilles han dermed i en maskulin stil.

Et annet interessant aspekt ved dette portrettintervjuet er tematikken omkring Grønntuns ytre stil, i form av klesvalg. Dette dukker opp både i ingressen i papirutgaven: «Det er en del eksistensielle spørsmål som melder seg for **dresskledd**e menn på flyplasser nattetid ...» (s. 62). I tillegg til at han får spørsmål som: «Hva **tenkte** du på da du valgte ut hvilken **dress** du skulle ha første dag på jobb som Global president i Hill + Knowlton Strategies?» og «Hvor **kjøper** du **dressene** dine?» (s. 62). Spørsmål knyttet til klær og utseendet er typiske spørsmål som kvinner ofte får på den røde løperen, og som det hevdes at menn sjeldent må besvare. Mote og klær dominerer dessuten som en feminin interesse, noe som gjør at vi kan knytte dette til et feminint domene. Den videre beskrivelsen av Grønntuns reaksjon; «Latteren er litt **beklemt**», viser dessuten at han antakelig stusser litt over spørsmålet han blir stilt. Svaret hans er med på å fortelle oss noe om han som person. Han påpeker nemlig at han faktisk tenker over hva han tar på seg, og kler seg ulikt etter hva slags møter han skal på. Han understreker likevel at han er opptatt av autentisitet, hvor de ansatte skal «... vite hvem som er hjemme når de ser sjefen sin» (s. 62). Her uttrykker han dermed at klesvalg har betydning for hvordan man fremstår, og at han ønsker å fremstå på en bestemt

måte. Han sier også: «Jeg holder meg til det jeg **føler er meg**» (s. 62), noe som kan knyttes til en feminin stil.

Hvilke verdier kommer til uttrykk?

Den feminine stilen er imidlertid ikke tilsynelatende fremtredende andre steder i intervjuet. Han uttrykker blant annet en selvsikkerhet, hvor han forteller at han er vant til å snakke høyt og lede en forsamling – en relativt elementær egenskap hos en toppleder. I rollen som toppleder kommer også Grønntuns arbeidsmoral fram, hvor han påpeker:

Jeg tror kanskje vi her er tilbake ved idealene jeg fikk med meg hjemmefra. Faren min gikk på jobb, slukket branner, hentet opp druknede barn, så alle mulige forferdelige ting, så var det hjem til familien igjen etter endt skift. Mye handlet om å stå i det. Være utholdende. Gjøre sitt beste hele tiden. Jeg har også en dyptliggende pliktfølelse, tror jeg. Det er noe veldig lite tiltalende ved slabbedasker. (s. 64)

Her uttrykker han dermed implisitt at han gjør seg «fortjent» til stillingen sin, hvor verdiene hjemmefra har gitt han egenskaper som er en stor fordel i jobben han gjør i dag. Han fremstår dermed som en standhaftig leder, som har tilegnet seg en god arbeidsmoral med bakgrunn fra oppveksten. Samtidig påpeker han implisitt at foreldrene hans var langt mindre materialistiske enn det han selv er: «... men jeg ser også at mine foreldre hadde en uegennyttighet som er langt større enn den jeg har. Jeg er ikke blind for min egen livsstil» (s. 64). Her kommer det nemlig fram at han har et modernistisk hus på 550 kvadratmeter med basseng, vinterhage og bibliotek på Bygdøy. Han fremstår dermed relativt materialistisk, til tross for at han selv hevder at verdiene ikke er avhengig av hvor du bor, men at det handler om selvrespekt. Det er dermed enkelte aspekter ved identiteten hans som har formet han over tid, men hvor grunnverdiene stammer fra oppveksten.

Hans forhold til sin egen kjernefamilie blir dessuten også belyst, hvor han får spørsmål om barna sine, og hva de tenker om jobben hans. Her påpeker han at han har gått glipp av enkelte bursdager og konkurranser, og legger en stor bær på sin kone, som selv er seniorrådgiver. Han skryter han av henne: «Hun er rett og slett fantastisk», samtidig som han legger til at han «føler på det». Tidligere i intervjuet forteller han også at han: «... forsøker å finne en balanse mellom jobb og familie» (s. 64). Implisitt uttrykkes det dermed at det er vanskelig å unngå at jobben går på bekostning av familielivet. Her bekrefter han dermed den «stereotypiske topplederen», hvor jobben ofte preger livet på hjemmebane. Samtidig belyser

han implisitt at kona har vært en betydningsfull støtte for at han skal kunne ha den jobben han har.

Hva uttrykker portrettbildet?

Portrettfotografiene i de to utgavene av intervjuet er relativt like, til tross for fargebruken. På et denotativt nivå kan man se Lars Erik Grønntun stå foran en murvegg iført skjorte, slips og jakke, med hendene plassert i jakkelomma. Han smiler lett og profesjonelt på begge bildene. Bakgrunnen på begge fotografiene er mørk, og det ser ut som han står i en kjeller eller lignende. I fargefotografiet er særlig ansiktet til Grønntun i fokus, mens bakgrunnen forblir relativt uklar og mørk.

På et konnotativt nivå er også dette et fotografi som kan ha blitt tatt i tråd med Dagens Næringsliv estetikk, hvor tanken bak fotografiet ikke er planlagt og veloverveid i den grad at det skal samsvare med teksten. Likevel forbinder jeg særlig «locationen» til fotografiet med New York, da jeg kan assosierer slike murbygg med denne byen. Samtidig kan også dette i samsvar med brødteksten, være et virkemiddel som forsterker tematikken omkring hvor Grønntun kommer fra, med foreldre i arbeiderklassen. Topplederens ytre stil gjør imidlertid at jeg likevel oppfatter han som toppleder, noe han også selv påpeker i brødteksten omkring klesvalg og «autentisitet». Med hendene i lomma kan Grønntun fremstå noe lukket og usikker, men smilet kombinert med den mørke, «skumle» bakgrunnen styrker likevel maktuttrykket hvor han fremstår trygg og sikker i rollen.

Lars Erik Grønntun. Foto: Mikaela Berg

Oppsummering

Oppsummert fremstår Grønntun som den «stereotypiske» topplederen, både når det gjelder verbal og visuell tekst. Gjennom sine svar fremstår han trygg og selvsikker i brødteksten, noe som også bekreftes gjennom hans ytre stil i fotografiet. Introduksjonen av topplederen fremstår relativt kjønnsnøytral, men det er andre elementer ved analysen som uttrykker en maskulin stil, knyttet til stereotypiske lederkvaliteter. Dette tydes både gjennom journalistens spørsmål og Grønntuns svar. Ett unntak er imidlertid når journalisten stiller spørsmål omkring klesvalg, som er knyttet til et feminint domene.

5 Diskusjon med fokus på kjønnsperspektivet

Analysene trekker på flere diskurser i tilknytning til kjønnsperspektivet, der de etablerte rollene relatert til topplederrollen, synliggjøres gjennom stilistiske valg – både visuelt og verbalt. De analytiske funnene avdekker enkelte ulikheter i hvordan de enkelte individenes språkstil kommer til uttrykk, men det er imidlertid det tematiske og våre kulturelle forestillinger i forbindelse med kjønn og domener, som dominerer og etablerer de vesentlige forskjellene i disse intervjuene. Jeg vil dermed i dette kapittelet drøfte de ulike diskursene jeg anser som relevante for kjønnsperspektivet, og avslutningsvis diskutere hvordan dette kan danne ideologier med bakgrunn i Butlers (1993) performativitetsteori.

5.1 Tematisk vinkling av topplederrollen

Den *kvinnelige* toppleder

I samtlige av de kvinnelige portrettintervjuene anvendes det kjønnsmarkører i forbindelse med lederrollen. Aasheim presenteres som «Aluminiumskvinnen», Skogen Lund hylles for sine «kvinnelige» priser, mens Braathen stilles spørsmål vedrørende mannskulturen i bransjen. I Blakars forskning fra 1970-tallet viser han til hvordan språket vårt kan påvirke likestillingsdiskursen, og at den språklige utviklingen er liten når det kommer til kjønnsroller (Blakar, 1996, s. 19). I 2020 kan jeg gjennom denne analysen bekrefte at dette fremdeles er en utfordring. Ved å for eksempel vise til disse prisene til Skogen Lund som «Ten women on the rise», «Norges mektigste kvinne» og «Verdens mektigste forretningskvinner», indikere dette at det ikke er snakk om en mann. Det fremstår dessuten mindre sentralt at de mannlige topplederne er menn, da nettopp våre tidligere forestillinger om toppledere er at de *er* menn. Dette kan man også se i likhet med mange andre mannsdominerte yrker og andre maskuline domener, hvor det gamle kjønnsrollemønsteret henger igjen. Jeg viste tidligere til Uri (2019) og Hågvar (2015), hvor dette belyses i fotballen og enkelte mannsdominerte yrker. Næringslivet er også i stor grad dominert av menn, noe som gjør at vi kan trekke en sammenligning her. Analysen illustrerer dermed at vi i likhet med fotballen (Hågvar, 2015, s. 143), fremdeles anser topplederrollen som noe mannlige.

Samtidig er det verdt å nevne at det ikke nødvendigvis er slik at man foretar bevisste språklige valg for å skape en diskriminering, men at det ligger «innebygd i vår begrepsverden» (Tannen, 1992, s. 178). Det kan dermed være slik at journalisten ikke har til hensikt å vektlegge topplederens kjønn, men at sjangerstilen gir et behov for å tematisere

kvinnens karriere og kvaliteter. Særlig i forbindelse med Skogen Lunds priser, forstår man at disse er av vesentlig betydning for å illustrere hennes yrkeskarriere. Likevel kan man bemerke hvordan Braathen blir stilt spørsmål om «mannskulturen». Her benytter journalisten presupposisjoner som skaper et virkelighetsbilde av at det *skal* være en mannskultur i denne bransjen. Dette vil implisitt underbygge en ideologisk forståelse om at det er utfordrende for kvinnene å «holde ut» som toppledere. Ved å benytte slike kjønnsmarkører understreker dermed journalisten implisitt at dette avviker fra kvinner flest (Eide, 2000; Hågvar, 2015). Dette vil igjen svekke likestillingskampen, da et slikt bilde av næringslivet vil føre til at færre kvinner ønsker å ta del i bransjen. Det er dermed på tide å formulere seg annerledes i konstruksjonen av slike tekster, og journalistene bør i større grad bli mer bevisste på denne trangen til å tematisere kjønn (Uri, 2019, s. 317).

Ektefelle som støttespiller

I mange av intervjuene blir nåværende familieliv tematisert, og dette er særlig fremtredende i de mannlige intervjuene. Løken og Grønntun uttrykker begge myke verdier og en feminin stil når de roser og hyller sine koner. Løken forklarer at han er «heldig» og at de er et godt team, mens Grønntun beskriver kona som «fantastisk», hvor han «føler på det» (jfr. 4.4, 4.6). Det å snakke om støtte fra sine koner i slike intervjuer, bekrefter Uri (2019) gjennom et eksempel, at kan være en måte å si at: «kvinner er mindre egnet for topplederjobben enn det menn er. Fordi det er en tøff belastning» (s. 328). Dette vil dermed understreke de allerede etablerte ideologiene knyttet til kvinner i arbeidslivet, hvor dette også vil forsterke skillet mellom kjønn.

Det er likevel viktig å påpeke at slike funn også kan forklares ut ifra sjangeren, da journalistens spørsmål oppfordrer topplederen til å snakke om privatliv i kombinasjon med jobb. Det kan dermed fremstå noe generaliserende å tillegge mennene slike holdninger ut ifra disse uttalelsene. Likevel er det en interessant bemerkning i sammenligning med de kvinnelige intervjuene, da kvinnenens ektemenn *ikke* hylles eller blir beskrevet som en støttespiller i deres karriere. Denne diskursen uttrykker dermed en tydelig forskjell i hvordan mennene kan «tillate seg» å være avhengig av det motsatte kjønn for å utføre jobben, mens kvinnene i større grad vil fremstå autonome og uavhengig – noe som motstrider Lakoffs (1973) feminine talestil. Denne tematiske forskjellen i intervjuene, forsterker dermed stereotypen om den kvinnelige topplederens som maskulin.

Far som forbilde

I toppledernes formative utgangspunkt er oppvekst og familieverdier tematisert i alle intervjuene, hvor både de kvinnelige og mannlige toppledernes fedre blir nevnt. I samtlige av intervjuene blir farsfiguren implisitt og eksplisitt beskrevet som forbilde, og i flere tilfeller som en utslagsgivende årsak til at topplederne har kommet dit de er i dag. De utpekte lederegenskapene som pågangsmot og standhaftighet, har tydelig bakgrunn i arv og miljø for samtlige av lederne. Dette er dermed en bekreftelse på hvordan topplederne selv ser på sin nåværende rolle, og hvordan tidligere kjønnsrollemønstre har innvirkning på deres forbilder. Toppledernes mødre blir også nevnt, men i noe mindre grad, og ofte heller i forbindelse med toppledernes myke verdier. Denne forbilde-diskursen henger tett opp til sjangerstilen til portrettintervju. Å beskrive sine forbilder, vil dermed kunne kobles til den generelle lederdiskursen, der nettopp situasjonskonteksten om «veien til topplederstillingen» aktualiserer tematikken. Med bakgrunn i Uris (2019) beskrivelse av kjønnsstereotype forestillinger om kvinnen som passiv, og mannen som aktiv, kan man dermed knytte dette til tidligere kjønnsrollemønstre, der det i mange tilfeller var naturlig at far var den arbeidsomme og standhaftige, mens mors rolle var å være hjemme, og ta hånd om hus og barn. Kvinnene arbeider fremdeles i et mannsdominert yrke, noe som også gjør det naturlig at far blir forbildet i denne sammenheng.

Det er likevel bemerkelsesverdig hvordan kvinnenes fedre også tar betydelig plass i intervjuene. Spesielt i fremstillingen av Aasheim og Skogen Lund, blir fedrenes historie fortalt, hvor topplederen implisitt blir fremstilt som «datteren til helten» (jfr. 4.1, 4.2). Her kan dermed tekstene likevel gi et inntrykk av at kvinnene til tider fremstår mindre selvstendige og uavhengige, og at de tilsynelatende lever på fedrenes historie. Tematikken antyder dermed også her, at det fremdeles foreligger forestillinger om kvinnen som «det svake kjønn», som Hadland (2010) viser til i sitt materiale fra 1994 (s. 94).

Vokabular og kjønn

Hvert intervju har sitt særpreg, der særlig journalisten, Eivind Sæther, utsmykker språket med utpekte skildreteknikker fra skjønnlitteraturen – noe som også kjennetegner portrettintervjusjangeren (Bech-Karlsen, 1998, s. 26). Et gjennomgående funn i flere av analysene, er nemlig den skjønnlitterære historiefortellingen omkring den enkelte leder. I analysen av Aasheim og Skogen Lund, viser det seg særlig en maskulin metaforbruk i introduksjonen av kvinnene. Samtidig er det flere tilfeller hvor journalistens implisitte beskrivelser av Aasheim, også kan relateres til maskuline domener, som for eksempel jakt

(jfr. 4.1). Journalistens ordvalg samsvarer godt med tanke på Aasheims verdier og personlighet, der hun implisitt og eksplisitt fremstilles som myndig og autoritær – både i sin ytre stil og språkstil. Dette gjelder også tidvis i intervjuet av Braathen, der hun blant annet blir beskrevet som «den mektigste» (jfr. 4.3). I tråd med Tannens (1992) beskrivelse av maskuline lederkvaliteter, gir dermed analysene uttrykk for at kvinnene presenteres med en lederstereotypisk stil. I disse intervjuene samsvarer fremstillingen av Aasheim med hennes personlighet og ytre stil, og gir gjennomgående et reelt bilde av henne som en autoritær og standhaftig toppleder. Når det gjelder Skogen Lund ser jeg imidlertid en kontrast til hvordan hun selv fremstår og besvarer spørsmål, og hvordan journalisten fremstiller henne. Både Skogen Lund og Braathen uttrykker nemlig ved flere anledninger myke verdier, og har det som Lakoff betegner som en feminin talestil (Uri, 2019, s. 154), der de blant annet implisitt kan vise tegn til usikkerhet i sine svar (jfr. 4.2, 4.3). Særlig i Skogen Lunds tilfelle vil dermed journalistens ordvalg og tematikk, tilegne henne en bestemt rolle, og videre forsterke den maskuline, stereotypiske topplederrollen.

De mannlige portrettintervjuene uttrykker imidlertid et mer variert bilde av lederen, der journalisten fremstiller de mannlige lederne i en mer kjønnsnøytral stil. Ved enkelte anledninger stiller imidlertid journalisten spørsmål relatert til feminine domener. Dette uttrykkes særlig i form av presupposisjoner, hvor journalisten blant annet spør om toppledernes følelser og klesvalg. Samtidig ligger mye av fokuset i de mannlige intervjuene på personlig livsstil, hvor maskuline domener som fotball, bil og politikk blir belyst. Mennene introduseres dessuten hovedsakelig med et ordvalg knyttet til deres personlige egenskaper, både i ingressen og overskriften. Her beskrives de som for eksempel «snill sjef», «han elsker ferie» og «en usannsynlig sjef». Utenom bruken av ordet «sjef» kan også deler av dette vokabularet knyttes til den feminine stilen. Analysen uttrykker dermed at den mannlige topplederen kan være snill og forsiktig som Løken, og ha en ytre stil som Almlid hvor han fremstår hverdagslig, empatisk og glad i dyr og mennesker, *uten* at de «mister» autoriteten.

Intervjuet av Grønntun er derimot med på å forsterke inntrykket man har av den stereotypiske topplederen, der han i likhet med Aasheim fremstilles i en lederstil som samsvarer med Tannens (1992) lederkvaliteter. Tannens forståelse av lederkvalitetene, utfordres imidlertid av det som beskrives som «Dagens ideelle toppsjef», der en autoritetsfigur heller skal være en lagspiller som blant annet kan lytte aktivt, vise empati og motivere (Cameron, 2005, s. 498). Denne ideelle toppsjefsrollen vil i større grad uttrykke en feminin stil. Dette stemmer imidlertid med lederstilen til Løken og Skogen Lund, hvor de selv uttrykker myke verdier, og lar følelseslivet påvirke deres topplederrolle.

En interessant bemerkning her, er hvordan det tilsynelatende fremgår noe lettere og mer naturlig å fremstille Løken i en feminin stil, enn Skogen Lund. I Campbells (1998) artikkel påpeker hun nettopp at det i retoriske situasjoner, er enklere for menn å bruke en feminin stil, enn det er for kvinner. Dette forutsetter at mennene fremdeles oppfyller de retoriske normene for hvordan en talsmann skal fremstå (s. 5). Samtidig viser det seg at forskere som har undersøkt konsekvensen av kvinners inntreden i mannsdominerte institusjoner og yrker, fant ut at den åpenbare forutsetningen, var at disse kvinnene måtte tilpasse seg en 'maskulin' norm for språkbruk (Cameron, 2005, s. 496). Dette kan illustrere hvorfor de kvinnelige intervjuene i større grad er preget av maskulin stil. Fordi topplederne er kvinner, ser journalisten dermed et behov for å fremstille dem etter den maskuline lederstilen, for å unngå stigmatisering om kvinner som «det svake kjønn» (Hadland, 2010, s. 94). Våre kulturelle oppfatninger tilsier imidlertid at mennene allerede har denne maskuline lederstilen iboende, og derfor kan fremstilles mer variert.

Oppsummering

Fremstillingene av mennene uttrykker et bredere mangfold, da tre ulike identiteter blir konstruert ved å tydelig belyse personlige interesser, sykdom, myke verdier – og samtidig ved enkelte tilfeller, en maskulin og autoritær lederstil, slik som Grønntun. Samtidig blir kvinnene introdusert med denne maskuline språkstilen, hvor lederegenskapene tydeliggjøres, men implisitt kan plasseres i kontrast til kjønn. Disse tematiske forskjellene er dermed tydelige eksempler på at journalisten foretar gjennomtenkte stilvalg etter hvilket kjønn som intervjues. Det tematiske aspektet viser dessuten at det foreligger en tendens til at kvinnene hovedsakelig intervjues med fokus på stereotypisk toppledertematikk og kjønn. De mannlige intervjuene tematiserer derimot andre felt, som blant annet fotball, sykdom og politikk. Dette konstruerer et fyldigere bilde av topplederen. Det kan dermed se ut til at journalisten i dette tilfellet ser et behov for å tillegge, og forsterke denne maskuline stilen hos kvinnene gjennom maskuline domener, i et forsøk på å tilsynelatende «jevne ut» våre gamle, kulturelle forestillinger om kvinner.

5.2 Konklusjon: etablering av kjønn

Analysen gir inntrykk av at disse fremstillingene fremstår som et forsøk på å etablere en likestilling i arbeidslivet, hvor man etterstreber å viske ut de feminine forestillingene om kvinner. I tråd med Butlers performativitetsteori (1998) illustrerer dette alene en likestillingsdiskurs i riktig retning. Ut ifra disse analysene er det imidlertid innlysende at det er utfordrende å trekke bort fra de gamle kulturelle forestillingene vi har om kjønn, uten å danne stereotyper. Dette vises særlig i forbindelse med at fedrene tematiseres i intervjuet, hvor topplederkvinnen kan fremstå som «avhengig», eller at kvinnen blir introdusert med en maskulin metaforbruk. Ser vi på kjønn som noe man «gjør», så kunne man i dette tilfellet anvendt de «tradisjonelle kodene» for kjønnets adferd mer strategisk. Dette kunne bidratt til at likestillingen ville blitt mer akseptert blant postmoderne kvinner, som ikke oppfatter kjønn og identitet essensialistisk (Lund, 2014, s. 185). Analysen viser imidlertid et par unntak. I for eksempel fremstillingen av Braathen, blir maktbegrepet plassert som en kontrast til hennes rosa og feminine jakke (jfr. 4.3). Det samme gjelder overskriften til intervjuet av Skogen Lund, hvor hun «styrer mye etter skjebnen». Et så lite virkemiddel som å belyse et feminint domene eller myke verdier, kan i dette tilfellet være et steg i riktig retning. På denne måten vil de «feminine» egenskapene opprettholdes, til tross for at Braathen er i en «mannskultur», eller Skogen Lund kjemper i «krigen».

Unge vestlige kvinner og menn i dag er produkter av en kultur, hvor mange aspekter ved en persons identitet er basert på individuelle valg. Det vil si at kjønn i seg selv ikke lenger er ansett for å være fast og uforanderlig (Cameron, 2005, s. 490). Det finnes dermed ingen likestilt fasit på hva som skal være mannlig, og hva som skal være kvinnelig. Ved å holde fast ved feminine og maskuline stiler, vil vi dessuten fremdeles etterstrebe et likestilt språk og samfunn, som vi tydelig får bekreftet i denne analysen. En maskulin fremstilling av kvinnene vil derfor være kritikkverdig, da en slik fremstilling nettopp vil kunne bidra til å forsterke denne hardbarkede lederstereotypen, hvor kvinnene generaliseres som én bestemt type i topplederrollen. Når kvinner fremstilles med krigsmetaforer i introduksjonen, vil dette kunne skape ideologier om at du *må* tilegne deg egenskapene til en mann for å være toppleder. Det vil dermed fremstå mer utfordrende for den kvinnelige leder å for eksempel tilpasse seg den stilen som Cameron beskriver som «dagens ideelle toppsjef» (2005). På denne måten er de betydelige forskjellene med på å forsterke kjønnsstereotypene, hvor kvinners lederegenskaper blir generalisert. Ved å plassere topplederkvinnen i en bestemt rolle, etableres det en mangelfull fremstilling av kvinner i næringslivet. Dette vil bidra til å nettopp gjøre det vanskelig for kvinner å finne suksess i lederstillinger, eller å våge å ta del i bransjen

(Merchant, 2012, s. 55). På denne måten «velger» journalisten topplederen sitt kjønn i det sosiale rom gjennom sine stilistiske valg (Huitfeldt, 2020).

Det å fremstille en kvinnelig toppleder er imidlertid en utfordrende oppgave, da mediene også må ta hensyn til de ulike ideologiene som allerede foreligger i samfunnet. Med et skråblikk kan vi for eksempel anta at tittelen «den usannsynlige sjefen», foreløpig ikke ville passet til en kvinne, i fare for å umiddelbart fremstå diskriminerende. Samtidig er det disse ideologiene man ønsker å unngå. Det er derfor viktig å tydeliggjøre at topplederkvinnen heller ikke må generaliseres etter en feminin stil slik som Hadland (2010) beskriver fremstillingen fra 1994. Dersom kvinnenes fremstilling hadde fremstått mer nøytral og variert, slik som deler av Kjerstin Braathens fremstilling, ville dette gitt oss et mer mangfoldig og komplekst bilde av topplederen. Dette ville med tiden likestilt vårt syn på kvinner og menn i næringslivet, hvor topplederens identitet ikke er determinert, men kun et biologisk aspekt, slik som Butler (1993) presiserer (Gautnlett, 2008, s. 145).

6 Avslutning

6.1 Implikasjoner og videre forskning

Det vil foreligge avvik ved analysene som kan kritisere mine resonnementer. Intervjuene er foretatt av kun to journalister fra samme avis, hvor tekstene vil inneholde spor av forfatterne (Black, 1970, s. 8). Dette gjør at analysene også kan illustrere deres subjektive ideologier og intervjustil. Det er også verdt å igjen understreke at analysen kun baserer seg på seks personligheter, hvor det også finnes deler av intervjuene som ikke har blitt analysert. I tillegg til dette, fremstår ikke tendensene like sterke i alle intervjuene. Til tross for disse implikasjonene etablerer analysen en generell innsikt i hvordan mediene kan påvirke, og danne forestillinger om kjønn gjennom stilistiske valg. Her belyser studien effekten av det tematiske aspektet i forbindelse med det kulturelle kjønn, og stereotypisering av bestemte «lederroller». Analysen er dermed et bidrag til videre forskning om fremstilling av roller og kjønn i media, der det også vil være hensiktsmessig å studere problemstillingen i et bredere perspektiv.

6.2 Oppsummering

I denne masteroppgaven undersøker jeg problemstillingen: *Hvordan fremstilles kvinnelige og mannlige toppledere i portrettintervju i Dagens Næringsliv?* Her foretar jeg en kritisk diskursanalyse av seks portrettintervjuer, der jeg gjennom kontekst, vokabular, toppledernes formative utgangspunkt, verdier og ytre stil, undersøker potensielle og underliggende diskurser med fokus på kjønn. Innledningsvis i studien presenterer jeg en innfallsvinkel om hvorvidt du som leser kan tolke topplederens kjønn ut ifra personlige egenskaper. Etter denne analysen kan vi med sikkerhet gå ut ifra at begge beskrivelsene av topplederne kunne formodentlig passet til en mannlig toppleder. Årsaken til dette antydes i analysen, da mannlige ledere etter mange år i bransjen, har etablert en relativt mangfoldig topplederrolle. Analysen belyser dessuten flere diskurser som kan knyttes til en maskulin og feminin språkstil. Den indikerer blant annet at det foreligger en tendens til at de kvinnelige topplederne blir fremstilt med en maskulin språkstil. I tillegg tydeliggjør analysen at diskursen omkring kjønn i næringslivet, fremdeles er aktuell. Dette tydes særlig da fokuset på «kvinner som toppledere», er sentral tematikk i samtlige av de kvinnelige intervjuene. Dermed belyser dette journalistens implisitte behov for å fremstille kvinnene som en stereotypisk, maskulin toppleder.

I analysen av de mannlige topplederne foreligger det i større grad en mangfoldig fremstilling – i den grad at både myke verdier og maskuline domener blir tematisert. Samtidig introduseres de mannlige topplederne med en relativt nøytral ordbruk, knyttet til personlige interesser og livsstil. I forsøk på å skape et likestilt samfunn, viser dermed analysen at det muligens foreligger et behov for å «maskulinjøre» den kvinnelige toppleder. Her vil dermed fremstillingen av kvinnene forsterke stereotypien om den kvinnelige toppleder, som vil kunne svekke likestillingen i samfunnet. Portrettintervjuene indikerer imidlertid at den mannlige topplederen kan fremstilles *akkurat* slik han ønsker. Han kan ha overtatt stillingen ved en «tilfeldighet» og «elske ferie», uten at det påvirker hans autoritet som leder. De mannlige topplederne har også jobbet iherdig for å nå topplederstillingen, men det er få som har «**hamret**» ut nye planer, «**marsjert**» i gangene eller kjempet med «**blod**» og «**krig**» for å bli toppleder.

Intervjuene i nettutgave

Intervju av Lars-Erik Grønntun

Johansson, J. M. (2018, 26. oktober). – Behovet for ferie har nærmest fått epidemisk omfang i Norge. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/lars-erik-gronntun/reklame/pr/-behovet-for-ferie-har-narmest-fatt-epidemisk-omfang-i-norge/2-1-460448>

Intervju av Kjerstin Braathen

Johansson, J. M. (2019, 19. januar). Spranget. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/kjerstin-braathen/dnb/okonomi/dnb-direktor-kjerstin-braathen-har-sett-mannskulturen-i-naringslivet-pa-nart-hold/2-1-521637>

Intervju av Karl Petter Løken

Sæther, E. (2018a, 26. mai). – I livet lønner det seg stort sett å ta ballen, ikke mannen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/karl-petter-loken/kvarner/olje/-i-livet-lonner-det-seg-stort-sett-a-ta-ballen-ikke-mannen/2-1-342823>

Intervju av Kristin Skogen Lund

Sæther, E. (2018b, 21. september). – Jeg styrer veldig mye etter skjebnen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/kristin-skogen-lund/schibsted/nho/-jeg-styrer-veldig-mye-etter-skjebnen/2-1-426438>

Intervju av Hilde Merete Aasheim

Sæther, E. (2019, 11. mai). Aluminiumskvinnen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/hilde-merete-aasheim/hydro/svein-richard-brandtzag/-jeg-er-karismatisk/2-1-599953>

Intervju av Ole Erik Almlid

Sæther, E. (2020, 04. januar). Den usannsynlige sjefen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/magasinet/portrettet/den-usannsynlige-sjefen/2-1-728566>

Litteratur

- Abelove, H., Barale, M., & Halperin, D. (Red). (1993). *The Lesbian and gay studies reader*. New York: Routledge.
- Bech-Karlsen, J. (1998). *Feature-reportasjen: med en samling av ti norske feature-reportasjer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Black, E. (1970). Klassikeren: Den andre Persona. (Nyre, L. Overs.). i *Rhetorica Scandinavica*, 9, 1999, 7-15. Hentet fra <https://www.retorikforlaget.se/den-andre-persona/>
- Blakar, R. M. (1996). *Språk er makt*. Oslo: Pax forlag.
- Brummet, B. (2008). *A Rhetoric of Style*. Carbonale: Southern Illinois University Press.
- Butler, J. (1993). Imitation and Gender Insubordination i Abelove, H., Barale, M., & Halperin, D. (Red). *The Lesbian and gay studies reader* (s. 307–320). New York: Routledge.
- Cameron, D. (1992). *Feminism & Linguistic Theory* (2. utg.). London: The Macmillian Press LTD.
- Cameron, D. (2005). *Language, Gender, and Sexuality: Current Issues and New Directions*. Oxford University Press.
- Cameron, D. (2007, 01. oktober). What language barrier? *The Guardian*. Hentet fra <https://www.theguardian.com/world/2007/oct/01/gender.books>
- Campbell, K. K. (1998). *The Discursive Performance of Femininity: Hating Hillary Rhetoric & Public Affairs*. Michigan State University Press.
- Dagens Næringsliv. (2020, 19. mai). Hentet fra <https://www.dn.no>
- Eide, E. (2000). Mannsoverskudd og kvinneunderskudd. I Lippe, B., & Nordhaug, O. (red.), *Medier, påvirkning og samfunn* (2. utg.) (s. 50–79). Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (2008). *Kritisk diskursanalyse: en tekstsamling*. (Red. og overs. Jensen, E. H). København: Hans Reitzels Forlag.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction* (2nd ed.). New York: Routledge.
- Grue, J. (2015). *Teori i praksis – Analysestrategier i akademisk arbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Grue, J. (2018a). Hva er kritisk diskursanalyse? I Hitching, T. R, Nilsen, A.B & Veum, A. (red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 111–115). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Grue, J. (2018b). Maktbegrepet i kritisk diskursanalyse: mellom medisinske og sosiale forståelser av funksjonshemming. I Hitching, T. R, Nilsen, A.B & Veum, A. (red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 116–134). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Hadland, I. (2010). *Et kjønnsperspektiv på portrettintervjuer i Dagens Næringsliv*. (Mastergradsavhandling). Universitetet i Oslo. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15297/Hadland.pdf?sequence=4%09&is>
- Hitching, T. R. & Veum, A. (2018). Introduksjon. I Hitching, T. R, Nilsen, A.B & Veum, A. (red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 11–36). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Huitfeldt, B. C. (2020). Feministen Judith Butler var godt likt og «politisk korrekt». Så ble hun lagt for hat. Hva skjedde? *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/opxJpB/feministen-judith-butler-var-godt-lik-og-politisk-korrekt-saa-ble-hun-lagt-for-hat-hva-skjedde-birgitte-c-huitfeldt>
- Hågvar, Y. B. (2015). *Å forstå avisa: Ei innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Haavind, H. (2000). *Kjønn og fortolkende metode: metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kjeldsen, J. E. (2014). Billeders retorik. I Lund, M. & Roer, H. (red.), *Retorikkens aktualitet*. (3. utg.) (s. 287–322). København: Hans Reitzels Forlag.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal discourse. The modes and media of contemporary communication*. UK: Hodder Education.
- Lakoff, R. (1973). Language and woman's place. *Language in Society*, 2 (1), 45-80. <https://doi.org/10.1017/S0047404500000051>
- Lamark, H. (1995). *Portrett-intervju. Om metode og sjanger*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk.
- Ledin, P. & Machin, D. (2018). *Doing visual analysis*. New York: SAGE publications ltd.

- Likestillingsloven. (2013). Lov om likestilling mellom kjønnene (LOV-2019-06-21-57)
Hentet 26.05.20 fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2013-06-21-59>
- Lund, M. (2014). Retorisk stil. I Lund, M & Roer, H. (red.), *Retorikkens aktualitet*. (3. utg.) (s. 165–190). København: Hans Reitzels Forlag.
- Lund, M. & Roer, H. (2014). Retorisk kritik – en oversigt. I Lund, M & Roer, H. (red.), *Retorikkens aktualitet* (3. utg.) (s. 9–36). København: Hans Reitzels Forlag.
- Merchant, K. (2012). *How Men And Women Differ: Gender Differences in Communication Styles, Influence Tactics, and Leadership Styles* (Scholarship). Claremont McKenna College. Hentet fra https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1521&context=cmc_theses
- Miller, C. R. (1984). Genre as Social Action. *Quarterly Journal of Speech*, 1984, 70, 151–167. Hentet fra https://www.researchgate.net/profile/Carolyn_Miller4/publication/238749675_Genre_as_Social_Action/links/56bc9c9c08ae6cc737c5c405/Genre-as-Social-Action.pdf
- Moi, T. (2000). Innledende essay. I Beauvoir, S., Moi, T., & Christensen, B. *Det annet kjønn* (s. 7–29). Oslo: Bokklubben dagens bøker.
- Skovholt, K. & Veum, A. (2014). *Tekstanalyse: Ei innføring*. Cappelen damm Akademisk.
- Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2019). Indikatorer for kjønnslikestilling i kommunene. Hentet 11.05.20 fra <https://www.ssb.no/befolkning/faktaside/likestilling#blokk-1>
- Stortinget. (2016, 30. november). Politisk arena. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Moter-og-vedtak/>
- Søndergaard, D. M. (2000). Destabiliserende diskursanalyse: veje ind i poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning. I Haavind, H. (red.), *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning* (s. 60–102). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tannen, D., & Bryde, S. (1992). *Det er ikke det jeg sier: Når menn og kvinner snakker sammen*. Oslo: Cappelens forlag.
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2. utg.) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tørsøe, M. (09. oktober 2017). Hva er definisjonen på en verdi? Hentet fra <https://forskning.no/partner-uit-norges-arktiske-universitet/hva-er-definisjonen-pa-en-verdi/317989>

- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Diskursanalyse om teori og metode Samfundslitteratur*. København: Roskilde Universitetsforlag.
- Øierud, G. L. (2018). Slik lyder Herrens Ord multimodalt – om multimodal meningskaping. I Hitching, T. R, Nilsen, A.B & Veum, A. (red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 49–77). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aadland, E. & Askeland, H. (2017). *Verdibevist ledelse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Hilde Merete Aasheim

Aluminiumskvinnen

Hydros første kvinnelige konsernsjef, Hilde Merete Aasheim, lærte tidlig at hun må orke å stå i det ubehagelige.

TEKST EIVIND SÆTHER
FOTO MIKAELA BERG

Hilde Merete Aasheim

→ Alder: 61.

→ Familie: Gift med Tom Erling Mikkelsen. Har to voksne barn.

→ Bakgrunn: Utdannet siviløkonom ved NHH. Statsautorisert revisor. Jobbet 20 år i Elkem som personaldirektør og linjeleder innen aluminium og silisium. Har jobbet i Hydro siden 2005. I 2007 leder hun sammenslåingen av Statoil og Hydro. Har de siste 11 årene vært konserndirektør og leder for primæraluminium. I tillegg har hun hatt en rekke styreverv i blant annet Norsk Industri, Veidekke og Yara.

→ Aktuell: Ble denne uken konsernsjef i Hydro.

H «Herr Aasheim?». Det står noen tyskere og banker på en gårdsdør i Larvik. Det er her han ligger i dekning. Dette er krigens siste år. De har funnet ham, det er over. Men faren hennes hopper ut av vinduet, han flykter over jordet, løper for livet.

Og hun har spurt seg selv: Hvor mye av far er det i meg?

Agendaen. Hilde Merete Aasheim går ikke, hun marsjerer. Dette er hennes første dag som Hydro-sjef, det har vært allmote med de ansatte og hun har hamret ut de nye planene, hun har rasket opp i konserndelsene, staket ut en mer miljøvennlig kurs, hun har fortalt hvordan hun skal få orden på krisene de står i. Nå troner hun et hode høyere enn kollegene som småløper etter henne på parkeringsplassen utenfor Hydros hovedkvarter.

En av rådgiverne klager lavt over hvor mye lengre ben Aasheim har enn forgjenger Svein Richard Brandtzæg.

– Jeg liker å gå mot et mål, sier hun uten å snu seg, fortsetter bare gjennom resepsjonsområdet i lange klyv, som en av disse gamle langrensløperne som gikk i svart-hvitt og forsvant inn i skogene for kanskje aldri å komme tilbake igjen.

Det enorme kontoret hun har overtatt vender ut mot Oslofjorden. Hun har fått sekretæren til å snu skrivebordet i løpet av natten, foretrekker å sitte med ansiktet mot døren, ikke fjorden. Noe må være nytt.

– *Blir Hydro bedre under deg?*

– Ja, det håper jeg da inderlig.

Hun smiler, trekker i jakkeslaget.

– *Du smeller til fra dag én?*

– Jeg vil bruke anledningen til å skape nytt momentum. Hvis jeg venter, mister jeg muligheten til å sette agendaen.

Den karismatiske. Dagen etter nyheten ble sluppet om at hun skulle ta over, ringte telefonen klokken fire om morgenen i leiligheten øverst i Holmenkollen. «We are under attack. This is not an exercise», sa stemmen i andre enden. Cyberangrepet rammet mesteparten av Hydros produksjon og anslås å ha kostet en halv milliard kroner. Det kommer oppå den enda mer alvorlige situasjonen i Brasil der kraftig regnvær natt til 17. februar i fjor førte til at ubehandlet vann fosses fra anlegget deres i Alunorte og ut i Pará-elven. Anklager om alvorlige miljøutslipp gjorde at myndighetene påla raffinert å halvere produksjonen. De taper 600 millioner i kvartalet. Hydrokursen er halvert siden høsten 2017. Og midt i alt dette, har styret pekt på henne. Hun er den utvalgte.

Da hun ble ansatt, kunne meglerhuset ABG Sundal Collier rapportere til sine kunder at Aasheim leverer godt på mål, men at hun ikke fremstår som «veldig karismatisk».

– Det får stå for deres regning. Jeg visste ikke at karisma var et kriterium, men jeg må vel bare finne meg i det.

Hun tar frem en liten eske med et skinnende sugerør i aluminium. «En prototyp», sier hun stolt og putter det ned i boksen med mineralvann.

– *Er du karismatisk?*

– Det kommer an på definisjonen. Jeg trodde det handlet om evnen til å få med seg folk, skape engasjement. Da vil jeg si: Ja, jeg er karismatisk. Hele mitt lederskap står for dette å være flink med mennesker. Men hvis det handler om utseende eller å være «livat» og sånt ...

– *Du er ingen Petter Stordalen?*

– Nei. Det er vel heller ikke så karismatisk? Å stå og danse på bordet og sånt, det er mer ... ekstremt. Jeg oppfattes nok som ganske strengt og kontrollert og seriøs. Det handler nok litt om ansvaret og alvoret i jobbene jeg har hatt.

Rådgiverne nikker stille.

→

Jeg er en enkel sjel. Jeg kjøper de klærne jeg må ha og er ikke så opptatt av materielle ting

↓ – Jeg har alltid hatt sansen for tall. Ting som går opp, to streker under svaret, forteller hun. Her som ung student ved Handelshøyskolen i Bergen.

FOTO: PRIVAT

FOTO: HYDRO

→ – Jeg ser også at jeg blir karakterisert som ujele, og det er jeg jo. Selv om jeg bruker leppestift. Jeg er meg selv. Jeg er direkte. Jeg er ikke spesielt feminin. Det er vel fordi jeg har vært sammen med karer hele livet, sier hun og ler.

Hun blunker noen ganger bak hornbrillene.

– Har du noensinne danset på bordet?

– Nei.

Rettskaffenhet og orden. Faren hennes hadde tykt, svart hår. Han gikk alltid i skjorte og slips, selv da de var i skogen for å plukke tyttebær. Terylenebukser. Overlærer Magnus S. Aasheim. Hver ettermiddag, inne i det lysegrønne huset i Rekkeviksgata i Larvik, etter at Hilde og tvillingsøsteren hadde lekt med ungene i nabolaget, satt de fire barna rake i ryggen og spiste tre retter til middag. Hjemmelaget dessert. Gulv som luktet såpe. Et tradisjonelt hjem.

– Jeg var veldig glad i ham, han hadde mye humor, men far var på en måte skolelærer også hjemme. Han var veldig prinsippfast. Jeg har nok en del etter ham når det gjelder rettskaffenhet og orden.

– Det var strengt?

– Det var klare rammer, ja. Du skulle være ordentlig. Mor og far var avholdsfolk på sin hals.

– Fortalte han om krigen?

– Ja og nei. Det var mye som ikke ble sagt. Da han ble tildelt medalje etter krigen, nektet han å ta den imot. Han var ikke opptatt av å løfte frem sin egen rolle. Hun tenker seg om.

– På en måte ligner jeg ham der og.

Alvor. Da tyskerne banket på døren i Larvik, var de i ferd med å rulle opp et avlyttingsnettverk kjent som Fama-gruppen. Faren hennes og de andre i gruppen hadde fått ansatte ved Televerket til å koble seg på det tyske sikkerhetspolitets telefoner. I løpet av krigens siste år reddet de en rekke motstandsfolk fra henrettelser og tortur ved å varsle før tyskerne fikk aksjonert. De hadde en lyttepost som de flyttet rundt i Larvikområdet. Munken, Tollerodden, Torget. Flere av farens venner ble drept, og da de til slutt fant frem til døren der også han gjemte seg bak, fant han et åpent vindu.

Det er små ting som skiller livet fra døden. Kanskje var det der alvorret hans kom fra?

Den beste ansettelsen noensinne. Utenfor kontorvinduene glir det i fjorden. Hun er den første kvinne i Norges historie til å lede et av de virkelig store selskapene. Det er ingen tilfeldighet, 34 år i industrien, hardtarbeidende, målrettet, tålmodig, dyktig. Hun er som en av disse gamle maskinene som

aldri slutter å virke, som slår og slår. «Minst av alle høyt posisjonerte kvinner kan hun få noe kvinnekvestempel», sa tidligere Hydro-sjef Eivind Reiten og kalte henne «Den beste ansettelsen jeg noen gang har gjort». Da gigantene Statoil og Hydro skulle slås sammen i 2007, var det hun som ble valgt til å lede overgangen. Titusenvis av ansatte skulle omorganiseres, hennes store svenneprøve. Det er sjelden hun blir rørt, men hun klarte ikke unngå det den morgenen skiltet med «StatoilHydro» ble løftet opp på taket i Stavanger. «Fusjonsdronningen», skrev avisen. I etterkant ble bedriften nedringt av internasjonale selskap som ville lære av henne.

– Du har vært ambisios.

– Ja. Jeg liker å levere.

Hun har aldri søkt på en stilling. Da hun ble tilbudt jobben som direktør i Elkem, var hun gravid med sitt første barn. «Jeg har en leveranse først», sa hun til sjefen. Tre måneder etter fødselen var hun tilbake som direktør.

– Jeg har ikke hatt tid til å være foreldrerepresentant i barnehagen, ta telefoner om at det er vått på gulvet eller at ungene får dårlig stell. Du må prioritere og du må prioritere bort. Da kan du ikke ha dårlig samvittighet fordi du ikke er best på hjemmelagde kaker. Det er bortkastede krefter.

Hun nikker så de grå krøllene gjør et lite hopp.

– I stedet satt jeg om natten og gjorde regnskapet for barnehagen og skolekorpsen. Det var min måte å ta samfunnsansvar på.

Sønnen hennes, Christian Mikkelsen, er i dag prisvinnende komiker med eget tv-program på NRK.

– Eplet faller langt fra stammen, sier hun blidt for seg selv når jeg nevner ham.

Så forsøker hun å bruke sugerøret, men det viser seg at aluminium ikke er like enkelt som plast.

– Her var det litt vanskelig å suge, sier hun og en av rådgiverne spretter opp.

Det blir en kort diskusjon om sugekraft. Boksen blir skjøvet nedover bordet. Hun tørker seg rundt munnen.

– Du blir omtalt som «beintoff».

Aasheim smiler.

– Det ligger ikke lik etter meg, for å si det sånn. Men jeg lærte tidlig at du må orke å stå i det ubehagelige. Vi har vært gjennom noen toffe tak etter finanskrisen, krevende forbedringsprogram, nedbemanning, men det har ikke vært én overskrift i avisene. Vi kranglet ikke åpenlyst med de tillitsvalgte, men fant løsninger uten at det gikk løs på respekten for hverandre. Jeg bruker tid på å forankre, på å snakke med folk, vite hvor jeg møter motstand. Så kan jeg sette djerve mål, ta tak. Da kan jeg være beinhard. Og da står jeg løpet ut.

Ting som går opp. I et av få intervjuer hun har gjort i løpet av karrieren, sier hun at hun har beveget seg fra «tall mot mennesker». Da hun gikk på gymnaset reiste hun seg i gymnsalen foran alle de andre elevene og argumenterte mot lørdagsfri i skolen. Hun var bekymret for kvaliteten på undervisningen. Hun var alltid vært glad i systemer, orden.

– To streker under svaret. Debit og kredit, å se at det stemmer.

– Det er en følelse du liker?

– Ja. Ting som går opp.

– Gjenspeiler det seg i livet ditt ellers?

– Jeg har orden hjemme, ja.

– I bokhyllen?

– Mm.

– Platesamlingen?

– Mm.

– Oppvaskmaskinen?

– Ja.

– Og hva skjer når du opplever uorden?

– Nei, da blir jeg rotete i hodet og så må jeg bare få orden på det.

– Din mann er kanskje også en ryddig type ettersom dere har holdt sammen i over 40 år?

– Nei.

Hun ler kort og høyt.

– Men han har andre gode sider.

Enkel sjel. Hun og Tom Erling gikk i parallellklasser på gymnaset. En dag fikk hun høre at han spilte tennis, så hun bestemte seg for å begynne å spille tennis. Da hun kom på trening ble hun tilfeldigvis satt opp som treneren hennes, og så begynte det tilfeldigvis å regne. I stedet gikk de tur i bøkeskogen. Så kom russetiden. Og siden har de vært sammen. To barn. Han er leder

i Marine Harvest, kjører Harley Davidson, de bor rett ved langrennssporet i Holmenkollen.

– Vokslenia, retter hun.
– *Heter det ikke «Holmenkollen Terrasse» der dere bor?*
– He, he, jo, men jeg synes Vokslenia høres bedre ut.

Jeg er jo egentlig Larvik-jente.

– *Du vil ikke fremstå som snobbete?*

– Nei.

– *Hvordan synes du det har vært å bli rik?*

Hun stopper opp, retter på pulsklokken under jakkeermet.

– Det høres kanskje dumt ut, men det er jeg ikke opptatt av. Jeg er en enkel sjel. Jeg kjøper de klærne jeg må ha og er ikke så opptatt av materielle ting. Da jeg begynte som revisor, ble jeg sendt på kurs for å lære å kle meg. Man skulle gå kledd slik «at det ikke ble sådd tvil om den faglige integriteten».

– *Og det har du fortsatt med?*

– Ja.

– *Er dere revisorer egentlig litt kjedelige?*

– Nei.

Fabrikker. Som ung revisor fikk hun Elkem som kunde. Hun ble sendt rundt til de forskjellige anleggene i naturskjønne fjordarmer. Hun sier hun liker skjebnefellesskapene, hvordan maskin og menneske er knyttet sammen. Når verket går godt, går samfunnet godt. Det var Elkem som hentet henne først, så Hydro. Det ble livet hennes. Lukten av tjære i karbonanlegget, kaffekopper hos ordførerne, rør, maskiner, fabrikker.

– *Det skjedde noe med meg da jeg fikk se disse store anleggene, sier hun.*

– *Du synes fabrikkene er vakre?*

– Å, ja. Fantastiske.

– *Store fabrikker midt i den flotte naturen?*

– Mm. Ja.

Napoleon. En stund snakker hun om aluminiumets fordeler. Da prater hun fortere. Om vekt og formbarhet, om biler, båter, bygg. Om hvorfor de må være miljøvennlige, om å ligge i forkant, «forsvare metallet», sier hun. Så snakker hun om hvor mye kull kineserne bruker. «Visste du at 75 prosent av all aluminium produsert siden 1886 fortsatt er i bruk?», fortsetter hun, og legger til at aluminium kan brukes til nesten alt. «Unntatt sugerør», sier jeg, men det synes hun ikke er noe morsomt. I stedet forteller hun at Napoleon pleide å servere mat på aluminium. En av rådgiverne presiserer at det kan hende den franske

→ – Jeg har prioritert en ansvarfull og krevende jobb. Da kan du ikke ha dårlig samvittighet fordi du ikke er flink til å lage hjemmelagde kaker, mener Hydros konserndirektør. Her på ferie i Paris med Ingrid Kristine og Christian Fredrik.

FOTO: PRIVAT

keiseren serverte gjestene med gull-servise, mens han selv brukte aluminium. «Nettopp», sier hun.

Medaljen. Nede ved inngangen vaier et stort norsk flagg i vinden. I mange år etter at far døde, snakket mor om medaljen han hadde takket nei til. Til slutt skrev Aasheim et brev. Så fikk de en telefon, det ble holdt en liten seremoni. Nå henger medaljen på veggen hjemme i Larvik.

Historiebøkene. Fortsatt venter de på klarsignal fra domstolen i Brasil, det er ikke i deres hender lenger. Snart er produksjonen tilbake der den skal være etter dataangrepet. Snart er det hennes prosjekt som gjelder, hennes tur. Hun legger sugerøret tilbake i den lille esken, pakker det inn i papir, som et dødt dyr.

– *Har du tenkt på at du nå skriver deg inn i historiebøkene?*

– Jo da, men ...

Hun smiler, nesten litt brydd.

– *En dag setter de kanskje opp en statue av deg?*

– Det er ikke noe jeg tenker på. Jeg vil gjerne at noe står igjen etter meg, men ikke noe fysisk, bare. At styret gjorde et godt valg. At jeg leverte. ■

magasinet@dn.no

↓ 12 tette

LESER DAGLIG: DN, Aftenposten og Finansavisen.

SER PÅ: Nyheter og en god film i ny og ne.

TROR PÅ: Industriens fremtid.

HØRER PÅ: Podcast, for det meste samfunn og aktuelt.

FAVORITTBOK: «Hydros historie 1905-2005». Ser frem til oppfølgeren.

FAVORITTNETTSTED: op.no (Østlands-Posten).

KJØRER: Volvo, men går helst i frisk luft.

GOD TIL: Å få med meg folk.

DÅRLIG TIL: Å være tålmodig.

SKULLE BLI SOM 12-ÅRING: Lærer.

KAN IKKE FORDRA: Sutring.

REDD FOR: Ulykker som kan ramme familien eller ansatte på jobb i Hydro.

Cash is QUEEN

– fordi penger og kunnskap er makt

DN Kvinner inviterer:

Få tips til hvordan du forhandler med suksess, får drømmejobben, starter med aksjer, lander styreverv, maksjer pensjonen din, holder bedre presentasjoner og blir gründer.

21. mai, kl. 15:00 – 18:30 | Sentrum Scene
(dørene åpner kl. 14:00)

Ordinær billettpris: 690 kr | **DN Abonnenter: 590 kr**
+ servicegebyr. Servering inkludert i prisen.

Les mer og kjøp billett på: dnkvinner.com

DN Dagens
Næringsliv

DN Kvinner

Danske

Bank

Sentrum
scene

- Jeg styrer veldig mye etter skjebnen

PORTRETTE

TEKST Eivind Sæther FØLG MEG

21. SEPTEMBER 2018

Historien om henne er full av blod. Nå skal Kristin Skogen Lund lede Schibsted i krigen mot Google og Facebook.

DETTE ER SAKEN:

Portrettintervju: Kristin Skogen Lund, ny konserndirektør i Schibsted

Dette er enten starten eller slutten på historien om henne. Det sitter en mann i den mørke cellen på Victoria terrasse. Han er 25 år gammel. Det er snart nyttår 1942. Ennå har de ikke slått kroppen hans i stykker, ennå har de ikke trillet inn torturredskapene som skal klemme beinet hans til det brekker, som skal rive ham fra hverandre. Men han vet hva som venter. I sømmen på innerlommen har han fått

sydd inn to giftpiller. I mørket leter han dem frem med fingrene, trekker tråden ut av stoffet, holder dem foran seg. Han begynner å tenke på barndommen, på minnet om en meitemark som vred seg mens han tredde den på fiskekroken, et insekt som ikke kunne protestere mens han rev vingene av det. Han forsøker å huske martyrene opp igjennom historien. «Det må være mulig for mennesker også i vårt eget århundre å gjennomgå smerter uten å bøye av», tenker han.

Olav Skogen legger giftpillene på det svarte gulvet under skosålen og trykker dem i stykker.

Dette er altså starten.

ANTILOPE

Fredag, klokken 8.30. 7. etasje. Det ligger en tynn tåke over Frognerparken som venter stille på regnet. Kristin Skogen Lund har kommet tilbake fra Brussel, der hun har møtt Jens Stoltenberg, og denne høsten har hun hatt permisjon for å gå på Forsvarets Høgskole, hun sier hun ikke trodde det skulle bli så mye styr av at hun nå blir Schibsteds konsernsjef. Hun har tynne ringer under øynene, en stor diamantring på fingeren som hviler på den røde sofaryggen inne på kontoret.

– Men så har folk sagt så mye fint om meg hele uken, og det var jeg helt uforberedt på. Det har vært voldsomt. Og jeg som har hatt litt dårlig selvtillit, følt meg litt ... Utenfor.

Hun smiler.

– Ble NHO bedre under deg?

– Jeg vil ikke si ja, men la oss si det er blitt annerledes under meg. Det har vært gode ledere før. Men jeg vet det har gått bra her, vi har satt sammen et bra lag, jeg har støtte i systemet, ingen indre fiender.

– Selv LO-sjefen skryter av deg.

– Ja. Jeg har søkt samarbeid i stedet for konfrontasjon. Ikke for å bli populær, men fordi jeg tror det er en bedre måte å løse ting på. Ett år ut i denne jobben kom oljeprisfallet som potensielt kunne blitt store greier, og det var på en måte større enn alle uenigheter vi kunne ha. Og så må jeg legge til – når vi liksom er i gang med skrytelisten her – at jeg har vært opptatt av at næringslivet angår alle. Det har vært mange fordommer mot NHO, at vi er en gjeng gamle gubber som spiser antilope-kjøtt, men sånn er det jo ikke.

– Har du noensinne spist antilope?

– Nei.

Hun retter ut den svarte buksen.

– Flaks, sier rådgiveren i andre enden av sofaen.

FAKTA:KRISTIN SKOGEN LUND Alder: 52.

Sivil status: Gift med Christian Lund. De har fire barn, to tvillingpar. Ole og Filip ble født i 1999, Sigurd og Solaia i 2002.

Bakgrunn: Utdannet ved Universitetet i Oregon, har MBA fra Insead i Frankrike. Jobbet i Coca-Cola og SOL, før hun var direktør i Aftenposten fra 2004 til 2010. Da ble hun konserndirektør i Telenor med ansvar for Norden. Hun jobbet blant annet som president i NHO, før hun ble ansatt som administrerende direktør der i 2012.

Aktuell: Går fra NHO-jobben etter seks år til stillingen som konsernsjef i Schibsted.

FROKOST

I seks år har hun vært direktør her inne. Hun kom fra jobben som konserndirektør i Telenor. Flere ganger har hun blitt kåret til Norges mektigste kvinne, en gang fløy

CNN inn for å intervjuer henne som en av «Ten women on the rise». Hun har figurert på listen over verdens mektigste forretningskvinner. Tirsdag denne uken ble kjent at Schibsted skiller ut sin internasjonale rubrikkvirksomhet og at hun blir konsernsjef. Hun skal lede VG, Aftenposten, Aftenbladet og Svenska Dagbladet, for å nevne noen. Og annonsetjenestene Finn.no, Blocket.se og Tori.fi. Norske medieledere er fulle av lovord. «En merkedag», sa Aftenposten-redaktør Espen Egil Hansen og la til at Skogen Lund var «den beste sjefen de kunne fått». Avtroppende redaktør Harald Stanghelle som nylig hadde høvlet over Schibsted- konsernets uansvarlighet, kalte henne «en strålende leder med dyp samfunnsforståelse».

– Det er store forventninger til deg.

– Ja, jeg merker meg det. Nå gjelder det bare å levere, sier hun.

– Vet du hva du skal gjøre med Schibsted?

– Jeg jobber sånn: Jeg må inn og føle på det. Snakke med mennesker, få en *gefühl*. Da ser jeg mønstre og bilder, da kommer det til meg hva jeg må gjøre.

– Er det sånn det fungerer? – Det er sånn det fungerer.

Hele uken har hun sagt minst mulig om hva hun skal gjøre. «Balanse», har hun svart alle journalistene, «Nå handler det om balansegang».

– Det er de som frykter at vekstselskapene som Finn og Blocket nå blir rene nistepakker for gamle medieselskaper.

– Ja, og det tror jeg de gjør selv også. Det er noe jeg er veldig opptatt av, jeg har allerede snakket med Finn-sjefen. Jeg skal gjøre mitt for at det ikke skjer. Og mediehusene må tjene sine egne penger.

Avis-kvinnen. I 2004 ble Kristin Skogen Lund ny kommersiell direktør i Aftenposten. - Jeg hadde ikke våget å ta denne jobben om jeg ikke visste litt om hva jeg gikk til, sier den ferske konsernsjefen i Schibsted.

– Og du har pekt ut Google og Facebook som fiender?

– Altså, de er populære og gode selskaper, men en slik konsentrasjon av påvirkningsmakt får alltid gale utslag fordi den kan manipuleres. Politikerne har ikke verktøy eller forståelse til å møte dette. Teknologi spiser politikk til frokost, og i en verden der mye negativ utvikling kommer av bristende tillit, er det helt essensielt at folk kan stole på informasjonen de får. Ingen savner kvalitetsjournalistikken før det er for sent. Ingen vil gå i demonstrasjonstog før den er borte. Jeg ser stor mening i å jobbe med dette.

– Så ansettelsen av deg er en seier for kvalitetsjournalistikken?

– Eh ... He, he. Det er umåtelig viktig for meg. Men da må jeg få si dette også: Det har vært brutale omstillinger, men det har vært nødvendig. Schibsted har gjort noe riktig når lesertallene går opp og økonomien er bedre enn på lenge.

FAKTA:12 TETTE

Leser: Det meste av norske aviser. Og så går det i Schibsteds års- og kvartalsrapporter, Næringslivets perspektivmelding og akkurat nå boken til min kullkamerat Øystein Bogen på Forsvarets høgskole; «Russlands hemmelige krig mot Vesten».

Ser på: Nyheter. Og så har jeg fått med meg «The Handmaid's Tale» og «A Very English Scandal».

Tror på: Samarbeid.

Hører på: Oslo-Filharmonien og Pink Floyd.

Favorittbok: «Sapiens» av Yuval Noah Harari gjorde inntrykk. Og akkurat nå leser jeg oppfølgeren hans, «21 tanker for det 21. århundre».

Favorittnettsted: Flere. Og i min nye jobb får jeg ansvaret for mange av dem. **Kjører:** Tesla og Golf.

God til: Hagearbeid.

Dårlig til: Å være alene.

Skulle bli som 12-åring: Professor.

Kan ikke fordra: Urettferdighet. Det er kanskje et banalt svar, men like fullt riktig. For øvrig har jeg stor tro på å

diskutere med dem jeg er rykende uenig med. Da lærer man mest.

Redd for: Jeg plages lite med redsel og tungsinn. Men også jeg kan bli bekymret for tendensene til økt polarisering og redusert tillit i verden.

DET MESTE

Da tungtvannsaksjonen på Vemork ble gjennomført, satt faren hennes fengslet i Oslo. Han hadde fungert som områdesjef for Milorg på Rjukan. Dagen etter aksjonen, førte de ham vekk, ødela benene og armene hans med skrustikker, slo ham i svime, slo ham svart, slo ham til blodet rant fra alle kroppsåpninger. Han sa ingenting. Det skulle komme mer tortur, det skulle komme sykdom og konsentrasjonsleirer. Flere tiår senere, da de fire barna var blitt voksne, da han bodde i det brunbeisete huset på Østerås, skrev han om torturen: «Det var den verste påkjeningen i mitt unge liv, men når jeg hadde klart den og de ikke fikk noe ut av meg, ville jeg føle: Dette er det meste jeg noensinne har klart.»

EN HISTORIE

- Jeg har tenkt om faren min at han så alt av ondskap uten å noensinne miste troen på mennesket, sier hun.

– Han var aldri bitter. Han ga meg en uendelig trygghet, et enormt pågangsmot, sa alltid at jeg kunne få til ting. Jeg ser det i søsknene mine også, vi er alle preget av det.

– Hvordan da?

– Jeg vet ikke. Vi prøver å gjøre det beste ut av det vi har fått. Noe sånt.

Hun husker lusekoften hans. Svart med hvitt mønster. Hun husker hendene hans, at de var *never*, at de hadde arbeid i seg. Hun husker bilturene sammen, bare de. Hun var attpåklatt, han var 50 da han fikk henne, hentet henne på alle turn-treninger. Hun husker at han aldri sa flere ord enn nødvendig.

– Det er mye å leve opp til, sier hun ut mot vinduene.

Et ensomt stadionlys står opp mellom trærne. En gang sto titusener av mennesker på tribunene der nede.

– Det høres ut som om det nesten er for mye?

– Jeg vet, men det ble ikke sånn. Han satte en standard for oss uten å si noe, bare ved å være den han var.

Hun reiser seg for å hente en pakke med papirlommetørklær, unnskylder seg. – Jeg klarer ikke å snakke om pappa uten å gråte, sier hun og smiler.

– Men jeg vil fortelle en historie til, fortsetter hun når hun har satt seg igjen:

– Da jeg møtte Christian, var det den store kjærligheten med en gang. Vi forlovet oss etter noen uker. Jeg fikk tidlig vite at hans farfar hadde vært nazist under krigen, og jeg husker at jeg gruet meg til å fortelle dette til pappa. Da jeg til slutt gjorde det, sa han at han nå fikk enda større respekt for min svigerfar. «Tenk hvor forferdelig tøft det må ha vært for ham», sa han.

Skjebnen. - Da jeg møtte Christian visste jeg med en gang at det skulle være oss to, forteller Kristin Skogen Lund. Her på ferie med barna.

GUD ELSKET VERDEN

Før hun fylte 9 leste hun hele bibelen. Skapelsen, de gamle profetene, de nådeløse straffene, englene, menneskeguden, verdenen som skal komme. Hun ble elevrådsleder, hun likte å lese kart, hun prøvde å se for seg universet og så snu helt om og zoome inn på kroppens minste celler. Sånne ting. Hun underviste de andre barna i gaten. Hun regnet gjennom hele matteboken første skoledag. Kanskje var hun skapt for dette? Og hun var som moren sin, sosial, frempå, hun som ble elsket av alle dyr, barn og menn hun møtte, Kristin brant for de samme kvinnesakene, for homofiles rettigheter. På universitetet i Oregon ble hun leder for to studentorganisasjoner. Hun fikk tidlig lederstillinger.

Da hun som 30-åring var på et lederkurs i USA, sniffet kurslederen demonstrativt på henne første dagen og sa høyt foran de andre: «Du stinker av kompleksene dine».

Hun sier det lærte henne at talent ikke er noe å skjemmes over.

DET Å DØ

Hun har allerede valgt musikken til sin egen begravelse. «Lacrimosa» fra Mozarts Rekviem. Hun pleide å synge i kor. Første alt. Hun liker at musikk er matematikk, hun liker følelsen av oksygenet som fyller hodet. Da hun fødte de første tvillingene, holdt hun på å dø. Legene sto i gummistøvler, hovedpulsåren hennes pumpet ut blod. Hun husker de skrek, at de løp nedover gangen, at mannen hennes ble dyttet unna og at hun spurte anestesilegen: «Skal jeg sove nå?».

– Jeg husker jeg kom dit at jeg syntes det var helt greit å dø. Jeg vet hvorfor de som sitter igjen på Mount Everest kan sitte med et smil om munnen. Du blir likeglad. Å dø er helt ok. Hvis ikke det bare var narkotikaen da, sier hun og smiler.

Legene opererte henne i fire timer. Hun fikk overført 7,5 liter blod. Seks timer senere opererte de igjen.

– Du har sagt du tror på skjebnen.

– Ja, jeg styrer veldig mye etter skjebnen. Det er sånn jeg tenker med denne nye jobben også – jeg kommer dit, så ser jeg hvor det går.

– Finnes det en Gud?

– Hm ... Jeg er ikke spesielt religiøs, men jeg har respekt for at det er dimensjoner ved dette livet vi ikke forstår. Det er energier vi ikke kan fatte. Og jeg liker ikke hvordan mennesket tar seg til rette, hvordan vi setter oss over de andre dyrene, hvordan vi ødelegger denne jorden. Jeg vet ikke ...

Jeg liker ikke hvordan mennesket tar seg til rette, hvordan vi setter oss over de andre dyrene, hvordan vi ødelegger denne jorden

Hun stopper opp. Rådgiveren ser på klokken. Det er allmøte med Schibsted- ledelsen klokken 12. Ingen sier noe.

– Hva lærer man av å nesten dø?

– Nei, si det ... At det ikke er så farlig.

BJØRKETRÆR

Det er 15 år siden han døde. På pulten hennes ligger et bilde av faren i militæruniform. Han smiler forsiktig, kan ikke være mye mer enn 20 år. I boken «Ensom krig mot Gestapo» skriver han om en natt han så ut gjennom et hull i blendingsgardinene i leiren på hvordan nazistene hang flere hundre mennesker. For det meste var det nakne menn som ble ført til galgen, men han husker en fransk kvinne. Hun knakk ikke

sammen, kjempet ikke imot, men gikk med rak rygg og hevet hode. Helt uten redsel for døden. Han skriver om stabelen av forfrosne lik utenfor leiren, om hvordan de minnet om bjørkeetrær.

Mot slutten av krigen ble han kjørt med de hvite bussene til Sverige, moren hennes møtte ham der. Etter hvert utdannet han seg ved Norges Handelshøyskole og Harvard. Til slutt ble han direktør. Selv tiår etterpå kunne moren hennes reise seg og forlate rommet hvis krigen ble tema. Hun orket ikke historiene.

Ambisiøs. Gravid med tvillingpar nummer to og sjef i SOL ved starten av årtusenet. - Nå har i alle fall journalistene sluttet å spørre meg om jeg blir sliten og tåler stresset når jeg også har fire barn hjemme, sier Skogen Lund.

MEDIEBRANSJEN

Da hun holdt tale på julebordet i Aftenposten i 2007, hun var administrerende direktør den gangen, hadde de gjort et så godt år at alle ansatte fikk 10.000 kroner i bonus. Året etter raste det. I en periode jobbet de ut fra scenarioet om at Aftenposten kunne gå konkurs. Hun sier det var som «å hoppe i fallskjerm, uten å få løst ut skjermen». Da hun noen år tidligere ledet SOL og dotcom-krisen satte inn, sto hun i garasjelegget i Nydalen og gråt etter nedskjæringer. Hun har varslet tøffe runder i Schibsted også fremover.

– Jeg har hatt mine runder med gråting på toaletter rundt omkring, men jeg lar ingen ansatte se meg. Det er ikke min sorg.

– Tror du kanskje du har hardnet til med årene?

– Jeg har lært meg avstand. Jeg kan ikke ta alt inn i eget nervesystem, jeg kan ikke *føle* alt. Det lærte jeg i Telenor. Jeg hadde en mentor som sa: «Selvfølelsen din er altfor viktig til å overlate til andre».

Hun trekker på skuldrene. Det kommer til å regne.

– Samtidig må du aldri bli så erfaren at du ikke lar deg påvirke.

HAGEN

Hun husker en gang de sto i hagen. Hun hjalp far med et eller annet, kanskje hun rakte løv. Hun var 15 eller 16, og de snakket om hva hun skulle drive med i livet. Han mente hun burde gå Krigsskolen. Hun husker han så på henne og sa: «Du er en leder».

SPRANGET

Som finansdirektør i DNB er Kjerstin Braathen sjef for pengesekken i Skandinavias største bank. Og har sett mannskulturen i næringslivet på nært hold.

JENS M. JOHANSSON MIKAELA BERG
Oslo

- **DET VERSTE** var nok å klatre opp på rekkverket på broen.

- Hun smiler.
- Jeg måtte bare ikke se ned. Jeg måtte bare ikke se ned.
- Hvor langt var det?
- 220 meter.

Midt ut på broen, Pont de l'Artuby. Balanserende på gelenderet. Skarpe, stupende klipper på begge sider. En nesten uttørrket, liten bekk langt, langt der nede. Solskinn.

- Men hvorfor?
- Jeg skulle jo egentlig ikke hoppe. Jeg hadde blitt med for å se på andre. - Så hva gjorde at du ombestemte deg?
- Det var noe som trigget meg. Jeg vet ikke. Jeg tenkte: Jeg kan faktisk hoppe.
- Så gikk du frem?

- Ja, og de festet alt utstyret. Så klatret jeg opp på rekkverket. Jeg festet blikket på mannen som holdt i meg, for ikke å se ned, og jeg spurte, livredd: «Kan jeg hoppe nå? Kan jeg hoppe nå?»

- Hun trekker pusten.
- Så stupte jeg ut. Fritt fall.
- Var det fint?
- Nei.
- Hun ler.

- Det er her jeg skulle sagt at det var helt vidunderlig da jeg endelig var i svevet. Men nei. Det var helt forferdelig. Kroppen skrek: *Hva i all verden er det du gjør!* Og farten var så høy at øynene ble fylt av tårer, så jeg så ingenting, heller. Jeg falt i blinde, stupte mot bakken. Så kjente jeg endelig at strikken begynte å gi motstand, og jeg var så lettet, men da spratt jeg opp igjen, og snart var jeg i fritt fall nummer to. Og jeg tenkte: Dette vil jeg ikke være med på.

- Så jeg spør igjen: Hvorfor? Hun tenker seg om et øyeblikk.

- Når jeg blir gitt en mulighet, trives jeg veldig dårlig med å gi etter for frykt.

MEKTIG. Kjerstin Braathen har fortsatt besøklappen fra forrige møte festet til den rosa jakken. Seminar, står det på den. Det snør utenfor. Herfra skal hun videre til en middag på Hotel Continental, i anledning en analytiker- og investorkonferanse. Hun kommer til å være en av de mektigste der, meget sannsynlig den mektigste. Som finansdirektør i DNB er hun sjefen for selve pengesekken i Skandinavias største bank, målt i markedsverdi. Blant dem som snakker om slikt, regnes hun dessuten som intern storfavoritt til å ta over etter konsernsjef Rune Bjerke når han går av om ikke altfor lenge, senest 2020.

Hun retter seg litt i stolen.
- Jeg vil jo si at jeg leverer resultater, som det til syvende og sist er det det handler om i denne bransjen.

KJERSTIN BRAATHEN

- **ALDER:** 48 år
- **STILLING:** Finansdirektør i DNB
- **FAMILIE:** Gift, tre barn: Rasmus (14), Mathea (12) og Marie (9)
- **BAKGRUNN:** Master i Management fra Ecole Supérieure de Commerce, Universitetet i Nice. Jobbet med chartring av

skip i Norsk Hydro, før hun begynte i DNB. Ledet avdelingen for Shipping, Offshore og Logistics, før hun ble sjef for Bedrifts-marked Norge. I mars 2017 ble hun finansdirektør.

► **AKTUELL:** Omtales som favoritt til å ta over etter konsernsjef Rune Bjerke.

Og jeg er ambisiøs, det er jeg, men for meg har det betydning å gjøre jobben best mulig der hvor jeg til enhver tid har vært. Jeg har aldri hatt noen plan om å stige i gradene. Så jeg spør meg selv av og til: Hvordan i alle dager havnet jeg her?

Hun brister ut i latter.

PARYKKER. Faren og moren drev en klesbutikk for damer. Rasmussen på Torget i Lillestrøm, i sin tid etablert av Kjerstin Braathens farfar. Undertøy i andre etasje, fritidsklær til arbeid, yttertøy, kjoler til å gå på middag i og strømper i første. To kolleksjoner: Sommer og vinter.

Hun husker lukten på lageret, gleden av å få inn nye klær, pakke ut av plasten, følelsen gangen i konfeksjonsbransjen ga henne, som en slags evig begynnelse. Hun husker samtale rundt middagsbordet, foreldrenes prat om dagens omsetning, om planlagte salgsperioder, om innkjøp og reiser til messer.

- Jeg var veldig stolt av familiebedriften. Jeg følte at den var vår identitet. Og faren min hadde nok likt om jeg hadde tatt over bedriften, men jeg opplevde ikke noe press.

- Hva drømte du selv om?

- Som yngre ville jeg bli skuespiller, tror jeg. Jeg hadde i hvert fall en sterk trang til å opptre. Men senere sto det vel mer mellom jus og økonomi.

- Så hva skjedde?

- Jeg liker fortsatt å kle meg ut. Jeg er veldig glad i karneval, for eksempel. Gi et menneske en parykk og personen forandrer helt karakter. Det skal ofte ikke mer til. Det fascinerer meg.

DEN FRANSKE TUNNELEN. - Jeg husker at jeg gikk inn på badet og så meg i speilet. →

→ - Hva tenkte du?

- At det ikke var bra. Jeg bodde i en trist kjellerleilighet i en småby som het Mougins i Sør-Frankrike. Men jeg innså at det ikke lenger bare var ting utenfra som dro meg ned. Jeg hadde begynt å trekke meg selv ned også.

Et steg tilbake: Uten særlig overveielser hadde Kjerstin Braathen bestemt seg for å reise til Frankrike for å studere.

- En ting var at jeg ikke kunne et ord fransk, jeg hadde aldri vært i Frankrike engang.

- Så helt blank begynte du på universitetet i Nice?

- Etter å ha gått på det internasjonale collegiet i Cannes først.

- Men lærte du ikke fransk der?

- Jeg var 19. Jeg var langt hjemmefra på egen hånd. Collegiet lå 50 meter fra stranden. Vi var mest opptatt av ikke å henge der turistene hang, så vi vanket på Bar du Port borte ved havnen. Men vi var nordmenn, svensker, og veldig mange amerikanere. Jeg lærte ikke fransk.

Hun rister på hodet.

- Og så begynte jeg på universitetet i Nice. Det var helt voldsomt. Plutselig befant jeg meg blant 3000 franske studenter. På forelesningene kom det 300 stykker. La science économique. Og jeg skjønnte ingenting. Ingenting. Hver dag kjørte jeg milene fra kjellerleiligheten i Mougins. En dag på universitetet skulle vi ha noe som het praktisk arbeidstime, og litt praktisk arbeid tenkte jeg at jeg skulle klare. Men da ble det plutselig delt ut blanke ark, før professoren dikterte tre spørsmål, som vi skulle skrive ned og besvare. Han hadde tydeligvis sagt fra om dette i en tidligere forelesning, men det hadde jo ikke jeg skjönt.

- Hva gjorde du?

- Jeg satt der, og da de andre leverte, leverte jeg også. Blankt. I flere måneder holdt jeg på sånn. Om kveldene ringte jeg hjem til mamma og gråt, og hun forsøkte å lappe meg sammen best hun kunne.

Hun trekker pusten. Tilbake på badet.

- Jeg så meg selv i speilet og tenkte at jeg måtte ta affære. Så gikk jeg og ringte faren min. Det ble en veldig viktig prat for meg. «Om du graver en tunnel», sa han. «Selv om du vet at du kommer til å komme ut på den andre siden. Og selv om du er helt nærme målet, så ser det akkurat like mørkt ut som da du begynte, men du er fremme når som helst nå.»

Hun smiler.

- Jeg studerte på universitetet i Nice i fem år. Jeg fikk jobb på Norsk Hydro i Paris, bodde i en leilighet jeg leide av en skuespillerinne, med bøker overalt, og en nabokatt som klatret langs takrennen i åttende etasje, kom inn gjennom vinduet og la seg oppå meg for å sove.

EN TEKSTMELDING OG TRE MISSEDE FLY. En fredag i januar for seks år siden mottok Kjerstin Braathen en sms fra DNBS øverste sjef.

- Jeg jobbet to nivåer under konsernledelsen. Jeg var seksjonsleder i shipping, med 18 medarbeidere. Jeg snakket sjelden eller aldri med Rune Bjerke, for å si det sånn. Han lurte på om vi kunne møtes om 20 minutter. Og dette er litt flaut, men jeg satt hos frisøren min, som holdt til på Frogner, og aldri i verden om jeg rakk tilbake Bjørnvika på så kort tid, så jeg skrev at jeg var utenfor huset, og det var i hvert fall ikke en løgn.

Hun smiler.

- «Når passer det senere i dag», spurte han da. Og jeg lurte på hva i alle dager han ville meg. Jeg visste ikke engang hvor han satt. Jeg måtte lete meg frem. Tredje bygningen, midtbygget, heisen i sør opp i 11. etasje. Men så satt jeg der på et møterom med ham. Og han begynte å legge ut om de store endringene han planla, tegnet opp et organisasjonskart, og etter en stund laget han en sirkel rundt «bedriftsmarkedet», og sa noe sånt som: «Dette er en fin jobb for deg.» Jeg visste ikke hva jeg skulle si. 800 medarbeidere. Mer enn 50 kontorer rundt om i Norge. Men jeg ville ikke spørre for mye, for konsernsjefen hadde sikkert dårlig tid, tenkte jeg. Hjemme forsøkte jeg å lage en liste med argumenter for å ta jobben, men det klarte jeg ikke, for jeg visste ikke hva jobben gikk ut på. Så gikk jeg til argumentene mot. Det eneste jeg fant var frykten for å feile. Rune Bjerke er jo ikke gal, tenkte jeg, og han ville ha meg i jobben. Eller ville han det? Det hele var så surrealistisk at jeg begynte å tvile på om han i det hele tatt hadde tilbudt meg den. Om jeg rett og slett hadde misforstått hva han hadde sagt. Søndag kveld sendte jeg en sms. Ti dager senere var jeg i gang med å bygge en ny organisasjon, ansette nye divisjonsdirektører og var en del av konsernledelsen.

PÅ FORELESNINGENE KOM DET 300 STYKKER. LA SCIENCE ÉCONOMIQUE. OG JEG SKJØNTE INGENTING. INGENTING

TILBAKEBLIKK

FOTO: PRIVAT

MOR OG DATTER. I Saint-Paul-du-Vence i Sør-Frankrike. Kjerstin Braathen studerte økonomi og slet med fransken i starten.

FOTO: PRIVAT

UT PÅ TUR, ALDRI ... Fordi foreldrene drev butikk, var feriene ofte på ukurante tidspunkt. Her ved hytta i Valdres, sammen med storesøster Ingvild, mor Eva og hunden Pan.

12 TETTE

- 1 **LESER DAGLIG:** DN, Finansavisen, Aftenposten og Financial Times når jeg har tid
- 2 **SER PÅ:** For tiden «Das Boot» på NRK, ellers Netflix
- 3 **FAVORITTDUPPEDITT:** Min Garmin pulsklokke
- 4 **FAVORITTNETTSTED:** Google
- 5 **KJØRER:** Mercedes stasjonsvogn
- 6 **HØRER PÅ:** P3 om morgenen
- 7 **SKULLE BLI SOM 12-ÅRING:** Skuespiller, selv om det nok var litt før
- 8 **FAVORITTBOK:** Michel Houellebecq: «Soumission»
- 9 **GOD TIL:** Lukeparkere
- 10 **DÅRLIG TIL:** Huske bryllupsdager
- 11 **REDD FOR:** Hoppe i strikk
- 12 **KAN IKKE FORDRÅ:** Folk som ikke holder ord

Hun stopper.

- Men jeg har virkelig gjort mine tabber også.

- Som hva da?

- Noe av det første jeg gjorde som ny i konsernledelsen, var å miste flyet da vi skulle på vår første tur sammen.

- Hvordan klarte du det?

- Klarte og klarte. Det snødde, jeg kjørte bil og det hjalp ikke at jeg hadde beregnet god tid. En og en halv time for avgang dro jeg fra Bjørnvika.

- Er det god tid, da kjører du fort?

- Jeg vil heller si at jeg er effektiv.

Hun ser opp.

- Jeg er dessuten redd for at det ikke den eneste gangen jeg selvforskyldt har mistet et fly.

- Nei?

- To ganger. Nei, tre ganger. En gang da jeg skulle til Singapore og Verdensbankens årlige konferanse. Jeg sto opp på søndagen. Jogget. Registrerte at mobilen pep og pep, men jeg tar tross alt ikke den når jeg er ute og løper. Jeg visste at flyet gikk 17.30, og jeg dobbeltsjekker ikke sånne ting. Jeg har såpass mye å gjøre at jeg er nødt til å slippe litt taket og konsentrere meg om en dag av gangen. På jobben sjekker jeg alt tre ganger, altså, skynder hun seg å legge til.

- Men så kom du hjem etter løpeturen?

- Og da sjekket jeg jo mobilen. Siste melding lyste: «Boarding», 9.15 gikk flyet.

- Vil du si at du er litt rotete?

- Jeg er både litt rotete og veldig ordentlig, vil jeg si.

«JENTA MI». En kort stillhet oppstår.

- Mannskulturen?

Hun tenker seg om.

- Ja, du må vel ha observert mannskulturen i næringslivet på nært hold?

- Altså, jeg har vel valgt å ikke feste meg for mye ved den, men det betyr jo ikke at den ikke har vært der og at jeg ikke har sett den. Vi har vel alle vært i møter og merket hvordan en enkelte argumenter kan bli lyttet til og tatt videre, mens andre, uten å være dårligere, blir avfeid, og man kan av og til se et mønster i dette. Jeg har selv opplevd, dette var i Hydro i Norge, å bli avspist med et «jenta mi» da jeg ringte en eldre kollega for å få informasjon jeg trengte. Jeg ble ikke veldig sint eller opprørt, men det er likevel noe skadelig med sånt.

- Fortsatt lever vel oppfatningen om at kvinner ikke vil bli sjefer?

- Absolutt, i beste velgående. Men jeg tror grunnen er veldig sammensatt. Det handler ikke om enten sticky floor eller glasstak, men om begge deler. Det finnes selvfølgelig kvinner som ikke har lyst til å bli sjef, men det er også sant at kvinner blir sett annerledes på enn menn. Fraværet av lyst kan også ha flere forklaringer. Se på rekrutteringen, for eksempel. Stillingsannonser legger seg jo alltid litt over den kompetansen jobben faktisk krever. Dette taltaler nok menn mer enn kvinner. 70 prosent av menn tror de er bedre enn gjennomsnittet, blir det sagt, mens dette tallet er mye lavere for kvinner. Flere kvinner vil tenke at de ikke er kvalifisert. Og - i tillegg - fordi det er få kvinnelige sjef, er rollemodellene færre. Utenfra kan det se slitsomt ut, og kvinner blir oftere konfrontert med hvordan sjefsstillingen lar seg kombinere med å ha barn, for eksempel. Og det er for få av oss til å nå skikkelig ut med hvilken fantastisk givende følelse det er å ha jobber som dette. At det går fint. Men det er i forandring, det er det.

Hun stopper.

- Men jeg må si at det er en betydelig seigere materie enn jeg så for meg. Forandringen tar lengre tid. Standhaftigheten i det gamle er langt større enn jeg hadde trodd. Vi lager tiltaksplaner for alt mulig, for å kunne møte en størst mulig del av markedet. For meg er det da veldig rart - ut fra et rent businessperspektiv - at man i så stor grad fortsatt velger sjefer fra bare halvparten av befolkningen.

KNAKE I FORTØYNINGENE. Det er helt mørkt ute nå. Snart skal hun reise seg, snart skal hun i middag.

- Jeg har virkelig fått oppleve at folk har hatt større tro på meg enn jeg har hatt selv. Samtidig skal jeg ikke lyve. Jeg er blitt kastet uti det noen ganger, eller kastet meg selv uti det, tatt sjansen, og det har vært perioder hvor jeg har følt motgangen så stor at det virkelig knaket i fortøyningene.

Hun smiler.

- Men da har jeg kunnet tenke på det faren min sa om å grave en tunnel. ●

magasinet@dn.no

SNILL SJEF

Karl-Petter Løken har spilt i Champions League og blitt konsernsjef i Kværner. Nå håper han bare han ikke har gjort for mye ut av seg i livet.

✂ EIVIND SÆTHER ✂ DAVID B. TORCH
Fornebu

- **JEG PLEIDE** å rullere serviset.

- Du rullerte serviset?

- Det er riktig, men det gjør jeg ikke lenger.

Karl-Petter Løken er skallet og dresskledd som alle de andre mennene i kontorbygningene ute på Fornebu. I to uker har han vært Kværners nye konserndirektør.

- På generell basis kan jeg vel påstå at jeg liker å ha orden, men jeg er ikke så voldsom som jeg var. Jeg er blitt mindre opptatt av tellekanter. Og det tror jeg kona mi vil være enig i. Du kan si jeg var heldig som traff Nina. Jeg kunne fort blitt et veldig sært og vanskelig menneske. Hun er flinkere til å ta ting på sparket. Sammen er vi et bra team, for å si det sånn.

Firmaets presseansvarlige sitter helt stille ved enden av bordet. Løken blunker noen ganger bak brillene, snurrer på gullringen han fikk etter ingeniørstudiene.

- Det gir jo en jevn slitasje på serviset, dette å rotere. Det er selvfølgelig fordelene.

BRANNEN. Han husker han sto på gårdsplassen hjemme, han var 11 eller 12, og så at det brant nede ved Borregaard-fabrikken. Etterpå sa folk at det kunne vært slutten på hele byen, at Sarpsborg kunne forsvunnet i flammer og eksplosjoner.

Det er all grunn til å være forsiktig her i livet.

TILFELDIGHETER. Denne morgenen, som alle andre morgener, var han på jobben klokken 06.30. Han kjørte den elektriske Golfen inn i det tomme garasjelegget, tok heisen opp alene til de stille kontorene. Etter åtte år i oljeselskapet Lundin, fire av dem som teknisk ansvarlig for utbyggingen av oljeplattformen Edvard Grieg, ble han denne våren hentet inn for å lede Kværner.

- Hvordan endte du her?

- Nei, det var nok en tilfeldighet. Jeg ble spurt. Og jeg er en som har vært glad i å jobbe mye. Jeg liker å jobbe hardt, grundig.

Han smiler, ser ned i bordet.

- Og så landet jeg på at jeg ville angret resten av livet om jeg sa nei. Hvis du sammenligner med fotball, så er dette Mesterligaen. Her er vi i toppen i verdenssammenheng. Jeg er heldig.

- Du går for å være en litt beskjeden type.

- Ja, det ligger naturlig for meg å være slik, selv om det er ikke så ille som det har vært. Jeg har vært med på mye nå, jeg tror jeg har en del å bringe til torgs. Men jeg vil aldri bli en sånn fyr som skal dominere overalt. Det er ikke meg.

- Du er snillere?

- Ja, jeg tror nok mange vil karakterisere meg sånn. Det er viktig å være snill, men det viktigste er å være seg selv. Og å behandle folk rimelig og rettferdig. Jeg tror

KARL PETTER LØKEN

► **ALDER:** 51 år.

► **SIVILSTATUS:** Gift med Nina Wickstrøm Løken. Har sønnene Karl Magnus (22), Oskar (19) og Sverre (11).

► **BAKGRUNN:** Spilte 12 sesonger i Rosenborg, ble seriemester syv ganger og cupmester fire ganger. Scoret 64 mål for RBK, ble toppscorer i eliteserien i 1991 og spilte 36 landskamper. Utdannet sivilingeniør

i prosesseteknikk ved NTNU og har siden 90-tallet jobbet i flere selskaper i olje- og gassindustrien, inkludert Statoil og Aker Solutions. Kommer til Kværner etter åtte år i Lundin Norway. Har også jobbet i to tiår som ekspertkommentator i NRK.

► **AKTUELL:** Ny konserndirektør i Kværner.

ikke vi mennesker er så kompliserte, vi liker at noen bryr seg om det vi gjør og engasjerer oss i, vi trenger å bli sett. Sånn vil jeg være: en som ser.

Hvis han skal kose seg, hender det at han setter på radioen på kontoret. Hjemme har han pakket med alle de gamle platene i pappesker, alfabetisk sortert. Han sier han elsker musikk. Opera, hardrock, alt. Da han konfirmerte seg, ba foreldrene om at han ikke skulle synge med til sangene under festen. Det var best sånn.

- Er du redd for ikke å lykkes her?

- Det er en utsatt posisjon, jeg har tenkt en del på det. Vi lever av å vinne jobber, sikre nye oppdrag. Det eneste jeg er redd for, er at vi ikke skal klare det, men jeg skal gjøre alt jeg kan. Jeg har lovet folk her å være til stede 100 prosent, 24 timer i døgnet. Så mye mer kan jeg ikke gjøre, og så tror jeg vi vil fortsette å vinne oppdrag og vokse videre. Det er tilfeldigheter som avgjør, oljeselskapene må finne olje på norsk sokkel. Det er mye som kan skje.

- Og oljen varer ikke evig?

Han skjærer en grimase, retter seg opp i stolen.

- Den varer i hvert fall lenge. I verdiskaping er det ingenting som tar plassen til olje og gass, sånn er det bare. Det er lokalsamfunnets og storsamfunnets livsgrunnlag. Det er viktig at vi lykkes. Så vil det komme alternative energikilder som vil utfordre hydrokarbonenes plass, men det vil fortsatt være rom for selskaper som klarer å se det som kommer.

TRONDHEIM. Da han var 19, banket han på døren inn til RBK-brakka. Faren hans sto ved siden av. Karl-Petter var kommet til Trondheim for å studere på NTH. De ble vist ned gangen og inn på det innrøykte kontoret til daglig leder Lars Krokan nede ved kjøkkenet. ►

→ De spurte om han kunne få prøve seg på noen treninger, en ukjent gutt fra fjerdedivisjonslaget til Askim. Og kanskje så han litt veik ut, kanskje virket han litt forsiktig, men Rosenborg ledet eliteserien, stemningen var god og daglig leder sa ja.

Den høsten debuterte Karl-Petter Løken mot Eik Tønsberg, året etter spilte han seg inn på laget. Og når han ikke trente, leste han. Etter hvert kjøpte han en leilighet med utsikt til treningsbanen. Det var praktisk. Studiene ble gjennomført med toppkarakterer, han startet en forskerkarriere i Statoil, og samtidig vant han cup- og seriemesterskap, han kom på landslaget og ble kaptein for Rosenborg som skulle ta steget ut i Europa som tidenes norske fotballsuksess.

UNØDIG RISIKO. «Karl-Petter er målrettet», sa faren hans, han som en gang var en god høyreback i Sarpsborg, han som trente A-laget deres og jobbet som kjemiker på trevarefabrikken Borregaard, han som alltid lukket vanillin når han kom hjem fra jobben. «Gutten har godt vett», sa faren hans, og Karl-Petter trakk etter ham, inn i garderoben der de store gutta satt med tigerbalsam i lyskene og jord i leggskindene, inn i fabrikkens der tømmerstokkene ble losset av, og Karl-Petter fulgte stille med, sto og vurderte det hele.

På plenen i Kulsparken hadde de to furur med perfekt avstand som fungerte som fotballmål. Men ting skjer, som ingen kan forutse, fabrikker brenner, trær faller ned, livet er fullt av tilfeldigheter. Det finnes pasning-er på overtid som kan åpne et helt forsvar på Sarpsborg stadion. Stolpe ut, stolpe inn. «Karl-Petter er ikke noe hengehode», sa faren hans. Men da han skulle begynne på skolen, var Karl-Petter så nervøs at lillesøsteren måtte følge ham. Han tok ingen sjanser.

- Du var et forsiktig barn?

- Jeg tok ikke unødig risiko, nei, sier han og smiler kort.

- Som liten gutt hadde jeg ikke den erfaringen jeg har nå.

Den presseansvarlige lener seg forsiktig inn over bordet, sier noe lavt. Løken nikker.

- Jeg tenker på helse, miljø og sikkerhetsaspektet. Det er store krefter i sving her, mye energi. Sikkerhet er viktig. Rutiner. Trygghet. Ikke ta noen unødige sjanser. Det er vi veldig opptatt av i Kværner. Ja, det ville jeg si.

Å BYGGE UT ET OLJEFELT. - Hvorfor det er det største jeg har vært med på? spør Løken, og de triste øynene våkner.

Den presseansvarlige spretter opp fra stolen som om noen har blåst i en fløyte og småløper bort til veggen. Der løfter han ned et litt kornete bilde av en oljeplattform. Det er tatt om natten, Edvard Grieg-plattformen glitrer over et mørkt hav, en mørk himmel. Flammene står ut av fakelen. Karl-Petter får det i hendene, holder det varsomt.

- Tjuetretusen tonn med stål. Det er som en bilkø fra Oslo til Drammen, sier han.

- Jeg fulgte prosjektet fra det var en designbasis på 20 sider til det sto en plattform der i Nordsjøen. Jeg jobbet døgnet rundt, det siste året var jeg bare på jobb. Og tenk på alle menneskene som har bidratt til dette, på alt som må fungere sammen, alle milliardene som er investert, på hva det betyr for Norge. Dette bildet er tatt 28. november 2015, oppstartsdagen. Det var et stort øyeblikk.

- Du blir rørt av dette?

- Å ja.

Løken legger bildet forsiktig over i den presseansvarliges hender igjen, og han bærer det tilbake mot veggen med andakt.

- Det slår å spille i Mesterligaen, for å si det sånn. Det var fantastisk, altså, alle timene ...

Han stopper opp.

- Vil du si at du er en følsom fyr?

- Jeg er veldig følsom, jeg er bare ikke så flink til å uttrykke det. Jeg får klump i halsen av ting andre bare fnyser av.

- Som hva da?

- Vakker musikk, for eksempel. Jeg har mange ting å være takknemlig for. Jeg har en farmor som lever ennå.

ØYEBLIKK. Han husker første gangen han ble cupmester. Det var omkamp og det var senhøst, og halve Ullevål-gresset var hardt av is fordi solen ikke nådde dit. Han husker kong Olav i hatt og frakk på tribunen, han husker målet han scoret på bakre stolpe. Et innlegg fra venstre. Øynene til lagkameratene som løper mot ham. Han husker 1-0 målet mot Blackburn hjemme på Lerkendal. Fortsatt kan han høre lyden av 40.000 mennesker på tribunen i Istanbul den kvelden de kvalifiserte seg for Champions League.

NÅR JEG VÅKNER, BEGYNNER JEG BARE Å TENKE PÅ JOBBEN, SÅ DA ER DET LIKE GREIT Å KOMME SEG AV GÅRDE. KALL DET GJERNE EN UVANE

TILBAKEBLIKK

TALENT. - Det viktigste talentet er det du har for trening, mener Løken, som drømte om å bli proff i Liverpool, men ble værende i Rosenborg gjennom mesteparten av karrieren. Det endte med toppscorertittel, serie- og cup-mesterskap og spill i Champions League.

ANALYTISK UNG MANN. Et liv med bare fotball var utenkelig for Karl-Petter Løken. Samtidig som han ble en av landets største fotballspillere, jobbet han seg oppover i oljebransjen.

12 TETTE

1 LESER: Mye Kværner-relatert materiell for øyeblikket, men gjerne krim. Alltid Aftenposten om morgenen.

2 SER PÅ: Nyheter og sport - aller helst fotball, selvfølgelig.

3 TROR PÅ: Hardt arbeid.

4 HØRER PÅ: NRK P1 i bilen og generelt alt av musikk.

5 FAVORITTBOK: «Seierherrene» av Roy Jacobsen.

6 FAVORITTNETTSTED: NRK.

7 KJØRER: E-Golf.

8 GOD TIL: Å få ting gjort.

9 DÅRLIG TIL: Å slappe av.

10 SKULLE BLI SOM 12-ÅRING: Proff i Liverpool.

11 KAN IKKE FORDRÅ: Å stå i bilkø.

12 REDD FOR: At noen av de nærmeste i familien skal falle fra.

Han stopper opp, som om han har sagt for mye.

- Nei da, det var mye morsomt, sier han, og så blir han stille.

TALENT. Han sier han har forsakt «et utstrakt sosialt liv» for å holde på i toppen av idrett og næringsliv. Da han reiste til fotball-VM i USA i 1994, jobbet han også som forsker i Statoil. «Det er ikke mye tid jeg har kastet bort», sier han. Han sier også at han er opptatt av at bil er et fremkomstmiddel og ikke et leketøy. Sånne ting.

- Hvilket talent var størst hos deg av det faglige og det sportslige?

- Nei, talent ... Det viktigste talentet du har, er talentet for trening, å tåle mye. Evnen til å stå i det. Det gjelder for skole og jobb også.

- Du tåler mye jobb?

- Ja, jeg liker det. Jeg trenger ikke så mye søvn, og når jeg våkner, begynner jeg bare å tenke på jobben, så da er det like greit å komme seg av gårde. Kall det gjerne en uvane, men det passer for meg. Vi har en grei avklaring hjemme.

Han presser leppene sammen.

- Faren min fortalte meg en gang at farfar stemplet inn på gummivarefabrikken til Viking i Askim i halv-fem-tiden om morgenen. Det er mulig dette er noe som går i arv.

NULL-NULL. Da skadene til slutt tok ham, da knærne sviktet og målene uteble, begynte han å jobbe som ekspert for NRK. Han er sikker på at han aldri har sagt et vondt ord om noen på luften. Det er de som mener han har vært så forsiktig at han nesten ikke sier noe som helst.

- Jeg var bevisst på å kjøre min stil, jeg ville ikke tabloidisere, sånn ønsker jeg ikke å være. I livet lønner det seg stort sett å ta ballen, ikke mannen, sier han og nikker kort til seg selv.

- Du må kunne stå til rette for det du sier.

- Som ekspertkommentator sa du ting som: «Hvis ingen av lagene scorer mål, blir det 0-0».

Han ler.

- Ja, det kan stemme. Men det er jo sant, sier han og setter i gang med en utlegning om hvor godt målsjanser fungerer som indikator på hvor nære et lag er seier.

Så snakker han en god stund om sin bekymring for hvordan engelske fotballuttrykk brer seg i Norge.

- ... og når man snakker om å slå ballen inn i «boksen», så klarer ikke jeg å forholde meg til det. En boks har kanten, det er en fysisk ting, ikke et område. Det uttrykket har jeg aldri brukt, og det skal jeg aldri bruke. Jeg er tross alt ingeniør.

Den presseansvarlige ser på klokken.

- Jeg tenker at noe av det fineste du kan oppleve i fotball, er det å fungere som et lag. Det har jeg opplevd i mange settinger, jeg tenker på Nils Arne Eggen, det å bry seg, involvere seg, være til stede, på hvor flink han var til det. Han bygget noe stort. Det Rosenborg skapte på 80- og 90-tallet, var nesten utrolig, jeg lærte mye av det da jeg gikk videre. Og jeg tenker på det vi gjør her. Disse store, flotte prosjektene vi jobber med nå. Flere titall milliarder. Johan Sverdrup skal være i drift om ett år, Kværner leverer mye, det er 90 milliarder i investeringskostnader, 50.000 mennesker involvert. Det er stort, og alle ledd skal funke. Det er mye av min jobb, å sørge for at vi blir noe mer sammen.

LAGSPILLER. Fra kontorvinduene ser han ned på de store leilighetskompleksene som skyter opp ute på Fornebu. Mennesker i sine små firkantede leiligheter, med små balkonger, små potteplanter. Han sier produksjonen av stålunderstell har forbedret seg med 20 prosent på noen få år.

- Jeg har hatt det godt i livet. Det vil jeg si. Det er mange som har sett meg, jeg har fått lov til å lykkes på flere arenaer. Og så håper jeg bare at jeg er av dem som ikke har tatt så mye plass, sier Løken og reiser seg.

- Du håper du ikke har tatt plass?

- Ja.

- Hvorfor det?

Han smiler litt til nøkkeltortet rundt halsen.

- Nei, huff, det er ikke meg. Jeg har prøvd å jobbe hardt og være målrettet. Jeg vil være en som spiller andre gode, jeg vil bygge fellesskap, det er mer meg. Dessuten føler jeg at jeg har fått all den kreditten jeg fortjener. Samtidig vil det være å jukse å si at jeg ikke setter pris på det innimellom, alle gjør vel det.

- Men ikke så ofte?

- Nei, det blir bare klamt.

magasinet@dn.no

Ole Erik Almlid DEN USANNSYNLIGE SJEFFEN

Ville Ole Erik Almlid blitt NHO-sjef om han ikke hadde hatt cerebral parese?

TEKST EIVIND SÆTHER FOTO PER THRANA

Noen måneder før han ble født landet mennesket på månen. En hel verden fulgte sendingen, ventet i time etter time foran de blasse tv-bildene før Neil Armstrong til slutt steg ut av landingsfartøyet og klatret ned stigen der ute i det støvete, kalde intet. Og verden må ha sett annerledes ut i de ukene, kanskje følte folk at noe hadde forandret seg i dem, at noe var flyttet på og ikke kunne flyttes tilbake? Kanskje stirret de opp mot månen på kveldstid og undret for seg selv: Tenk hva mennesket er i stand til.

Det var ut i denne nye verdenen han kom, to måneder for tidlig, på sykehuset i Levanger. Han var altfor liten, den ene lungen kollapset, han fikk ikke oksygen til hjernen. De døpte ham i all hast, la ham i en kuvøse, og han lå der inne og klamret seg til livet. Og legene og sykepleierne i Levanger må ha tippet ned på ham i den lille boksen og lurt på om han ville klare å holde seg fast, fortsatte å puste, komme seg tilbake til dem. Hva er mennesket i stand til?

To stjerner. Det er dagen etter 50-årsdagen hans. Ole Erik Almlid har feber. Han prater ustoppelig som

han pleier, men han har sunket litt sammen i stolen, han svetter.

– En av dem som kjente meg da jeg var ung, sa at sannsynligheten for at jeg skulle ende opp som NHO-sjef var like stor som å se to stjerner kollidere idet du titter opp på himmelen.

Han gliser.

– Umulig.

Almlid er den første NHO-sjefen fra et industrisamfunn. Sønn av en fylkesordfører fra Senterpartiet. Avis-mann. Kommunikasjonssjef. Da Kristin Skogen Lund bestemte seg for å slutte, ble han konstituert administrerende direktør. Etter hvert vendte folk seg til tanken.

Løsningen på problemene. Det nærmer seg NHOs årskonferanse. I år handler den om klima og bærekraft. Almlid ser for seg at det skal bli hans store arv som NHO-sjef. Han har kalt FNs klimarapport for «tidens markedsanalyse». For jul gikk han ut i Dagbladet og kritiserte politikerne for å tenke kortsiktig og være for opptatt av å markere seg. Han sier bedriftene kommer til å løse klimakrisen, at de trenger forutsigbarhet. «Ring Erna i stedet for Dagbladet», svarte Hadia Tajik. Regjeringen var ikke spesielt fornøyd, de heller. →

En av dem som kjente meg da jeg var ung, sa at sannsynligheten for at jeg skulle ende opp som NHO-sjef var like stor som å se to stjerner kollidere idet du titter opp på himmelen

Ole Erik Almlid

→ Alder: 50.

→ Familie: Gift med forlagsredaktør Elin Vestues. De har barna Mats (19) og Ane (16).

→ Bakgrunn: Tidligere sjefredaktør i Østlendingen og nyhetsredaktør i Aftenposten. Ble i 2013 hentet av Kristin Skogen Lund til NHO som kommunikasjonsdirektør. Deretter har han vært viseadministrerende direktør og konstituert administrerende direktør.

→ Aktuell: Har vært sjef i NHO i ett år. Arrangerer 8. januar NHOs årskonferanse med fokus på klimamålene.

← – Jeg var en glatt trønder. Jeg prater mye, forteller Almlid. Her hjemme i Trøndelag den gangen han var journalist og noe mer vågal på slips-fronten.

ALLE FOTO: PRIVAT

→ – 2019 var et bra år. Alle tok problemene innover seg. Så får 2020 være året vi ser på løsningene. Vi har utrolige fortrinn i Norge når det gjelder utvikling av løsninger på klimakrisen. Det skal bli vårt bidrag til verden. Og når klima blir business, da ...

– Da er det håp?

– Da er det håp.

Han nikker fornøyd.

– Er ikke du uansett fanget i et klimaparadoks der du ikke tør å si noe ordentlig om hva som kreves av oljenæringen?

– Når evnen til å snakke ned en business er testen på om du bryr deg om klima, da begynner du i feil ende. Mange i olje og gass er langt fremme på det å løse klimautfordringene. Løsningen er ikke å si at vi skal stenge oljekranen.

– Det trenger det ikke være. Men FN sier vi har funnet 20 prosent mer olje enn vi kan hente ut om vi skal nå målet om en temperaturøkning på 1,5 grad. Har ikke Norge et moralsk ansvar for å justere ned utvinningen?

– Vårt moralske ansvar ligger i å sikre utviklingen av karbonfangst og karbonlagring.

– Du mener det er riktig å fortsette å lete etter olje?

– Ja, sier han og retter ut slippet med høyrehånden.

– Det er mye bedre at vi tar de enorme kostnadene ved å utvikle måter å rense CO₂ på. Så kan vi løse klimaproblemer på et globalt nivå.

– Er det nødt til å gå hånd i hånd med full oljeproduksjon?

– Nei, men vi kommer til å ta masse kutt i Norge. Det viktigste vi gjør er å utvikle teknologi. Selv om det koster flekk.

– Oljenæringen vil løse dette selv?

– Ja, de kommer til å være mye mer ambisiøse enn folk tror.

Et minne. En kveld etter et formannskapsmøte i kommunen, da Ole Erik var omtrent seks år, kom faren

hans inn på rommet og vekket ham og broren. Han skrudde på lyset, satte dem opp i sengen. Så sa han, med stolthet i stemmen: «Nå blir det bro, gutter».

Faren hans hadde jobbet lenge for den broen. Det er et fint minne.

Ikke spesielt opploftende. Nede på kontoret hans, i etasjen under der vi sitter ved vinduene ut mot Oslos vestkant, henger det et maleri fra barndomsbygda, Malm. Han har hengt det sånn at han ser rett på det fra skrivebordsstolen. Du kan se fjorden som ender i et lite sentrum, åkrene rundt, det ruvende gruve-tårnet.

– Skal jeg bare fortelle?

– Ja.

– Jeg var skoeske-barn. Født to måneder for tidlig. Moren min ble sendt på sykehuset i full fart. Og 1969 var ikke den beste tiden å bli født for tidlig på. Den ene lungene min klappet sammen og jeg fikk en hjerne-skade. Da jeg ble 2–3 år gammel skjønte foreldrene mine at noe var galt. Jeg var sent utviklet og ja, du ser det kanskje, sier han og strekker ut den venstre armen så langt han klarer:

– Denne får jeg ikke strukket ut. Jeg har én svak fot og én svak arm. Og jeg er blind på det ene øyet. Jeg har cerebral parese. Som barn skjelet jeg en del. Og jeg lesper. Det var nok ikke spesielt opploftende for foreldrene mine.

Han lofter venstrebeinet, setter pensken på bordet. – Jeg kunne fått «spissfot», som de kaller det i Trøndelag. Men faren min trente med meg hver eneste dag. Hver dag vridd og vendte han på foten min for å strekke musklene, så den skulle være bevegelig mens kroppen min vokste.

– Det var en vilje her?

– Det var helt rätt. Dette var ikke noe vi snakket om hjemme, det var aldri «Stakkars deg som har cerebral parese». Jeg sprang ikke forrest, jeg haltet litt og snublet litt, gym var ikke favorittfaget, men pappa sa bare: «Vi kjører på. Du har alle mulighetene». Til slutt var jeg raskest i klassen på 60-meteren. Jeg ville bli best i alt. Og jeg jobbet, jobbet og jobbet. Sånn har jeg alltid vært.

– Folk sier fortsatt om deg at du er ekstremt hardt arbeidende.

– Ja.

– Der går det en slags linje gjennom livet ditt?

– Jo da, men å si hvorfor man blir den man blir, det er umulig. Hvem ville jeg vært uten alt dette?

Han stopper opp.

– Jeg kan vel bare si at jeg er takknemlig for at jeg overlevde. For foreldrene mine. Skolen. Oppveksten.

Gruven. Gruven i Malm var et seigt hjerte som slo. I år etter år forsynte den menneskene der med alt de trengte, bandt jorden og folket sammen. Under okkupasjonen sendte de villig metaller nedover til tysk våpenindustri, de holdt hjulene i gang, gravde bare dypere.

Faren og moren hans var lærere i det lille gruve-samfunnet. Faren hans hadde skjegg og slengbukser og sandaler med sokker i. Han aksepterte det meste, men ikke sutring. En gang, da Ole Erik var liten gutt, sa faren hans: «Du må ta mer ansvar enn andre».

– Jeg har ingen helter. Unntatt faren min, sier Almlid. Allerede som guttunge trente han, kjempet mot de forknytte musklene, løp fortore og fortore, hev etter pusten, bygget seg opp. Samtidig forvitret samfunnet rundt ham.

I Malm gravde de Nord-Europas dypeste gruve. Gjennom 50-tallet bugnet det av ressurser, men en dag snudde det. Alle gruver går tomme. Folk begynte å miste jobben, klassekamerater flyttet, kommunen skrudde ned skiltet til ungdomsklubben. Fotballaget ble lagt ned. Til slutt skjønte alle hva som var i ferd med å skje.

Et annet minne. Det året han var russ, ble graven lagt ned. Det var snart sommer og han kjørte inn til Trondheim, slik de hadde gjort hvert eneste år rundt skoleslutt, for en evaluering ved et senter for funksjonshemmede.

– Hvert år dro vi tilbake dit og hvert år så jeg hvordan det hadde gått med de andre pasientene siden sist, og ja. Jeg har et veldig sterkt minne av at jeg kom dit da jeg var 18 år, jeg hadde tatt lappen og kjørte selv, jeg hadde trent og trent, og jeg husker legen sa: «Nå tror jeg faktisk jeg kan stryke deg fra registeret vårt».

40-punktslister. – Fikk du aldri lyst til å gi opp?

Almid retter seg opp i stolen. Han liker ikke spørsmålet.

– Nei, nei. Da har du ikke skjont hva jeg sier. Aldri, sier han.

– Hadde du spurt meg da jeg var ti år hva som var greia med hånden og benet mitt, hadde jeg ikke skjont hva du snakket om. Jeg elsker å snekre, men jeg tenkte ikke på at jeg bare hadde én hånd å bruke. Jeg har alltid sett med ett øye, så jeg vet ikke hva det vil si å se med to. Det betyr ingenting. Jeg har aldri i et sekund vurdert å ... Jeg klarer ikke si det ordet engang.

Han synker ned i stolen igjen.

– Husk at de fleste av oss har en eller annen funksjonshemming. De fleste løper ikke 60-meteren på syv sekunder. Vi må fokusere på hva folk er flinke til, ikke på det de ikke kan. Jeg husker den første foreldresamtale i barnehagen med sønnen vår. De hadde et evalueringsskjema med 40 punkter. Alt var bra, men han var dårlig til å hoppe. Da tenkte jeg: «Hva faen, hvorfor skal han hoppe?» Gutten kunne alle hovedsteder i verden da han var fire år og vi skal fokusere på at han er dårlig til å hoppe? Vi er blitt altfor opptatt av punktlistene våre. Verden er ikke sånn, sier han og trekker pusten.

– Jeg vil at ungene mine skal oppleve at jeg støtter dem på det de er gode på og at jeg driter litt i hva de ikke er så gode på.

Motgang i livet. Det var journalist han skulle bli. Han sier han fortsatt savner det. Som 16-åring løy han til lokalavisen om at han var myndig, han fikk lensmannen til å plukke ham opp hver gang noen hadde kolliderert eller stjålet noe. Etter journalisthøyskolen fikk han jobb i Hamar Dagblad. Noen uker senere ble redaksjonssjefen syk. Sjefredaktøren sto foran de ansatte og fortalte at de ville ansette Ole Erik Almid i hans sted.

Da reiste klubblederen seg og sa: «Dette er vi fullstendig imot». Hun het Elin. Hun skulle bli hans kone.

– Til hennes forsvar var jeg en glatt trønder uten noen som helst form for sjarm, men ja, det var vårt første møte.

Han smiler fornøyd.

– Var du en glatt trønder?

– Ja. En av vennene mine sier at jeg er en av få som elsker å høre meg selv snakke. Jeg kan nok virke litt ... Det var det Harald Stanghelle mislikte da han intervjuet meg for Aftenposten-jobben. Han fortalte senere at jeg pratet dem i senk om mine kvalifikasjoner, at jeg oversolgte meg fullstendig. Til slutt så han opp på meg og spurte syrlig: «Har du opplevd noe motgang i livet da?».

En ganske enkel mann. NHO arrangerte en mottagelse for ham før jul. Statsministeren var der. En håndfull andre ministre også. Han liker å si i intervjuer at han er «enkel» og «ujålete». Han forteller at han hugger trær på hytta. Han kan ingenting om rødvin. Sånne ting. Hver dag spiser han det samme til lunsj: Tre knekkebrød med gulost. En kaffe med to små beger med melk. Han tjener 3,7 millioner i året.

– Hva gjør du med alle pengene du tjener?

– Nei, jeg sparer dem. Og så er jeg glad i bil. Det er det eneste jeg bruker penger på.

– Ja vel, hva kjører du?

– Nei, det ... Eh ...

Han ser bort på rådgiveren.

– Vel, her faller bildet av den enkle mannen litt sammen, sier han.

– Er det flaut å si hvilken bil du kjører?

– Nei. Jeg har noen BMW-er.

– «Noen»?

– Tre. Vi har tre BMW-er. Men jeg har alltid vært glad i bil. Det er et trøndersk fenomen. Jeg har kjørt 30.000 kilometer i året siden jeg var 18. Nå skal jeg bytte den ene i en ny BMW X5. Den går åtte mil på strøm, så den er veldig klimavennlig. Det er jo et poeng.

Han nikker fornøyd.

– Hvilken av bilene er du mest glad i?

– Jeg har en liten kabriolet, som jeg har hatt i et par år. Den koser jeg meg med. Å jobbe sent, kjøre hjem til Lommedalen i sommernatten og kjenne lukten av åker og mark. Det er utrolig deilig.

Han drar hendene over det blanke hodet.

– Men jeg vil ikke at noen skal se meg i den bilen, så jeg kjører alltid med caps og solbriller. Jeg har vel skjont at jeg er en slags klisje.

Om Greta Thunberg. – Skal vi snakke litt mer om klima, spør han og kremter.

– Fikk jeg sagt at bedrifter alltid har løst utfordringer for samfunnet? Jeg tror på de unges engasjement. Jeg tror Greta Thunberg sier det mange av oss tenker, men jeg ser også hver eneste dag at det jobbes med løsninger. Har du fått med deg «Keep It», disse små lappene som viser holdbarhet og hindrer matsvinn? Det er klimatilak, det! Eller Felleskjøpet som utvikler for landbruket som kan tilsvare en reduksjon av utslipp tilsvarende 100.000 personbiler.

– Vil det si 100.000 BMW kabrioletter?

Han smiler.

– Mye mer enn det, for de kjøres såpass lite. Poenget mitt er at det er fullt av muligheter der ute. Jeg vil ikke be om unnskyldning for noe på vegne av næringslivet, for vi kommer til å løse alt dette. Det er jeg overbevist om.

Han lener seg fornøyd tilbake i stolen. Nedenfor de store vinduene forsvinner statuene i Frognerparken under tåken.

– Hadde jeg vært ung i dag, om jeg var Greta Thunberg, ville jeg tatt meg en utdannelse, gått inn i bedriften og vært med på å forandre alt.

Mer ansvar. Gruvesamfunnet han vokste opp er i dag fullt av ny industri. Broen som faren hans fortalte om den kvelden da han vekket dem midt på 70-tallet, skal omsider stå ferdig i år. I 2020, i en annen verden.

Det er kanskje en historie om at store ting kan skje, bare du jobber lenge og hardt nok. Eller kanskje nok et bevis på byråkratietens treghet? Det kommer an på hvordan du velger å se det.

– Når det gjelder det faren din sa om at du måtte ta mer ansvar enn andre?

– Ja.

– Tenker du at du gjorde det?

– Det tenker jeg nok, ja. Men det var ingen belastning. ■

magasinet@dn.no

↑ – Alle unger føler seg annerledes på et vis, men jeg ble aldri mobbet. Dette kunne vært en historie om en gutt som ikke klarte ting, men jeg klarte masse, sier Almid. Her står han foran bilen, mens en kompis kjører og lillebror Geir Ketil sykler.

↓

12 tette

- LESER DAGLIG: Masse aviser: Aftenposten, DN, VG, Dagbladet, Nationen, Klassekampen, Adressa, Trønder-Avisa med flere.
- SER PÅ: RBK-kamper og av og til en film.
- TROR PÅ: Folk.
- HØRER PÅ: P2 – Dagsnytt 18 og dokumentarer.
- FAVORITTBOK: For tiden er det Lars Myttings «Søsterklokkene».
- FAVORITTNETTSTED: VG.no
- KJØRER: BMW.
- GOD TIL: Å snakke med folk.
- DÅRLIG TIL: Å være tålmodig.
- SKULLE BLI SOM 12-ÅRING: Journalist.
- KAN IKKE FORDRÅ: Jåleri.
- REDD FOR: At jeg ikke rekker å få gjort alt jeg vil gjøre.

THE PRESIDENT

Det er en del eksistensielle spørsmål som melder seg for dresskleddede menn på flyplasser nattetid. Da hjelper det ikke at man nettopp er blitt sjef for et av verdens største PR-byrå.

JENS M. JOHANSSON MIKAELA BERG
Oslo

- **FAREN MIN** var brannmann. Fortsatt virker det det vanskelig for Lars Erik Grønntun å skjule stoltheten.

- Han var i marinen i tre år, så jobbet han hele sitt yrkesliv som brannmann og røykdykker. Jeg var den heldigste gutten i Olav Nygards vei. Når det kom til påstandene om at faren min er sterkere enn faren min, kunne jeg faktisk si at faren min var brannmann.

- Faren min var førsteamanuensis ...

- Han smiler over bordet i møterommet.

- Ja.

- Det har ikke samme *schwung*.

- Jeg husker at jeg sov over på brannstasjonen av og til som liten. Moren min jobbet også i det offentlige, i Posten og med renhold og alt mulig, med nattevakter og fire barn, så innimellom var det vanskelig å få ting å gå i hop, og da kunne jeg ble med faren min på jobb. Briskeby brannstasjon, husker jeg.

- Med sirkel hull i gulvet og glidestang ned til bilene?

- Selvfølgelig.

- Faren min hadde kontor.

- Faren min var også på landslaget i mellomdistanse. Og moren min, som er over 80 nå, løper maraton.

- Nå må du slutte?

- Hun løper også dette 24-timersløpet innendørs på Bislett stadion. De løper så langt de klarer på ett døgn. Først 12 timer den ene veien, så 12 timer den andre.

- Han smiler.

- Så idealene hjemmefra er det ikke noe å si på, kan du si.

PARK AVE. Torsdag kveld i høstferien satt Lars Erik Grønntun på et sjølløst hotell på Rhodos, Elysium et eller annet, men ingen må tro at noe som helst ved valget av reisemål og hotell var tilfeldig, selvsagt, det er det ikke når det kommer til Lars Erik Grønntun, skal det vise seg.

Det var sent, han snakket med New York. Hans kone og tre barn hadde lagt seg. De siste detaljene i arbeidskontrakten ble forhandlet, før han skrev under og gratulasjoner ble gitt. Mandag tok han morgenflyet til New York. Han ble plukket opp på flyplassen og kjørt til kontorene i Park Avenue, Midtown Manhattan. Heisen opp i fjerde etasje. Dørene gikk opp. Den nye presidenten i selskapet var fremme. *Hell yeah*. 90 kontorer i 45 land. 2500 ansatte. Mer enn tre milliarder i omsetning. Nytt kontor.

Han lener seg litt frem i dressen sin. Det har gått mange år siden tiden som formann i Fremskrittspartiets Ungdom, mange år siden det brutale oppgjøret på landsmøtet på Bolkesjø turisthotell. Et av verdens største PR-byråer, rett og slett.

- Om jeg var nervøs? Nei.

- Ville du innrømmet det, hvis du var det?

- Ja, det tror jeg. Det finnes situasjoner der jeg blir spent. Men jeg kom godt forberedt. Jeg har dessuten jobbet i selskapet i mange år, steget i gradene.

LARS ERIK GRØNNTUN

► **ALDER:** 48 år

► **FAMILIE:** Gift med Cecilie. To døtre på 10 og 12, en sønn på 15.

► **BAKGRUNN:** Leder av Fremskrittspartiets Ungdom (1992-94). Programleder for det kortlivede debattprogrammet «Mega-fon» på TVNorge, før han ble daglig leder i det nystartede kommunikasjonsbyrået Gambit i 1995. Etter at selskapet ble kjøpt

opp av Hill & Knowlton i 2002, ble han administrerende direktør og styreleder i det norske Gambit H+K, og etter hvert leder av Hill & Knowltons avdelinger i Europa, Midt-Østen og Afrika.

► **STILLING:** Global president i Hill+Knowlton Strategies.

► **AKTUELL:** Er blitt sjef for et av verdens største pr-byråer.

- Men som nordmann i en internasjonal bransje totalt dominert av amerikanere og briter?

- Ja, og det kan jeg ha følt, at oddsene var mot meg fordi jeg kom fra et lite land, og dermed hadde et ikke-eksisterende nettverk, i deres målestokk. De dårlige oddsene har nok gjort at jeg har dratt på mer enn de andre, kanskje. Jeg har vært villig til å fighte meg oppover, for jeg vet at konkurranse er beinhard. Multinasjonale, angloamerikanske selskaper er som Arbeiderpartiet, ikke noen søndagsskole, de heller. Jeg lærte jo også en del av å bli kastet på hue og ræva ut av Fremskrittspartiet i sin tid. Jeg tåler konflikt. Så bakgrunnen min gir meg noen fordeler også. For eksempel når det kommer til kulturell navigering. Jeg kommer fra et lite land, og det tror jeg gjør meg mer ydmyk overfor andre land og deres folk. Amerikanere og briter er ikke så opptatt av kulturell navigasjon.

- Hva mener du med det?

- Rett ut sagt: De er mer ignorante overfor det faktum at det finnes intelligent liv andre steder enn der de selv kommer fra.

Han ser ut som om han tenkt å smile, men at han lar det det være.

- Hva tenkte du på da du valgte ut hvilken dress du skulle ha første dag på jobb som Global president i Hill+Knowlton Strategies?

Latteren er litt beklemt.

- Jo, det er klart jeg tenker over hva jeg tar på meg. Jeg kler meg litt ulikt for ulike møter. Men jeg farger ikke håret rødt fordi jeg skal til de kreative, det gjør jeg ikke. Jeg holder meg til det jeg føler er meg. Det handler om autentisitet. Jeg tror ansatte liker å vite hvem som er hjemme når de ser sjefen sin.

- Hvor kjøper du dressene dine?

- Jeg har en skredder jeg bruker. Han kommer fra Hongkong og reiser rundt i verden og har et sett av →

→ kunder som han syr dresser til. Fornuftig priset. Og jeg valgte en av dem, denne mandagen. Dress, men ikke slips.

EPIDEMISK OMFANG. - Hvem det er verst å være sjef for?

Han trekker pusten dypt og rolig inn.
- Jeg mener i hvert fall at millenniumsgenerasjonen er mye bedre enn sitt rykte. Bildet er at de nærmest krever at du som sjef skal ta over foreldrens varet for dem. Ja, de forventer mye, men det er også det som driver oss fremover. Og de jobber på skikkelig. Jeg har mye større problemer med dessertgenerasjonen, som plent skal ha båt og hytte og alt, og klokke ut klokken to hver torsdag, for da er det langweekend. Hver helg. Behovet for ferie har nærmest fått epidemisk omfang i Norge. Det vil jeg si. Sju uker som minimum. Inneklemt uke mellom Kristi himmelfartsdag og pinse.

Han stopper, smiler kjapt. Oslo-kontoret har utsikt mot Rådhuset.

- Jeg tror kanskje vi her er tilbake ved idealene jeg fikk med meg hjemmefra. Faren min gikk på jobb, slukket branner, hentet opp druknede barn, så alle mulige forferdelige ting, så var det hjem til familien igjen etter endt skift. Mye handlet om å stå i det. Være utholdende. Gjøre sitt beste hele tiden. Jeg har også en dyptliggende pliktfølelse, tror jeg. Det er noe veldig lite taltende ved slabbedasker.

- Du vet at folk sluttet å si slabbedask en gang på 50-tallet?

- Så er jeg gammeldags, sier han og smiler fornøyd.
- Men jeg ser også at mine foreldre hadde en uegenlyttighet som er langt større enn den jeg har. Jeg er ikke blind for min egen livsstil.

- For du bor i et modernistisk, 550 kvadratmeter stort hus, med basseng, vinterhage og bibliotek. Innerst i en vik på Bygdøy?

- Vel, ja. Men du vil slite med å sette sammen et resonnement som sier at verdiene dine er vesentlig annerledes avhengig av om du bor på Bygdøy eller på Blindern. For meg handler det om selvspekt. Og jeg må få lov til å si at jeg er veldig stolt av det biblioteket spesielt.

- Hva sa foreldrene dine da du bestemte deg for å bli PR-rådgiver?

- Jeg husker at jeg inviterte dem til Etoile, i toppetasjen på Grand Hotel. Det var nyttårsaftnen i 1994. Jeg skulle begynne i Gambit. Og de var bekymret, det var de. Men de kom fra staten, de håpet nok at jeg skulle finne meg noe tryggere, en fast stilling.

- Dere var tre som grunnla Gambit, og du var den siste av de tre som ble invitert til å være med. Du kom strengt tatt så vidt med?

- Ja.

- Men så sluttet først den ene grunnleggeren etter ett år, og så den andre etter to-tre. Og da Hill & Knowlton kjøpte dere opp noen år senere, var det du som kunne selge aksjene dine for 25 millioner kroner?

- Ja, men du må huske på at det var tunge tider og mye risiko for vi kom dit. Gambit ble etablert på ruinene av Europabevegelsen. Vi hadde ikke engang råd til å leie inn et flyttebyrå, så vi trillet kontorstolene gjennom Oslo sentrum. I flere år var vi på randen av konkurs. Men ja, jeg var mer utholdende.

- Og ambisjos, kanskje?

- Ja, det stemmer nok. Jeg har alltid vært ambisjos.

NATT PÅ FRANKFURT AIRPORT. Han er blitt stille et øyeblikk, så gjentar han spørsmålet:

- Kan jeg stå i meg selv?

Noen sekunder til.

- Jeg satt på flyplassen i Frankfurt en natt, midt på natten, og ventet på neste flyvning. Få ting frembringer så mange eksistensielle spørsmål som det. Jeg prøver å akseptere at jeg gjør så godt jeg kan. Jeg forsøker å finne en balanse mellom jobb og familie. Men jeg tror ingen tjent med at det fester seg et bilde av at det er en masse mennesker rundt om som uanstrengt fikser den balansen. For det tyter inn mailer hele tiden. Og de neste ukene skal jeg til Dubai, Sao Paolo, Miami, Washington, D.C., New York, Beijing, Shanghai og Hongkong.

- Hva tenker du om det?

- Det er ingen medisinsk tilregnelige mennesker som ønsker å ha høyere Eurobonus-saldo enn telefonnummer, men dessverre er det ingen vei utenom å faktisk møte menneskene i en menneskebedrift.

- Hva sier barna dine?

- Opp gjennom årene har jeg gått glipp av en og annen bursdag og konkurranse der de er med, dessuten

JEG ER VELDIG GLAD I FOLK SOM PASSER TIDEN. FOLK SOM KOMMER SLENTRENDE, FORDI DE LIKSOM SKAL LEVE LITT FRIERE ENN OSS ANDRE OG HAR ALL TID I VERDEN, SELV OM ALLE ANDRE VENTER. ALTSÅ ...

TILBAKEBLIKK

CAMPING. Lars Eriks storesøster er 10 år eldre enn ham. Her står han med lillesøstrene, Thina Merete og Hanne Christine, som er seks år yngre. Klare for badminton.

FAR OG SØNN. Lars Erik Granntunns far var brannmann. Det er sønnen stolt over.

12 TETTE

1 **LESER DAGLIG:** Financial Times, New York Times, Politico, DN, Aftenposten og VG

2 **SER PÅ:** For tiden serier med handling fra Midtøsten, som «Fauda» på Netflix

3 **FAVORITTDUPPEDITT:** Støyreducerende øreplugger til lange flyturer, når jeg er ferdig med jobb og trance

4 **FAVORITNETTSTED:** WhatsApp og Uber

5 **KJØRER:** Audi Q7 og Renault Zoe, el-bil

6 **HØRER PÅ:** Trance

7 **SKULLE BLI SOM 12-ÅRING:** Brannmann

8 **FAVORITTBOK:** «Brødrene Løvehjerte» av Astrid Lindgren fra barndommen har vel kanskje gjort størst inntrykk

9 **GOD TIL:** Å lage mat

10 **DÅRLIG TIL:** Tålmodigheten kunne vel vært bedre

11 **REDD FOR:** Å miste selvspektet

12 **KAN IKKE FORDR:** Slabbedasker

legger jeg en stor bør på min kone, Cecilie, som ikke bare må kjøre jentene på en skokk av kunstløptreninger i uken, fordi barna i Russland og i Østen begynner når de er tre, men hun jobber jo selv som seniorrådgiver ved Garantiinstituttet for eksportkreditt. Hun er rett og slett fantastisk.

Han tar en pause.

- Men det er klart jeg føler på det.

- Hva gjør du mens du føler på det?

Han ler.

- Jeg jobber. På flyplassen jobber jeg. Og nå skal jeg fortelle noe du kanskje ikke ville ha trodd. Jeg hører på tung trance mens jeg gjør det.

- Som i *trance-music*?

- Ja. Armin Van Buuren og sånt. Hva som helst av trance, egentlig, bare det er høyt. Det er noe med det høye tempoet og at det ikke er noen vokal med ord som forstyrrer. Men høy trance, hører jeg på.

- Når du sitter alene på flyplassen i Frankfurt?

- Ja.

TObakk OG ASBEST. Han forteller at noen av det siste han gjorde for han dro fra New York nå i helgen, for han kom hjem og laget egg og bacon til barna, og organiserte quiz for dem, var å intervjuer en for stillingen som *Chief Behaviorist Scientist*, til ledergruppen.

- Vi må ta på alvor at folk ikke nødvendigvis hører på rasjonelle argumenter, bare se på fremveksten av populistiske krefter verden over. Vi har en reptilhjerne som jobber på, og for å kunne tilby effektiv kommunikasjon, må vi ha oversikt over hele spekteret av virkemidler. At Donald Trump hadde slagordet «Make America Great Again» og ikke bare «Make America Great», det skyldes at behaviorister har funnet ut at vi reagerer sterkere på om vi føler at vi har mistet noe. Eller ta tobakk. Folk reagerer annerledes på vitenskapelige argumenter enn på bildene på røykpakkene, for eksempel. Som seriøst PR-byrå må vi vite slikt, og emosjonell kommunikasjon er stadig viktigere for å nå gjennom i all støyen.

- Tobakk, ja. Hill & Knowlton jobbet jo tett med tobakksindustrien på 1950- og 60-tallet, og sådde tvil om de vitenskapelige funnene om helseskader. På 1970-tallet var selskapet med på å starte en organisasjon som skulle så tvil om asbestens dødelighet. Og dere har jobbet for Scientologikirken?

- Det siste visste jeg ikke, og alt er før min tid, det må jeg få lov til å påpeke. Men når det gjelder for eksempel tobakksindustrien, ble det inngått et forlik i sin tid som gjør at vi den dag i dag ikke kan ta oppdrag knyttet til tobakk.

- Men det var dere pålagt. Er det ellers en grense for oppdrag dere ikke tar?

- Absolutt. Jeg sitter i vår globale etikk-komiteé og der er det nesten ukjentlig slike saker til vurdering. Vi sier nei til en hel del som resultat av en etisk vurdering. Det er en annen tid.

- Men dere samarbeider for eksempel med Qatars Olympiske Komiteé?

- Ja, det er sant.

- Qatar som er beryktet for sin hensynsløse behandling av fremmedarbeidere, blant annet i forbindelse med byggingen av fotballstadioner til VM 2022?

- Det er garantert hel flora av arbeid fra oss som gjøres i land uten samme demokratiske syn som oss. Russland. Kina. Vi må ta hensyn til vårt oppdrag, først og fremst. At det skjer under ryddige former, og er etisk forsvarlig.

LISTENE I LIVET. Han ser oppbrakt ut, for første gang.

- Nei, nei. Du må ikke misforstå. Jeg elsker ferie, jeg har bare ikke så mye. Jeg er utrolig god på ferie. Når vi skal bestemme oss for hotell, for eksempel, setter jeg opp kriterier, som min kone og jeg er enige om, og ploter jeg inn alt i et Excel-ark. Og så bestemmer vi ...

- Unnskylt. Excel-ark?

- Ja. Jeg gjør omfattende research. Pittoreskt og autentisk? God kaffe? Gode senger? God frokost? ...Jeg er glad i lister. Jeg liker orden, det må jeg innrømme.

- Orden og plikt?

Han ler.

- Jeg vet. Jeg er sånn. Jeg er veldig glad i folk som passer tiden. Folk som kommer slentrende, fordi de liksom skal leve litt friere enn oss andre og har all tid i verden, selv om alle andre venter. Altså ...Jeg får litt paranoia om ting flyter. Jeg liker å ha kontroll, å forfølge detaljer. Rådhusklokken slår utenfor.

- Da må du ligge mye våken med en jobb som din?

- Nå har jeg utviklet tykk teflonhud etter hvert. Men ja, innimellom gjør jeg jo det.

magasinet@dn.no